

Vlada Republike Kosova

Ministarstvo pravde

Strategija za pomoć u sektoru vladavine prava na Kosovu

2016-2019

(Pravosuđe i unutrašnje poslove)

Maj, 2014.

SADRŽAJ

1.	Skraćenice -----	5
2.	Opšti uvod -----	7
3.	Svrha -----	9
4.	Metodologija -----	11
5.	Analitička pozadina -----	12
5.1.	Pitanja pravosuđa-----	14
5.2.	Unutrašnja pitanja-----	20
5.3.	Pristup pitanjima pravosuđa-----	27
6.	Povezanost sa strateškim dokumentom -----	30
6.1.	Povezivanje sa DPSP 2014-2016 i SOR 2014-2016-----	30
6.2.	Povezivanje sa Strategijom za evropske integracije– Kosovo 2020-----	30
6.3.	Povezanost sa Multi-državnim strateškim dokumentom-----	30
6.4.	Povezanost sa Strategijom EU-a o proširenu i glavni izazovi 2012-2013-----	30
6.5.	Povezanost sa Državnim strateškim dokumentom-----	31
6.6.	Povezanost sa Izveštajem o napretku Evropske komisije (EK) o Kosovu za 2013. godinu-----	31
7.	Strateški pristup -----	32
8.	Vizija -----	34
9.	Misija -----	34
10.	Strateški ciljevi -----	34
10.1.	Strateški cilj 1: Poboljšanje nezavisnosti, efikasnosti, efektivnosti, odgovornosti i nepristrasnosti pravosudnog sistema-----	34
10.2.	Strateški cilj 2: Poboljšanje sprečavanja i borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, uključujući trgovinu ljudima i narkoticima, privredni kriminal i pranje novca, krijumčarenje oružja, kibernetički kriminal i terorizam-----	36
10.3.	Strateški cilj 3: Poboljšanje pristupa pravosuđu-----	38
11.	Programiranje pomoći-----	41
11.1.	Doprinos donatora i međunarodnih misija-----	41
11.1.1.	EU-----	41
11.1.2.	EULEX-----	42
11.1.3.	GIZ-----	42
11.1.4.	Ministarstvo inostranih poslova Norveške-----	42
11.1.5.	OSBE-----	42
11.1.6.	SWISS International Cooperation-----	42
11.1.7.	UNDP-----	43
11.1.8.	UNICEF-----	43
11.1.9.	UNOPS-----	43
11.1.10.	USAID-----	43
11.1.11.	ICITAP-----	44
12.	Praćenje, procena i izveštavanje -----	45
13.	Pokazatelji progressa -----	47

14.	Pretpostavke i opasnosti -----	49
15.	Održivost -----	50
16.	Prilozi -----	51
16.1.	Tabela projektnih ideja po prioritetima, budžetu i redosledu-----	51
16.2.	Akcioni plan sa opisom projektnih ideja -----	55
16.2.1.	Opis projektnih ideja Strateškog cilja 1: -----	55
1.1.	Podrška za Specijalno tužilaštvo Kosova -----	55
1.2.	Poboljšanje kapaciteta za razvoj zakonodavstva i politika, kao i za praćenje njihovog sprovođenja -----	57
1.3.	Jačanje efikasnosti, odgovornosti i transparentnosti pravosudnog sistema na Kosovu -----	59
1.4.	Podrška daljem razvoju slobodnih pravnih profesija na Kosovu -----	60
1.5.	Unapređenje pravnog obrazovanja 1 -----	62
1.6.	Strategija o sektoru za vladavinu prava -----	64
1.7.	Sveobuhvatna strategija za informacionu tehnologiju (IT) i interoperabilnost (interakcija) -----	65
1.8.	Poboljšanje građanskog (civilnog) prava -----	66
1.9.	Poboljšanje imovinskih pitanja -----	67
1.10.	Poboljšanje fizičke infrastrukture pravosudnog sistema -----	70
1.11.	Sveobuhvatan pregled krivičnog pravosuđa -----	71
1.12.	Poboljšanje kapaciteta za merenje performanse(učinka) i nadzor nad radom sudija i tužilaca -----	72
1.13.	Pravno obrazovanje 2: Podrška pravnom fakultetu -----	74
1.14.	Povećanje međunarodne pravne saradnje -----	75
1.15.	Evidencija i upravljanje krivičnim podacima -----	76
1.16.	Podrška za nadzorne mehanizme u pravosuđu kao i unutrašnja pitanja -----	78
16.2.2.	Opis projektnih ideja strateškog cilja 2: -----	81
2.1.	Pravno obrazovanje 3: Jačanje Kosovske akademije za javnu bezbednost -----	81
2.2.	Jačanje efikasnog upravljanja migracije i azilom na Kosovu -----	83
2.3.	Sprečavanje i borba protiv organizovanog kriminala, korupcije i drugih teških krivičnih dela -----	85
2.4.	Povećanje odgovornosti i sprečavanje zloupotrebe javnih sredstava u kosovskim institucijama -----	86
2.5.	Poboljšanje zatvorskog sistema (popravne i probacione službe) -----	87
2.6.	Napredovanja u vezi zaštita svedoka -----	91
2.7.	Poboljšanje IT sistema za upravljanje granicom -----	92
2.8.	Podrška za sprečavanje i borbu protiv složenih krivičnih dela (finansijskog, ekonomskog(privrednog), i neformalnog ekonomskog kriminala, kibernetičkog kriminala, pranje novca, terorizama) -----	94
2.9.	Unapređenje forenzičkih službi -----	95

2.10.	Poboljšanje sistema za hitne slučajeve -----	97
2.11.	Sprečavanje i borba protiv trgovine ljudima -----	98
2.12.	Poboljšanje IT infrastrukture u Kosovskoj Policiji -----	100
2.13.	Poboljšanje fizičke infrastrukture Kosovske policije -----	101
2.14.	Unapređenje carinskih služba -----	102
2.15.	Bezbednost i zaštita ličnih dokumenata i podataka -----	104
16.2.3.	Opis projektnih ideja Strateškog cilja 3: -----	107
3.1.	Podizanje kapaciteta praćenja i zagovaranja građanskog društva -----	107
3.2.	Poboljšanje institucionalne, među-institucionalne komunikacije i one sa civilnim društvom i medijima -----	108
3.3.	Potpuno sprovođenje Konvencije o ljudskim pravima u najboljem interesu dece -----	109
3.4.	Sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici -----	111
3.5.	Sprečavanje nasilja u školama -----	112
3.6.	Podrška za decu žrtve i svedoke zločina -----	114
3.7.	Zaštita dece od seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja -----	115
3.8.	Zaštita dece od nasilja -----	116
3.9.	Podrška za prevodioce, tumače i pravne lingviste -----	118
16.3.	Matrica logičkog okvira-----	120
16.4.	Korišćeni dokumenti-----	124
16.5.	Korišćene veb stranice -----	126

1. SKRAĆENICE

AAZKI	Agencija za administraciju zaplenjene ili konfiskovane imovne
APK	Agencija protiv korupcije
KAP	Kosovska agencija za privatizaciju
KAJB	Kosovska akademija za javnu bezbednost
AUVS	Agencija za upravljanje vanrednim situacijama
AUZNB	Agencija za upravljanje zračenjem i nuklearnom bezbednošću
ABPP	Agencija za besplatnu pravnu pomoć
KAI	Kosovska agencija za imovinu
KARB	Kosovska agencija za registraciju biznisa
ACR	Agencija za civilni registar
PAK	Poreska administracija Kosova
SB	Svetska banka
EU	Evropska Unija
EKEP	Evropska komisija za efikasnost u pravosuđu
CRC	Konvencija o pravima deteta
CSP	Državni strateški dokument
CK	Carina Kosova
DPSP	Deklaracija prioriternih srednjoročnih politika 2014-2016
EULEX	Misija Evropske Unije za vladavinu prava na Kosovu
OSK	Oružane snage Kosova
GIZ	Nemačko društvo za međunarodnu saradnju
ICITAP	Međunarodni program pomoći za krivične istrage
KIP	Kosovski institut za pravosuđe
IPA	Instrument za pretpristupanje
IPP	Institut za prostorno planiranje
SOR	Srednjoročni okvir rashoda 2015-2017
EK	Evropska komisija
SSK	Sudski savet Kosova
KZ	Krivični zakonik
TSK	Tužilački savet Kosova
ZKP	Zakonik krivičnog postupka
MPŠRR	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja
MDSD	Multidržavni strateški dokumenat
MP	Ministarstvo pravde
MF	Ministarstvo finansija
IUG	Integrisano upravljanje granicom
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
MRSZ	Ministarstvo rada i socijalne zaštite
SSP	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju

FOJ	Finansijska obaveštajna jedinica
OSBE	Organizacija za bezbednost i saradnju u Evropi
KP	Kosovska policija
ISUVS	Integrirani sistem za upravljanje vanrednim situacijama
KSK	Korektivna služba Kosova
KPS	Kosovska probaciona služba
UNDP	Program Ujedinjenih nacija za razvoj
UNICEF	Dečiji fond Ujedinjenih nacija
UNMIK	Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu
UNOPS	Kancelarija Ujedinjenih nacija za projektne usluge
USAID	Američka agencija za međunarodni razvoj

2. OPŠTI UVOD

Od proglašenja nezavisnosti preduzet je niz reformi za konsolidaciju institucija i države Kosovo. Od njih, jedna od najsloženijih preduzetih reforma je reforma Sektora vladavine prava u celini i pravosudnog sistema posebno. Poznato je da je proces reformisanja i ojačanja Sektora vladavine prava na Kosovu bio komplikovan ukoliko se gleda u vremenskom horizontu, tj. od posle rata do proglašenja nezavisnosti i od proglašenja nezavisnosti Kosova pa do danas.

Kao što je poznato, od 1999 godine do 2008 godine Sektor vladavine prava je rukovođen uglavnom od strane UNMIK-a, dok se od 2008 godine pa do danas rukovodi se od strane kosovskih institucija, sa izuzetkom nekih ograničenih izvršnih nadležnosti izvršenih od strane EULEX-a. Pored ovih dešavanja, vladavina prava nije mogla da se na odgovarajući način proširi na severni deo Kosova. Ovaj izazov je pratio ovaj sektor tokom ovih godina, pitanja koja su adresirana (upućena, nevdena) tokom dijaloga Kosovo-Srbija, posredovan od strane EU-a. Stoga, zbog ovih izmena, pomeranja odgovornosti i izazova nije mogao da se postigne željeni nivo napretka u pogledu ojačanja ovog sektora.

Kao sve zemlje u regionu, i Kosovo uživa evropsku perspektivu. U tom kontekstu, Kosovo prolazi kroz dva značajnih procesa Evropskih integracija (EI). Na jednoj strani je pregovaranje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), dok sa druge strane je Proces liberalizacije viza sa EU-om. Pored toga, Kosovske institucije su bile i još uvek jesu direktni korisnici pomoći EU-a kroz instrumenat za Pre-Učlanjenje (Prepristupni instrument) (IPA) I i II za period 2007-2020.

Pored EU-a, Sektor vladavine prava je kontinuirano podržavan od niza drugih bilateralnih i multilateralnih donatora. Dinamike donatora i kosovskih institucija se ne poklapaju uvek, i na taj način efekti su mogli da budu veći. U okviru ovog angažovanja, počele su reforme u sistemu pravosuđa, unutrašnjih pitanja i pristupa u pravosuđu. Reforme uglavnom podrazumevaju izradu politika i zakona kao i stvaranje institucionalnih mehanizama za bolje funkcionisanje reda i zakona na Kosovu. Ova Strategija za pomoć u Sektoru vladavine prava 2016-2019 pripisuje se svim donatorima koji podržavaju ovaj sektor, kao što donatorima ostavlja otvorenu mogućnost da u saradnji sa institucijama vladavine prava podrže druge projekte koji mogu da ne budu deo ove strategije.

Da bi pratile dinamiku procesa Evropskih integracija, reformskim procesima Sektora za vladavinu prava je potrebna dalja međunarodna pomoć. Pomoć je uglavnom potrebna za poboljšanje, usklađivanje i unapređenje politika i zakonodavstva, kao i u daljem jačanju institucionalnih mehanizama u skladu sa najboljim praksama EU-a. Videvši neophodnost daljeg jačanja vladavine prava, kosovske institucije su bile i uvek će biti posvećene za korišćenje međunarodne pomoći na najbolji mogući način, jer će se tako unaprediti u

procesu Evropskih integracija do potpunog članstva Kosova u EU, put koji će koštati dosta truda, resursa i državne odgovornosti.

3. SVRHA

Strategija za pomoć u Sektoru vladavine prava na Kosovu 2016-2019 definiše pristup Vlade Republike Kosova nad višegodišnjim programom za međunarodnu pomoć, koordinaciju donatora i mehanizama saradnje kao i prioriternih mera za ojačanje sektora vladavine prava, sa fokusom u pravosuđu, i unutrašnjim poslovima.¹ **Opšti cilj** ove strategije je poboljšanje uslova za održivu vladavinu prava i, shodno tome, unapređenje u procesu Evropskih integracija kroz planiranje, programiranje i poboljšanje efikasnosti pomoći donatora u skladu sa nacionalnim strateškim prioritetima.

Ova strategija je zasnovana na nacionalnim strateškim prioritetima i srednjoročnim ciljevima koji proizilaze iz njih, čime predstavlja ključni osnov za razvijanje projekata koji su pogodni za finansiranje od strane donatorske zajednice, i ne uključujući projekte koji će se realizovati ekskluzivno iz sopstvenog budžeta svake institucije. Specifičan cilj ove strategije je da se doprinese implementaciji reforma u oblasti pravosuđa, unutrašnjih poslova i pristupa u pravosuđu. Stoga, ovaj dokumenat će se koristiti kao ključni instrument za povezivanje doprinosa donatora sa nacionalnim prioritetima u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova.

Uzimajući u obzir restrukturiranje prisustva EU-a u oblasti vladavine prava na Kosovu, odnosno novi mandat EULEX-a, koji će se završiti 15. juna 2016. godine, ova Strategija se zasniva na indikaciji da će kosovske institucije imati punu odgovornost u oblasti vladavine prava nakon 2016. godine. Kosovski Parlament je 23. aprila 2014. godine usvojio Zakon o ratifikaciji sporazuma između Republike Kosovo i EU-a za nastavak restrukturisanog mandata EULEX-a do juna 2016. godine. Naravno, nakon završetka mandata EULEX-a zahteva se finansijska pomoć, koja bi popunila nedostatke i potrebe u oblasti vladavine prava na Kosovu. Štaviše, svrha ovog dokumenta je stvaranje jedne sektorske strategije kao što se zahteva politikama EU-a, u kojoj će se predstaviti glavne potrebe za pomoći u oblasti vladavine prava.

Štaviše, izrada ove strategije proizilazi iz sastanaka Strukturisanog dijaloga za vladavinu prava između EU-a i institucija vladavine prava na Kosovu². Međutim, ova Strategija

---

¹ Ova Strategija za pomoć u Sektoru vladavine prava na Kosovu obuhvata oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova. Ključne institucije u ove dve oblasti su: Ministarstvo pravde (MP), Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP), Kosovska policija (KP), Carina Kosova (CK), Sudski savet Kosova (SSK), sudovi, Tužilački savet Kosova (TSK), Tužilaštva, Kosovski institut za pravosuđe (KIP), Agencija za besplatnu pravnu pomoć (ABPP), Agencija za borbu protiv korupcije (ABPK) itd. U okviru ovih institucija, spada i niz zavisnih institucija koje su takođe deo reda i zakona na Kosovu.

² Vidi Zaključke sa sastanka Strukturisanog dijaloga za vladavinu prava na Kosovu, 16. januar 2014. godine.

omogućava svim donatorima u Sektoru vladavine prava da pruže njihovu pomoć u skladu sa kosovskim potrebama za razvijanje i unapređenje ovog složenog sektora.

Korišćeni kriterijumi za identifikaciju prioriteta za međunarodnu pomoć za period 2016-2019 su sledeći: relevantnost i usklađivanje projekata sa sačinjenim ciljevima u strateškim dokumentima Vlade; usklađivanje sa dosadašnjim reformama i njihov doprinos na realizaciji strateških ciljeva i reformi; koordinacija i konsultovanje sa ključnim partnerima, uključujući i zajednicu donatora, civilno društvo, prioritete EU-a i ostalih multilateralnih i bilateralnih donatora; sinergija između projekata; pouke iz prošlosti, uključujući ovde i iskustva sa uspešnim projektima i onim manje uspešnim projektima; potencijal projekata za postizanje konkretnih i opipljivih rezultata; kao i institucionalni kapaciteti za apsorbiranje donatorskih fondova.

Za svaku oblast, dokument predstavlja identifikovane prioritete za spoljnu pomoć za period 2016-2019 kao i za jedan niz mera kroz koje je predviđeno postizanje određenih prioriteta. Predviđene mere su usmerene na poboljšanje, usklađivanje i unapređenje zakonskog okvira prema najboljim praksama EU-a, implementaciji pod-sektorskih strategija, aktivnosti za institucionalnu izgradnju i razvoj, uključujući poboljšanje i podizanje novih kapaciteta ljudskih resursa, poboljšanje fizičke infrastrukture i infrastrukture IT-a, poboljšanje među-institucionalne saradnje, u okviru institucija i međunarodne saradnje kao i jačanje saradnje sa civilnim društvom. Ove mere imaju za cilj da služe kao osnova za identifikaciju projekata koje bi mogle da se finansiraju od strane pomoći tokom perioda 2016-2019.

Ovaj dokument obuhvata, između ostalog, i potrebnu pomoć za ojačanje vladavine prava na severnom delu Kosova, odnosno podizanje kapaciteta u institucijama koje sprovode red i zakon na severnom delu Republike Kosova, koja je predviđena postignutim sporazumom između Kosova i Srbije.

Sprovođenje ove Strategije će se nadgledati i proceniti na redovnoj osnovi i prema potrebama i razvojem u Sektoru vladavine prava i biće ponovo razmatrano na godišnjem nivou kako bi se odrazio postignuti napredak (progres) i rezultati, obezbeđena sredstava za finansiranje prioriteta projekata, kao i nove prioritetne programe/projekte.

4. METODOLOGIJA

Proces izrade ove Strategije bio je sveobuhvatan, uključujući ključne institucije vladavine prava na Kosovu. Tokom marta i aprila 2014 godine, održan je niz sastanaka sa institucijama vladavine prava u cilju obezbeđivanja potrebnih podataka za izradu ove Strategije. Zbog nedostatka jedne prethodne strategije koja bi odražavala napredak, pouke i buduće izazove u Sektoru vladavine prava, analizirani su svi relevantni strateški dokumenti Kosova, EU-a kao i ostali međunarodni dokumenti kao i analize NVO-a koje ocenjuju napredak i izazove u vladavini prava na Kosovu.

Nakon analiziranja dokumenata, institucije vladavine prava su predstavile njihove strateške projekcije do 2016. godine kao i njihove potrebe za pomoći u periodu od 2016-2019. godine. Svi ovi početni nalazi su razrađeni, analizirani i usklađeni po radionicama, radnim grupama kao i na kasnijim intervjuima sa predstavnicima glavnih institucija vladavine prava na Kosovu, uključujući i civilno društvo i međunarodne aktere koji deluju na Kosovu.

Zatim, sve preporuke koje proizilaze iz sveobuhvatnog konsultativnog procesa sa relevantnim domaćim i međunarodnim akterima ovog sektora obuhvaćene su u konačnom tekstu ovog dokumenta. Shodno tome, projekti koji proističu iz ove Strategije su dizajnirani i prioritetni na osnovu sveobuhvatne konsultacije, analize njihovih prednosti i nedostataka, njihovog potencijala za sinergiju, kao i njihovog efekta u postizanju konkretnih rezultata u Sektoru vladavine prava, koji su mereni kroz dobro definisane i realne pokazatelje ove Strategije.

Sve projektovane projektne ideje u Akcionom planu ove Strategije su prioritetne, budžetirane i raspoređene. Raspored projektних ideja je urađen u skladu sa kapacitetima apsorpcije institucija vladavine prava. Dakle, cilj raspoređivanja je da projektne ideje imaju međusobnu logičku vezu tako da se i njihova implementacija realizuje na hronološki način. Sve projektne ideje imaju utvrđene približne troškove, koji u zavisnosti od analize i potrebama mogu da se razlikuju .

Projektne ideje u ovoj Strategiji su sveobuhvatne, ostavljajući otvorenu mogućnost da se neke, ili većina ovih projektnih ideja se realizuju pomoću jednog ili više konkretnih projekata.

5. ANALITIČKA POZADINA

Uprkos dosadašnjem postignutom napretku, Kosovo, kao i ostale zemlje regiona, i dalje se suočava sa poteškoćama u Sektoru vladavine prava, odnosno sa naglašenim nedostacima u sistemu pravosuđa, unutrašnjih pitanja i pristupa pravosuđu. Razni međunarodni izveštaji i nacionalni strateški dokumenti naglašavaju potrebu za državnu pro-aktivnu posvećenost u poboljšanju efikasnosti policije, tužilaštva i pravosudstva uopšte, a posebno u sprečavanju i borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Uzimajući u obzir da društveno(socio)-politički i ekonomski razvoj, odnosi sa EU-om kao i međunarodni imidž Kosova su značajno pod uticajem napredovanja u oblasti vladavine prava, Vlada Republike Kosova, uz pomoć EU-a i ostalih međunarodnih partnera preduzela je značajne korake u reformi i jačanju Sektora vladavine prava u celini.

U skladu sa potrebama Kosova o Sektoru vladavine prava, kao i na zahtev kosovskih institucija, 9. decembra 2008. godine počela je Misija Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu (EULEX), obeležavajući najveću stranu civilnu misiju EU-a. Pored postignutog napretka u oblasti vladavine prava, 2012. godine i misija EULEX-a je re-konfigurisana, dok je mandat produžen do juna 2014. godine. Ovim mandatom, misija EULEX-a funkcioniše sa dve divizije: i) Izvršno divizija, koje radi na izvršnom mandatu misije; i ii) Divizija ojačanja, koja se fokusira na nadgledanje, podučavanje i savetovanje kosovskih vlasti.

Na kraju, uzimajući u obzir postignuti napredak od strane lokalnih institucija tokom ovog perioda, primećena je potreba za razmatranje prisustva EU-a u oblasti vladavine prava na Kosovu. Kao rezultat sporazuma između EU-a –i Republike Kosovo (2014) odlučeno je da misija EULEX-a nastavi svoj delokrug (rad) na Kosovu za još 2 godine, odnosno do 15. juna 2016. godine, sa restrukturiranim mandatom, dakle prenošenjem velikih broj odgovornosti kod domaćih institucija. Ovo je urađeno sa ciljem okončanja slučajeva koji su u procesu i da se realizuje potpuno prenošenje odgovornosti kod lokalnih institucija.

Štaviše, pomenutim sporazumom predviđeno je osnivanje jednog Specijalnog suda za suđenje potencijalnih lica koja su optužena za krivična dela na koje se aludira u izveštaju Saveta Evrope (CoE Report AS/Jur (2010) 46). Specijalni sud će imati sedište na Kosovu i vršiće delatnost suđenja po jurisdikcijom Kosova i u skladu sa Zakonima na snazi. Pomenuti Sud će funkcionisati u okviru sistema pravde na Kosovu ali će se upravljati od strane Misije EU-a na Kosovu.

Kao i ostale zemlje regiona, i Kosovo je od perioda nakon rata pa do sada koristila pomoć EU-a i ostalih donatora. Međutim, obzirom na složenost Sektora vladavine prava i velikog broja projekata u ovom sektoru, smatra se da su efekti i njeni uticaju mogli da budu veći. Prema jednoj proceni Revizorskog suda EU-a, koja je preduzeta 2012. godine, naglašeno je “pomoć EU-a u oblasti vladavine prava nije bila dovoljno efikasna... i u opšte napredak u oblasti vladavine prava je bio spor, naročito u pogledu borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, pre svega na severu Kosova” (EU Court of Aditors Special Report, 2012). Sa završetkom prisustva misije EU-a u Sektoru vladavine prava na Kosovu od 2016. godine pa nadalje, kosovske institucije smatraju da pomoć EU-a treba da se fokusira u oblastima u kojima će kosovske institucije preduzeti odgovornosti od misije EULEX-a na Kosovu.

U procesu Evropske integracije, Vlada Republike Kosova je maju 2012. godine pokrenula Strukturisani dijalog o vladavini prava. Ovaj dijalog predstavlja forum najvišeg nivoa i ima za cilj ove prioritetne oblasti: i) definisanje prioriteta za reforme u oblasti vladavine prava; i ii) redovno nadgledanje i procenu kosovskog progressa ka ispunjenju ovih prioriteta. U okviru ovog foruma, formirane su pod-komisije za pravosuđe i unutrašnje poslove. Zajednički odbor za koordinaciju u oblasti vladavine prava je takođe forum jednog nižeg nivoa koji vrši koordinaciju zajedničkih aktivnosti između EULEX-a i kosovskih institucija u oblasti javnog reda i zakona, i koji služi kao forum podrške Strukturiranom dijalogu za vladavinu prava.

Od proglašenja nezavisnosti Kosova bilo je napretka uglavnom u izradi politika i zakona koji su suštinski u skladu sa najboljim praksama EU-a. Međutim, sprovođenje zakonodavstva u sprečavanju i borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala (uključujući sve vrste teških krivičnih dela), kao i podizanje institucionalnih kapaciteta u oblasti vladavine prava, ostaju i dalje izazov i prepreka za ekonomski i društveni razvoj Kosova. Vlada Republike Kosova, uz podršku međunarodne zajednice, posvećena je u poboljšanju zakonske i institucionalne infrastrukture vladavine prava i da deluje odlučno u sprečavanju i borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Nakon analize opšte situacije i raznih dokumentacija, kao i nakon sveobuhvatne konsultacije među svim relevantnim akterima u Sektoru vladavine prava, identifikovane su tri ključne oblasti za čiju poboljšanje je potrebna pomoć donatora. Ove oblasti su: **1) Pitanja pravosuđa; 2) Unutrašnja pitanja; i 3) Pitanja pristupa pravosuđu.**

5.1 PITANJA PRAVOSUĐA

Pored poboljšanja i unapređenja zakonskog osnova sudskog i tužilačkog sistema, tokom perioda 2008-2010. godine, obavljen je proces **re-imenovanja(ponovnog imenovanja) tužilaca i sudija** sa stalnim mandatom. U međuvremenu, nakon usvajanja zakonskog

okvira za sudski i tužilački sistem, 1. januara 2013. godine, na Kosovu je počelo funkcionisanje nove strukture sudova i tužilaštava.

Nova struktura sudova se sastoji od Osnovnih sudova, Apelacionog suda i Vrhovnog suda, dok u okviru jurisdikcije Osnovnog suda stvoreni su relevantni Departmani. Dok, pored pravosudnog sistema, 1. januara 2013. godine počeo je sa radom novi sistem tužilaštva u sastavu: Osnovnih tužilaštva, Apelacionog tužilaštva, Specijalnog tužilaštva i Kancelarije glavnog državnog tužioca. Osnovni principi ove reforme su nezavisnost, nepristrasnost, efikasnost i odgovornost. Godinu dana nakon početka-primene ovog zakonskog okvira, uočena je potreba za izmenu i dopunu zakonskog okvira sudskog i tužilačkog sistema, jer praktično sprovođenje ove reforme je rezultirao da nije lako i evidentirane su poteškoće kako u zakonodavnom tako i u organizacionom smislu. Ministarstvo pravde, koje ima mandat za izradu politika i zakonodavstva u oblasti pravosuđa, počela je proces razmatranja ovog okvira.

Sudskom i tužilačkom sistemu je potrebno ojačanje sa profilisanim sudijama i tužiocima. Posebna uloga u ovom pogledu očekuje se od strane Akademije pravosuđa, koja će organizovati posebne obuke u mnogim specifičnim oblastima, u saradnji sa Sudskim savetom Kosova (SSK-om) i Tužilačkim savetom Kosova (TSK-om). Dalji napori su potrebni za okončanje procesa odabiranja sudija i tužilaca, u ispunjavanju preostalih pozicija posebno za manjine, kojima kosovsko zakonodavstvo rezerviše određeni broj pozicija. Izazov u Kosovskom pravosudnom sistemu ostaje integrisanje srpskih sudija i tužilaca sa severnog dela.

Takođe, neophodno je ojačanje SSK-a i TSK-a (uključujući i **Institucije za karijeru** ovih institucija) što bi poboljšao efikasnost u radu tužilaca i sudija tokom njihovog unapređenja u karijeri kao i u podizanju sudskih i tužilačkih kapaciteta u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala, korupcije i ostalih karakterističnih krivičnih dela. Štaviše, potrebno je da se mehanizmi za nadgledanje rada tužilaca od strane glavnih tužilaca, sudija i predsednika sudova budu veoma aktivniji, u cilju povećanja efikasnosti i kvaliteta rada njihovih podređenih (tužioci, sudije i administrativno osoblje).

Posebnu pažnju treba posvetiti jačanju i izgradnji ljudskih i profesionalnih kapaciteta u Specijalnom tužilaštvu Republike Kosova (STRK). S obzirom da su kapaciteti lokalnih tužilaca ograničeni za suočavanje sa teškim krivičnim delima, STRK se rukovodi od strane EULEX-a (ranije je rukovođeno od strane UNMIK-a) i njihov glavni fokus se odnosi u oblasti korupcije, ratnih zločina, terorizma, organizovanog kriminala i finansijskog kriminala. Od osnivanja STRK-a do sada, bilo je teško da se izmeri nivo podizanja lokalnih kapaciteta koji su deo STRK-a. Imajući u vidu postepeni prenos odgovornosti kod lokalnih tužioca,

primećuje se potreba za podizanje opštih kapaciteta lokalnog osoblja u STRK-u i posebno u profilisanju i specijalizovanju tužilaca kao i obezbeđivanju održivosti STRK-a.

Jedan od izazova koji su pratili kosovsko pravosuđe je **broj nerešenih slučajeva**. U cilju rešavanja ovog problema, SSK je izdao jednu strategiju za smanjenje nerešenih slučajeva, dok je broj nerešenih slučajeva i dalje je visok. **I u izvršenje sudskih odluka** bilo je ograničen napredak. U cilju povećanja poverenja u pravosuđe, sudski sistema treba da se fokusira više na povećanje efikasnosti u rešavanju i izvršenju sudskih odluka u okviru normi koje su predviđene zakonima. Zastareli predmeti predstavljaju veliku prepreku za efikasnost sudova. Zbog njihove zastarelosti i promene činjeničnog stanja, oni zahtevaju veliku profesionalnu posvećenost, što sprečava rešavanje akutnih i aktuelnih slučajeva. Dakle, da bi se rešilo pravilno ovo pitanje, potrebne su hitne aktivnosti.

Što se tiče **odgovornosti sudija i tužilaca** potrebna su poboljšanja. Ovo je između ostalog zbog toga što, uprkos izricanju disciplinskih mera protiv sudija i tužilaca tokom 2012. i 2013. godine, ove mere nisu rezultirale njihovim otpuštanjem sa posla. U ovom kontekstu, zahteva se da se uredbe disciplinskih mera SSK-a i TSK-a prema sudijama i tužiocima poboljšaju tako da **disciplinske mere** i politike nad borbom protiv korupcije u pravosuđu daju konkretne rezultate. U tom pogledu, i uspostavljanje i podizanje kapaciteta Jedinica za analize i politike u SSK-u i TSK-u, profesionalizam disciplinskih komisija kao i jačanje **Kancelarije disciplinskog tužioca (KDT)** trebalo bi da imaju pozitivne efekte. Ovo je posebno značajno zbog činjenice da sa završetkom sadašnjeg mandata Misije EULEX-a, više ne postoji zakonska i praktična mogućnost da se u pomenutim slučajevima odgovornost prođe sudijama odnosno tužiocima EULEX-a.

Takođe, do sada nije dovoljno tretirano **jačanje profesionalne podrške za sudije i tužioce**. Mehanizmi profesionalne prakse i zapošljavanja profesionalnog osoblja za podršku zahtevaju dodatnu pažnju. Profili profesionalnih saradnika treba da se ojačaju. Kroz ovo se obezbeđuje profesionalna pozadina za sudije i tužioce. Prema tome, rano uključivanje studenata kroz pravnu praksu kao i angažovanje kandidata za polaganje profesionalnih ispita kroz profesionalnu praksu imalo bi značajan edukativan efekat za praktikante kao i efekat rasterećivanja za sudove i tužilaštava. Rad sudija i tužilaca zavisi u velikoj meri od njihovog profesionalnog angažovanja.

Administrativno osoblje sudova i tužilaštava nije postigao željeni nivo jačanja kapaciteta, pa zato se predstavlja kao prepreka u efikasnoj administraciji predmeta. Štaviše, broj administrativnog osoblja je nedovoljan za suočavanje sa organizacionim izazovima sudija i tužilaca. Stoga, povećanje broja osoblja kao i njihovo osposobljavanje u pogledu obavljanja upravljačkih odgovornosti kao i njihovo obučavanje za korišćenje elektronskih aplikacija zahteva posebnu pažnju.

Počevši od 2011. godine, na Kosovu su učinjeni značajni koraci u razvoju nezavisnih pravosudnih profesija. **Notarstvo** u Kosovo je počeo po prvi put sa radom. Licenciranje nekoliko generacija od notara je završeno. Međutim, služba notara treba se ojačati i u profesionalnom pogledu. Stvaranje jednog elektronskog sistema za integrisanje podataka u sistemu notarstva bi pomogao u razmenu i komunikaciju podataka između notara.

U 2011. godini počela je sa radom **profesija posredovanja** kao vanparnična procedura za rešavanje sporova. Ostaje da se u budućnosti proceni mogućnost integrisanja posredovanja kao obavezna institucija za neke vrste sporova. Ključni izazovi ove profesije su podizanje autoriteta kroz podizanje profesionalizma i poverenja u nepristrasnost ove institucije.

Profesija **arbitraže** je nova profesija koja se bavi rešavanjem sporova. I ova slobodna profesija ostaje u prvim fazama razvoja, stoga treba se i ojačati. Rešavanje komercijalnih sporova putem arbitraže bi rasteretilo u velikoj meri Kosovsko pravosuđe.

Od 2014. godine, na Kosovu je počela sa funkcionisanjem profesija **privatnog izvršitelja**. Prva generacija privatnih izvršitelja je licencirana. Međutim, ova profesija se nalazi u prvim fazama njene izgradnje i razvoja kao slobodna pravna profesija. Stoga, videvši nivo izvršnosti predmeta po sudovima, funkcionisanje privatnih izvršitelja bi trebalo da se desi što pre radi povećanja izvršnosti sudskih odluka. Izazovi ove profesije su saradnja sa sudovima, praktično osposobljavanje izvršitelja, organizovanje i nadgledanje profesije.

U 2013. godini osnovana je i profesija **stečajnih administratora**. Prvi administratori su licencirani kao što je izdat i veliki broj podzakonskih akata. Međutim, Osnovni sud, Departman za ekonomske poslove nije stvorio dovoljnih kapaciteta za tretiranje slučajeva stečajnih predmeta. Kao i u drugim slobodnim profesijama, glavni izazov ostaje profesionalno usavršavanje stečajnih administratora, obučavanje sudija za tretiranje stečajnih predmeta i kompletiranje podzakonskih akata.

Profesija **zastupanja (advokature)** predstavlja jednu od naj konsolidovanu profesiju na Kosovu u Sektoru vladavine prava. Međutim, povećanje kapaciteta i transparentnosti u okviru Advokatske komore Kosova (AKK), jačanje profesionalnog nadgledanja i organa u okviru AKK-a kao i jednak pristup članstva u AKK-u, stvaranje programa za konstantno obučavanje i za profilisanje advokata predstavljaju izazove i ključne reforme ove profesije. Konačno, stvaranje jednog elektronskog sistema za integraciju podataka u sistem zastupanja, pomagaće u razmeni i komunikaciji podataka između advokata.

Dakle, od onoga što je navedeno ranije sledi da su zajednički imenitelji za ojačanje slobodnih profesija su: profesionalizam vršilaca ovih profesija, izdavanje podzakonskih akata, nadgledanje ovih profesija, organizovanje u udruženjima i u profesionalnim komorama i povećanje sudskih kapaciteta. Još jedan aspekt koji treba uzeti u obzir je usklađivanje zakonodavstva koji bi regulisao usklađivanje aktivnosti slobodnih profesija sa sudovima. S obzirom na činjenicu da univerzitetske studije na Kosovu ne pružaju dovoljno pripremanje u profesionalnoj praksi, moramo proceniti potrebu za profesionalnu post-univerzitetsko osposobljavanje i polaganje profesionalnog ispita za slobodne profesije pravosuđa kao i kontinuirano obrazovanje.

Simbolična poboljšanja su obeležena i u oblasti **unapređenja fizičke infrastrukture i infrastrukture IT-a** u sudovima i tužilaštvima. Izgradnja objekata za tužilaštva i sudove na celoj teritoriji Kosova je neophodan radi obezbeđivanja napretka u radu na ovim institucijama. Zatim, stvaranje sistema merenja učinka rada tužilaca i njihovog osoblja od strane TSK-a po empirijskom pogledu predstavlja dostignuće u tom pogledu. S obzirom da se slična stvar nije instalirala i u SSK gde bi se nadgledale dnevne aktivnosti sudija i sudskog osoblja.

Pod pokroviteljstvom Vlade Norveške, projekat uvođenja Sistema elektronskog upravljanja predmetima (SEUP) već je krenua 2013 godini, i u drugoj fazi ovog projekta, obavljaće se uspostavljanje SEUP-a za sudove i tužilaštva. Imajući u vidu da jedna ranija inicijativa za instaliranje SEUP-a nije bila uspešna, SSK i TSK posvećeni su da preko ovog projekta da povežu sudove i tužilaštva. U međuvremenu, potrebno je da se ostali aspekti IT-a za ostale institucije vladavine prava reše putem izrade jedne strategije integrisanja IT-a i međusaradnje sa ceo sektor za vladavinu prava.

U tom pogledu, potrebno je da se planovi za stvaranje pokazatelja učinka(performanse) sudova i tužilaštava i nadgledanja i kontrole poslovnih standarda u okviru sudova i tužilaštava, kroz stvaranje i podizanje kapaciteta Jedinica za analize i politike u SSK-u i TSK-u, podrže u kontinuitetu. Ovde su obuhvaće i potrebe za poboljšanje fizičke infrastrukture i IT-a sudova i tužilaštava na severu Kosova. Uglavnom, sudovima i tužilaštvima nedostaje jedan napredan sistem IT-a za upravljanje predmetima. Stvaranje ovog sistema i digitalno povezivanje između policije, tužilaštva i sudova bi znatno povećalo učinak i efikasnost pravosuđa u celini. Instaliranje infrastrukture IT-a treba da bude praćena osposobljavanjem osoblja za korišćenje sistema kao i za zapošljavanje administratora IT-a.

Kosovski institut za pravosuđe (KIP), na osnovu njegovog mandata, pruža obuku sudijama i tužiocima. U međuvremenu, novi sistem krivičnog pravosuđa, uključujući i zakonodavstvo za sudove i tužilaštva, povećao je potrebu za dodatnim resursima, kako za finansijske tako i za kadrovske. Međutim, ovoj instituciji nedostaju konstantni programi

obučavanja koji bi pomogli sudijama i tužiocima u njihovom specijalizovanju i profilisanju u raznim oblastima, npr. za organizovani kriminal, pranje novca, suzbijanje neformalne privrede(ekonomije), finansijski i kibernetički kriminal kao i ostala karakteristična krivična dela, iz razloga jer su ove funkcije bile uglavnom u odgovornost međunarodnih misija (poslednji EULEX). Vlada Kosova, u cilju povećanja kvaliteta pravnog obrazovanja i u skladu sa reformama u sistemu pravosuđa, donela je odluku da osniva Akademiju pravosuđa, pretvarajući KIP u jednu specijalizovanu Akademiju za obučavanja.

Akademija pravde, osim njene primarne misije za organizovanje obuka za sudije i tužioce, stvorice nove mogućnosti za organizovanje obuka i za slobodne pravne profesije, profesionalne sudske saradnike i pripreme kandidata za pravosudni ispit. Akademija, između ostalog, očekuje se da će rešiti i zahtev za profilisanje/specijalizovanje sudija i tužioca kroz stvaranje opštih programa/uvodnih, specifičnih i konstantnih za specifične oblasti (posebno u oblastima u kojima je EULEX obavljao ekskluzivne izvršne odgovornosti). Zakon o Akademiji je u procesu okončanja i u 2015. godini se očekuje osnivanje Akademije.

U podršci pravnom obrazovanju sistema pravosuđa, posebnu pažnju treba obratiti **reformisanju Pravnog fakulteta (PF) Univerziteta u Prištini (UP)**. Reformisanje bi stvorilo uslove za profilisanje studenata u različitim oblastima, ne samo u sistemu pravosuđa nego i u sistemu unutrašnjih poslova. Stvaranje kurikuluma i studijskih planova prema najboljim međunarodnim praksama značajno bi olakšalo rad studenata PF-a radi njihovog uključivanja u sistem pravosuđa. Reformisanje PF-a pri UP-u imaće lančane pozitivne efekte u ostalim homolognim fakultetima na Kosovu.

Što se tiče pravilne funkcionalnosti pravosudnog sistema, postoje još dva pitanja koja do sada nisu dovoljno adresirana. Prvo, **administracija sudskog i pravosudnog sistema** još uvek radi **na osnovu Zakona o civilnoj službi**; i drugo, za pitanje **lične bezbednosti za sudije, tužioce i policiju** još uvek ne postoji pravni osnov u izradi koji bi regulisao ova pitanja prema međunarodnim praksama. Što se tiče prvog pitanja, administracija sudova i tužilaštava kao i administracija Sekretarijata SSK-a i TSK-a funkcionišu prema **Zakonu o civilnoj službi**, dok predsednici Sudova i Glavni tužiocima imaju ograničenu kontrolu nad njihovim administrativnim osobljem kao rezultat različitih komunikacionih linija koje pružaju pravni zakoni i zakoni civilne službe.

Iz tog razloga, administrativno osoblje sudova i tužilaštava treba da stupa u specijalnu kategoriju bez podvrgavanja civilnoj službi i odredbama ovog Zakona. Ovo će dovesti do efikasnijeg rada tužilaštava i sudova (uključujući Sekretarijate SSK-a i TSK-a). Da bi se obavile ove promene prvo treba da se zahteva sveobuhvatno procenjivanje, koje bi identifikovalo potrebu za nezavisnošću administracije tužilaštva iz civilnog društva. U ovaj proces bi trebalo da se dobro koordiniše sa Ministarstvom pravde, zatim sa relevantnim Parlamentarnim Komisijama kako bi se izvršile neophodne zakonske promene.

Jedan drugi aspekt za vladavinu prava koji zahteva dodatnu pažnju od strane kosovskih institucija je **građansko(civilno) pravo**. Kosovo je u preliminarnoj fazi izrade **Građanskog(civilnog) zakonika**, čija izrada i usvajanje će uticati na dalje poboljšanje učinka pravosudnog sistema na Kosovu, i pomagaće u profilisanju sudije i advokata u ovom pogledu. Mnogi aspekti koji Krivičnim zakonikom o maloletnicima nisu mogli da se pravilno prilagode (npr. alimentacija, usvajanje(adaptacija) dece) mogle bi se rešiti stvaranjem jednog sistema –pravnog-građanskog prava prema najboljim praksama EU-a. Drugi aspekti građanskog prava, kao što su komercijalno pravo, imovinska pitanja, imaju značajne prepreke koje su naglašene kao rezultat nedovoljno razvijenog građanskog(civilnog)prava. Ovo naravno da stvara prepreke u društveno-ekonomskom razvoju zemlje.

Imovinska pitanja predstavljaju takođe posebnu oblast za čije rešavanje od posle rata pa do sada nije bilo adekvatnih politika. Još uvek nema nijednu strategije za imovinska pitanja i to otežava rešavanja raznih imovinskih pitanja na nivou zemlje. I institucionalni mehanizmi u ovoj oblasti nisu pravilno koordinirani, ne postoji institucija koja stvara politike o imovinskim pitanjima i nedostaju ljudski(humanski) i finansijski kapaciteti za njihovo regulisanje. U međuvremenu, imovinska pitanja su sada stavljena kao jedan od prioriteta za naredne godine i biće rešana zajedno sa civilnim pitanjima i izradom građanskog(civilnog) zakonika.

U okviru međunarodne saradnje, uprkos volje kosovskih institucija i brojnih preduzetih inicijativa, pravosudni sistem Kosova je bio ograničen učešćem ili članstvom u pokretima /inicijativama/regionalnim i međunarodnim organizacijama. Zato što Kosovo nije članica Saveta Evrope, ono nije moglo da bude članica **EKEP-a (Evropska komisija za efikasnost u pravosuđu)** u okviru Saveta Evrope, koji se bavi unapređenjem efikasnosti i funkcionisanjem pravosuđa država članica i poboljšanjem u primeni usvojenih instrumenata od strane Saveta Evrope. Iako je bilo napretka u produbljivanju bilateralne saradnje, ne-učlanjivanje u razne regionalne i međunarodne inicijative predstavlja prepreku za razvijanje pravosudnog sistema u celini.

5.2. UNUTRAŠNJA PITANJA

Iako postoji veliki broj usvojenih zakona i osnovanih institucija, opšti zakonski okvir koji se bavi unutrašnjim pitanjima je složen, posebno u sprečavanju i borbu protiv **korupcije i organizovanog kriminala**. Ove dve pojave izazivaju ekonomski razvoj i integrisanje Kosova u međunarodnim mehanizmima, posebno u EU.

Trenutno, svi teški slučajevi tretiraju se u saradnji sa EULEX-om dok sektor unutrašnjih pitanja, iako u procesu reformisanja, potrebno je da bude efikasniji i efektivniji u sprečavanju i borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, kada se misija EULEX-a završava. Štaviše, potreba za povećanjem efikasnosti i efektivnosti institucija koje sprovode kosovski zakon potvrđena je u mnogim međunarodnim izveštajima uopšte, kao i posebno u onima iz EU-a. Povećanje efikasnosti i efektivnosti institucija za sprovođenje zakona poboljšalo bi javnu percepciju za ove institucije, i bi povećao kapacitete za tretiranje složenih krivičnih dela i za vreme kada EULEX neće više biti prisutan na Kosovu.

Što se tiče politikama i zakonodavstva, Kosovo je preduzelo niz značajnih koraka u **sprečavanju i borbi protiv korupcije**, sprovodeći potrebne elemente zakonskog okvira, uključujući i usvajanje zakona o proširenim nadležnostima za oduzimanje nezakonito stečene imovine, zakona o deklaraciju (proglašenju) imovine, sprečavanje sukoba interesa u vršenju javnih funkcija, informatora, javnim nabavkama i finansiranju političkih stranaka. Zakon o sprečavanju sukoba interesa ima potrebe za relevantne obaveze izveštavanja zato što trenutno slučajevi sukoba interesa još uvek se ne prijavljuju. Predviđene sankcije u Zakonima o deklaraciju (proglašavanju) imovine i u sukobu interesa su veoma simbolične i Zakoni treba da obezbede ubedljive i proporcionalne sankcije.

Pored zakonskog osnova, u februaru 2013. godine, Kosovski Parlament je usvojio i **Strategiju protiv korupcije kao i Akcioni plan 2013-2017**. Aktuelni zakonski okvir je dovoljno jaka odredba da donese opipljive rezultate u ovoj oblasti.

U institucionalnom pogledu, Kosovo je osnovala Agenciju za borbu protiv korupcije (ABPK) 2006 godine. ABPK predstavlja ključnu instituciju za nadgledanje i sprovođenje Zakona za sprečavanje sukoba interesa u obavljanju javne funkcije i Zakona za proglašenje imovine javnih službenika, kao i strategiju protiv korupcije i akcionog plana. ABPK se takođe bavi izradom individualnih žalbi za moguće slučajeve korupcije i obavezna je da obavesti ostale organe kao što je policija i tužilaštvo ukoliko ima razloga za dalju istragu. U okviru napora za sprečavanje i borbu protiv korupcije, u februaru 2012. godine, Predsednica Kosova je osnovala Nacionalni savet za borbu protiv korupcije. Cilj osnivanja ovog Saveta je poboljšanje koordinacije i podizanje svesti među svim organima i institucijama koje su uključene u borbu protiv korupcije.

Da bi povećala napore za sprečavanje i borbu protiv korupcije, dana 26 februara 2010 godine, odlukom Vlade, u okviru Specijalnog Tužilaštva Kosova, osnovana je Radna grupa (Task Force) za borbu protiv korupcije sastavljena od tužilaca (iz Kosova i EULEX-a) i Policijskih istražitelja. Svrha osnivanja ove Radne grupe je istraživanje privrednog i finansijskog kriminala. U međuvremenu, u okviru ovog mehanizma, Kosovska Policija je takođe osnovala jedan Departman za borbu protiv privrednog kriminala i korupcije. Štaviše, osnovani su inspekcijски Departmani u mnogim organima i institucijama, u cilju

rešavanja i nadgledanja situacije u vezi sa korupcijom i/ili kriminalnim ponašanjem u okviru organizacije.

Mada, u principu, Kosovo ima dovoljno elemenata koje su postavljani u zakonskom okviru za sprečavanje i borbu protiv korupcije, kao što ima i relevantne institucije, u praktičnom smislu borba protiv korupcije i organizovanog kriminala svih vrsta ostaje izazov za Kosovske vlasti. Ovo pitanje se treba posmatrati iz dva aspekta, u smislu unutrašnje institucionalne borbe zahteva se jačanje unutrašnjih mehanizama relevantnih institucija. Dok, sa druge strane, preuzimanjem odgovornosti koje je obavljao EULEX, primećuje se dodatna potreba, između ostalog, za dalje profilisanje sudija i tužilaca. Slabi rezultati u sprečavanju i borbi protiv korupcije dali su tri glavna razloga. Prvo, zato što ovoj strategiji nedostaju obligacioni mehanizmi koji bi obavezali institucije za preuzimanje njihovih odgovornosti, drugo, zato što institucionalna organizacija ostaje komplikovana za rešavanje ove kompleksne oblasti, i treće, zato što je imala nedostatak vlasništva od strane svih odgovornih aktera za implementaciju ove strategije.

U **Kosovskoj policiji (KP)** imao je do sada pozitivnih razvoja u pogledu podizanja kapaciteta. KP, u saradnji sa ostalim institucijama za sprovođenje zakona, obeležio je napredak, iako ne na željenom nivou, u podizanju kapaciteta za sprečavanje i borbu protiv kriminala, sa posebnim naglaskom na organizovani kriminal i korupciju. Takođe, obeležen je napredak u povećanju međunarodne saradnje, posebno one regionalne ali i šire, uključujući napredak sa međunarodnim agencijama za bezbednost. U tom smislu, KP je bio deo mnogih međunarodnih operacija za sprečavanje i borbu protiv organizovanog kriminala. Međutim, uzimajući u obzir trendove razvoja i sofisticiranja sredstava i formi obavljanja krivičnih dela, zahteva se jačanje i specijalizacija osoblja za borbu protiv negativnih pojava.

KP je u maju 2012. godine izradio i usvojio Strategiju i Akcioni plan 2012-2016 "Rad policije u zajednici". Na osnovu ovog dokumenta, predviđa se sektorska podela prema predviđenim kriterijumima, odnosno broju stanovništva, broju slučajeva, i nekoliko drugih faktora. Do sada su 133 sektora u 40 policijskih stanica. Takođe, Policija je usvojila Strategiju policija rukovođena od obaveštajaca – 2013 – 2017 kao važan osnov za proaktivna istraživanja, kao što su sprečavanje i borba protiv: organizovanog kriminala; trgovine ljudskim bićima; trgovine narkoticima; privrednog kriminala i korupcije; kao i borba protiv terorizma.

Međutim, za istraživanje složenih krivičnih dela, pored potrebe za povećanjem kapaciteta, potrebno je i adekvatno angažovanje u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala i dobra saradnja između institucija za sprovođenje zakona i sudskih institucija. Stoga, u tom pogledu treba da se poveća nivo saradnje, koja će pomoći u poboljšanju sprečavanja i borbe

protiv korupcije i organizovanog kriminala, kao što je predviđeno **Strateškim planom za među-institucionalnu saradnju u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije 2013-2015**. Za istraživanje složenih dela, Kosovska Policija ima potrebe za konstantnim podizanjem kapaciteta kao i da bude opremljena tehnikom i drugim sredstvima kako bi se suočavala sa složenom problematikom.

Dakle, pošto Kosovske institucije teže ka ispunjenju obaveza koje proističu od Procesu stabilizacije i pridruživanja, potrebno je povećanje napora za istraživanje i krivično gonjenje slučajeva korupcije kao i poboljšanje pouzdanosti statistika u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, dakle **stvaranje i adekvatno upravljanje jednog registra o ličnim podacima prema najboljim praksama EU-a**.

U pogledu politika za **sprečavanje i borbu protiv organizovanog kriminala i terorizma** proističe jedan niz strategija, kao npr:

- Strategija protiv organizovanog kriminala 2012- 2017,
- Strategija protiv narkotika 2012- 2017,
- Strategija protiv terorizma i Akcioni plan 2012- 2017,
- Nacionalna strategija za sprečavanje kriminala i Akcioni plan 2013 – 2017,
- Strateški plan za među-institucionalnu saradnju u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije 2013-2015,
- Strategija za integrisano upravljanje granicom 2013-2018,
- Strategija za kontrolu i prikupljanje malih i lakih oružja 2013 – 2017,
- Nacionalna strategija protiv falsifikovanja 2012-2017,
- Nacionalna strategija za migraciju 2012-2017,
- Nacionalna strategija za borbu protiv trgovine ljudskim bićima 2011-2014,
- Nacionalna strategija za borbu protiv droge 2012-2017,
- Nacionalna strategija za sprečavanje i borbu za suzbijanje sive(neformalne) ekonomije, pranje novca, finansiranje terorizma i finansijski kriminal 2014-2018.

Iako je izrađen niz strategija, zahteva se veća posvećenost od strane svih relevantnih aktera u sprovođenju ovih strategija u praksi, kroz stvaranje adekvatnih institucionalnih mehanizama i pružanja budžetskih sredstava za implementaciju strategija. U strateškom smislu, u budućnosti bi trebalo da se broj strategija smanji na minimum, kroz izradu sveobuhvatnih i sektorskih strategija.

Integralni deo institucija za sprečavanje i borbu protiv organizovanog kriminala je i **Agencija za administraciju oduzetom i zaplenjenom imovinom (AAOZI)**, kompletiranjem institucionalnih struktura u borbi protiv kriminala. Uprkos dosadašnjeg napretka u administraciji oduzete ili zaplenjene imovine, ova Agencija se suočava sa poteškoćama tokom sprovođenja Zakona AAOZI-a. To je zbog postojanja nekoliko

konfliktnih pitanja između Zakona o administraciji oduzete i zaplenjene imovine, Krivičnog zakonika (KZ) i Zakonika o krivičnom postupku (ZKP), koje zahtevaju rešenje.

Između ostalog, ovde se govori o zakonu koji uređuje AAOZI kao nadležna za **pomoć izvršenja** jedne odluke za oduzimanje ili zaplenu imovine prema zahtevu nadležnog organa, dok u isto vreme ZKP obavezuje AAOZI sa **izvršenjem** sudskih odluka. Dakle, uglavnom se vidi da zakonodavstvo krivičnog pravosuđa ima potrebe za daljim poboljšanjem i unapređenjem. Isto tako, tužioci i sudovi stvaraju zabunu u pogledu interpretacije i terminologije u vezi sa "Oduzimanjem" i "Zaplenom". Praksa je pokazala da postoji malo tužioca i sudija koji imaju jasno razumevanje procesa administracije oduzete/zaplenjene imovine. U izvesnoj meri to uključuje i osoblje AAOZI-a.

Jedan drugi aspekt kome treba dati poseban značaj je potreba za dubljom **međuinstitucionalnom saradnjom** sa AAOZI-om. Zakon o administraciji oduzete ili zaplenjene imovine daje samo osnovne odredbe za administraciju oduzete ili zaplenjene imovine. Pomoć u jačanju međuinstitucionalne saradnje i ljudskih kapaciteta u sprečavanju i borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala bi pomogao u tom pogledu.

U **Korektivnoj službi Kosova (KSK)** uloženo je u fizičku infrastrukturu, posebno u izgradnji Zatvora visoke bezbednosti (ZVB), sufinansiranje Vlade Kosova i EU-a. Što se tiče ljudskih resursa koji rade u KSK-u, razvojem infrastrukture ove službe oseća se potreba za razvoj i jačanje ljudskih kapaciteta. Jedan od najvećih izazova za KSK ostaje adekvatna kategorizacija zatvorenika, problem koji se očekuje da će se rešiti sa funkcionisanjem Zatvora visoke bezbednost (ZVB). Pomoć za rešavanje ovih potreba se već daje KSK-u kroz projekat UNOPS-a za ZVB, i takođe iz jednog projekata u vrednost od 1.7 miliona Euro iz EU-a za podršku KSK-a i Kosovske probacione službe (KPS).

Međutim, potrebna je dalja pomoć u oblasti međuinstitucionalne saradnje i prikupljanju i analiziranju podataka, koja bi obuhvatila i uspostavljanje jednog operativnog centra za upravljanje i nadgledanje podataka, zatim stvaranju elektronskog sistema za KPS. Mogućnost saradnje KSK-a i KPS-a se takođe razmatra.

Jedan od najvažnijih aspekata Kosova u oblasti vladavine prava je **zaštita svedoka**. U julu 2011 godine usvojen je Zakon o zaštiti svedoka. Sprovođenje ovog Zakona ostaje izazov za Kosovske institucije, uzimajući u obzir nedostatak potrebne infrastrukture i ekspertizu koja je u toku radi osiguranja efektivne zaštite svedoka. Zaštita svedoka je bio izazov koji je oduvek pratio Kosovo od perioda UNMIK-a pa do sada. Kosovske institucije zajedno sa EULEX-om stvorili su jedan efektivan sistem za zaštitu svedoka. Imajući u vidu osetljivost ovog pitanja kao i pravovremenost, zahteva se konstantna podrška za programe o zaštiti svedoka.

Jedan oblast od velikog značaja za Kosovske institucije predstavlja i Dijalog o liberalizaciji viza sa EU-om, gde je obavljen izuzetno veliki posao. U međuvremenu, Kosovske institucije

su radile u dva pravca što se tiče **viza**. Od jula 2013 godine Kosovo je počelo da primenjuje vizni režim za strane državljane. Iz tog razloga izdato je osnovno zakonodavstvo, i sekundarno zakonodavstvo za standardne operativne procedure za izdavanje viza po graničnim prelazima. Da bi ispunili potrebe koje proizilaze iz ovog procesa, Kosovo je preduzelo niz mera ne samo u izradi politika, nego i u pružanju neophodne zakonske, institucionalne i fizičke infrastrukture.

Što se tiče procesa **liberalizacije viza**, u institucionalnom aspektu učinjen je napredak u Kosovskom sistemu bezbednosti, između ostalog: 1) usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa onim iz EU-a; 2) otvaranje Nacionalnog centra za upravljanje granicom u 2013 godini; 3) funkcionisanje novog sistema IT-a za Sistem upravljanja granicom (Border Management System); 4) osnivanje novog Departmana za reintegraciju u okviru MUP-a. Naravno, uspostavljanje ovog institucionalnog kadra prethodilo je izdavanje adekvatnog zakonodavstva prema najboljim praksama EU-a za oblast vladavine prava.

Međutim, još uvek postoji potreba da donatori, posebno EU, da pomažu domaćim institucijama u ovim oblastima: i) izrada sekundarnog zakonodavstva i standardnih operativnih procedura za povećanje efikasnosti i efektivnosti Nacionalnog centra za upravljanje granicom; ii) povećanje njenih profesionalnih kapaciteta i srodnih institucija; i iii) poboljšanje profesionalnih kapaciteta Departmana za re-integraciju. Povećanje kapaciteta ovih sektora kroz donatorsku pomoć trebalo bi da bude praćeno povećanjem državnog budžeta u tom pogledu.

Jedna od poteškoća kojima se suočava Kosovo jeste **migracija i azil**. Iako su doneti niz Zakona i strateških dokumenata koji su direktno i indirektno povezani na ovu oblast, u praktičnom smislu, država Kosovo nastavlja da se suočava sa ovim izazovom koje treba ozbiljnije biti adresirana u cilju zadovoljavanja obaveza koje proističu iz procesa Evropskih integracija.

Na kraju, izdata je **Nacionalna strategija za sprečavanje i suzbijanje sive(neformalne) ekonomije, pranje novca, finansiranje terorizma, i finansijskog kriminala 2014-2018** kao što je izmenjen i dopunjen Zakon za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma. Uprkos pomenutim razvojima, neformalna ekonomija, pranje novca, finansiranje terorizma, finansijski i kibernetički kriminal, još dalje ostaju problemi kojih trebaju biti rešeni kroz daljeg podizanja kapaciteta kao i efikasne među-institucionalne i međunarodne saradnje.

Jedan aspekt koji smanjuje efekte napora za sprečavanje i borbu za suzbijanje neformalne ekonomije, pranje novca, finansiranje terorizma, finansijskog i kibernetičkog kriminala jeste potreba povećanja kapaciteta i nedostatak lokalne ekspertize. Nedostatak iskustva i kapaciteta u ovom sektoru je evidentan ne samo kod Finansijske obaveštajne jedinice koja

deluje u okviru Ministarstva za Finansije (MF), nego i kod Policije, sudova i tužilaštva kao i kod ostalih institucija koje se suočavaju sa ovom ozbiljnom problematikom.

I u oblasti obučavanja, Kosovski institut za pravosuđe (KIP) i Kosovska akademija za javnu bezbednost (KAJB) nemaju napredne programe za pomenute probleme u cilju pružanja adekvatnih obuka za tužioce i sudije, odnosno za agencije za sprovođenje zakona na Kosovu. Stoga, ovo je jedna oblast koja zahteva spoljnu pomoć za programski pristup nad ovom problematikom, fokusirajući se na izgradnju ljudskih kapaciteta.

Kao i u zemljama regiona, Kosovo ne predstavlja izuzetak u pogledu **problema sa drogama**. U Izveštaju o napretku (progresu) EU-a u 2013 godini, naglašava se da "Kosovo je i dalje tranzitna i skladišna zemlja uglavnom za heroin, uključujući organizovane lokalne grupe". Stoga, i u ovoj oblasti zahtevaju se kombinovane istrage protiv trgovine ili posedovanja narkotika. Kosovski institucionalni kapaciteti, u tom pogledu, trebalo bi da se poboljšaju i jačaju kao što bi trebalo da se ojača i regionalna saradnja.

Što se tiče programa za podizanje kapaciteta osoblja agencija za sprovođenje zakona, koje se uglavnom pružaju od strane **Kosovske akademije za javnu bezbednost (KAJB) u Vučitrnu**, treba napomenuti da je postignut napredak. Međutim, još uvek nedostaju KAJB neophodne fizičke (napredna tehnička oprema) i profesionalne sposobnosti za pružanje specijalizovanih programa u oblasti sprečavanja i borbe protiv organizovanog kriminala, pranja novca, trgovine ljudskim bićima, terorizma, krijumčarenja droge, lekovima i ostalim aspektima koji utiču ne samo na Kosovo, već i u širem regionu.

Što se tiče fizičke infrastrukture (objekata) agencije zakona, ima još toga da se uradi, posebno u renoviranju/izgradnji novih graničnih prelaza i policijskih stanica sa svom potrebnom opremom. Ovde treba pomenuti fizičku infrastrukturu na severu Kosova kojoj je potrebno poboljšanje u svim njenim dimenzijama.

Digitalizacija podataka u institucijama pravosuđa i u institucijama unutrašnjih poslova predstavlja jedan od ključnih izazova u jačanju vladavine prava. Kosovska granična policija je u njenim prvim koracima izgradnje Sistema IT-a za upravljanje granicom. U budućnosti se očekuje proširenje ovog sistema IT-a povezivanjem, osim softverskih baza podataka Agencije za civilni registar (ACR), i tužilaštvo, sudove, carinu, Ministarstvo inostranih poslova (sekcije za vize), Ministarstvo unutrašnjih poslova (migracije i azil) i, ukoliko je potrebno, i ostalih relevantnih institucija. Stvaranje i integrisanje ovih softverskih mreža, osim što će povećati efikasnost i kontrolu ovih institucija, stвориće uslove za stvaranje jedne baze podataka krivičnih dela prema najboljim praksama EU-a.

Uprkos političkom i pravnom osnovu, **sektor za upravljanje vanrednim situacijama** ima potrebe za poboljšanjem i daljim unapređenjem. Prema preporukama koje proizilaze iz procesa razmatranja Strateškog sektora bezbednosti, neke od ključnih tačaka koje treba adresirati (uputiti) su: nedostatak kapaciteta Kosovske policije u upravljanju nasilnim protestima i skupovima, nepostojanje jednog operativnog centra za upravljanje vanrednim situacijama, niski kapaciteti Agencije za upravljanje vanrednim situacijama (AUVS) za preuzimanje odgovornosti od Oružanih snaga Kosova (OSK) i poteškoće u upravljanju opasnim materijama.

Saradnja između institucija za sprovođenje reda sa **raznim parlamentarnim komisijama** je takođe posebno pitanje koja zahteva pažnju. Jačanje nadgledanja Parlamentarnih komisija je više nego potrebno da bi bilo uspeha u izradi i sprovođenju adekvatnih politika za sprečavanje i borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala svih vrsta. Pomoć u oblasti vladavine prava trebalo bi da obuhvati razne Parlamentarne komisije ojačanjem saradnje između tri vlasti (zakonodavnog, izvršnog i sudskog) za određena neophodna pitanja, poboljšanjem kvaliteta izrađenih Zakona i povećanjem nadgledanja i njihovog sprovođenja.

Efektivna regionalna i međunarodna saradnja predstavljaju preduslov za sprečavanje i borbu protiv kriminala sa regionalnim i međunarodnim karakterom. Iako su kosovske institucije zainteresovane da konstantno povećaju regionalnu i međunarodnu saradnju po uzajamnim pitanjima, ovo i dalje ostaje jedan od ključnih problema. Saradnja sa EUROJUST-om, EUROPOL-om, FRONTEX-om, Savetom Evrope, i ostalim institucijama ostaje ograničena, ali postoje pozitivni koraci u tom pravcu, imajući u vidu da postoji bilateralna saradnja kroz slanje policijskih službenika i kroz profesionalnu saradnju.

=====

5.3. PRISTUP PITANJIMA PRAVOSUĐA

Poznato je da je Kosovo, prema svom Ustavu, dvojezična i multietnička država. U tom kontekstu, pravosudne institucije su napravile značajan napredak, iako je još uvek potrebno da se obezbedi pristup pravosuđu za sve etničke grupe na Kosovu. Što se tiče zapošljavanja manjina u sudskom i pravosudnom sistemu, vredi napomenuti da broj raste. Štaviše, pravosudne institucije dužne su da obezbede **adekvatne sudske tumače i prevodioce** i omoguće jednak pristup za sve građane u sudovima i tužilaštvima. Ovo pitanje nije pravilno rešeno, uprkos ranijim inicijativama koje su se pokazale neuspešnim. Stoga, obezbeđivanje adekvatnih sudskih tumača i prevodilaca, ostaje izazov.

U principu, u oblasti pristupa pravosuđu uočen je napredak, posebno u razvoju primarnog i sekundarnog zakonodavstva o sistemu pravne pomoći, ljudskih prava, prava deteta, imovinskih prava, medija itd. Međuvremenu, jedan od glavnih izazova u ovom procesu je poboljšanje sprovođenja postojećih propisa. Takođe, trebalo bi da se razjasne odgovornosti

struktura uključenih u zaštitu, promovisanje, sprovođenje i izveštavanje o pitanjima ljudskih prava i imovine, kao i obezbeđivanje finansijske nezavisnosti javnih medija.

Pristup pravosuđe je bilo otežavana na severu Kosova, od rata pa do sada. Ovo je jedan od glavnih izazova pravosudnog sistema na Kosovu, uključujući i unutrašnje poslove. Imajući u vidu napredak razgovora između Kosova i Srbije, očekuje se poboljšanje situacije u tom pogledu u narednim godinama, što će doprineti daljem ujedinjenju i konsolidaciji vladavine prava u celoj zemlji. Takođe, primena odredbi novog Krivičnog zakonika (KZ) i Zakonika o krivičnom postupku (ZKP) i dalje predstavlja poteškoće, kako za sprovodioce (implementatore), tako i za građane.

Imajući u vidu vreme stupanja na snagu ovih zakonika, smatra se da relevantne institucije još uvek nisu u potpunosti upoznate sa KZ-om i ZKP-om, i drugi relevantni zakoni još uvek nisu u potpunosti usklađeni sa njima. Štaviše, građani trebaju da budu informisani i svesni novog sistema sudova i tužilaštava. Zatim, u novom Zakonu o sudovima, između ostalog, biće odredaba koje predviđaju objavljivanje sudskih odluka, što doprinosi u povećanju transparentnosti sudova. U principu, početak sprovođenja novog sudskog i tužilačkog sistema doneo je poteškoće ne samo tužiocima i osoblju prema građanima, ali i obrnuto. Svi ovi aspekti treba da se rešavaju kroz razvoj komunikacione strategije za ceo pravosudni sistem.

Sistem pravne pomoći na Kosovu je još uvek u fazi razvoja i potrebna je dalja dogradnja da bi se obezbedio pristup pravosuđu za sve građane Kosova. Fizička infrastruktura Agencije za besplatnu pravnu pomoć (ABPP) ostaje kao jedan od glavnih izazova. Stoga, potrebno je jačanje saradnje između organa sa drugim institucijama kako bi se olakšao građana pristup u sistemu pravne pomoći.

Kosovsko društvo, u poslednjih nekoliko godina, se suočava sa poteškoćama koje bi trebalo rešiti u narednim godinama. Ove teškoće su: **nasilje u porodici, nasilje nad decom, dečiji ograničeni pristup pravosuđu, trgovina ljudima i mnogi drugi aspekti sa socijalnim posledicama**. U principu, regulatorni(pravni) okvir za rešavanje ovih pitanja je još uvek nepotpun. Izradom Civilnog zakonika pitanja kao što su dečja alimentacija, nasledstvo i usvajanje biće regulisana pravilno. U narednim godinama, očekuje se usklađivanje Krivičnog zakonika za maloletnike i Civilnog zakonika, koji bi značajno poboljšali pristup dece pravosuđu.

Što se tiče **pravosuđe za maloletnike**, Vlada Republike Kosova je inkorporirala Konvenciju o pravima deteta u njezin Ustav. U skladu sa tim, izrađen je Krivični zakonik za maloletnike. Međutim, problemi ostaju, posebno u sledećim aspektima: i) nedostatak usluga i inicijativa za sprečavanje (prevenciju); ii) ograničen kapacitet Vlade da prati i

izveštava o pitanjima pravosuđa za decu i dečiju zaštitu; iii) poteškoće pri primeni Zakonika za maloletnike od strane novoizabranih sudija i tužilaca. Mada, pravosuđe za maloletnike sada se vidi kao prioritet, potrebno je dalje jačanje kapaciteta da bi se izbegle pomenute poteškoće.

Integracija severa u kosovsku vladavinu prava i dalje je jedan od mega-izazova kosovskih institucija. U tom smislu, potrebno je poboljšanje infrastrukture sudova, tužilaštava, policije (uključujući graničnu policiju), carinu, Agenciju za hranu i druge oblasti koje se odnose na sektor vladavine prava. Važno je napomenuti, da je integracija severa u kosovsku institucionalnu hijerarhiju izuzetan prioritet za kosovske institucije, koje su snažno posvećene integraciji, ujedinjenju i konsolidaciji vladavine prava u celini na celoj teritoriji Kosova.

Angažovanje civilnog društva u jačanju vladavine prava ostaje ograničeno. To je zato što pristup civilnog društva u razvoju institucija vladavine prava je ograničen. Štaviše, civilno društvo na Kosovu još uvek nije dovoljno profilisano za specifičnosti vladavine prava i saradnja društva i državnih institucija treba da se dodatno produbi. Iako je izrađena strategija za saradnju sa civilnim društvom, i dalje je potrebna pomoć, posebno da se doprinese daljoj specijalizaciji i profilisanju aktera civilnog društva u oblasti vladavine prava, onda za dalji razvoj svojih kapaciteta za praćenje i zagovaranje, kao i da se povećavaju mogućnosti saradnje između civilnog društva i institucija Kosova za pitanja od javnog interesa.

Da bi se poboljšao pristup pravosuđu, institucije vladavine prava, osim politika, adekvatnog zakonodavstva i institucionalnih efektivnih mehanizama treba da imaju strategiju komunikacije koja će uključiti sve zainteresovane strane, uključujući i tri vlasti (zakonodavstvo, izvršnog odbora, sudstvo), civilno društvo i medije. Ovo će značajno povećati unutrašnju i među-institucionalnu saradnju, sa civilnim društvom i medijima uopšte, i olakšaće pristup i dobro informisanje za građane Kosova o pravosudnom sistemu.

6. POVEZANOST SA STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

Ova Strategija je izrađena u potpunosti u skladu sa nizom strateških dokumenata EU-a i Kosova, koji su dole navedeni:

6.1 Povezivanje sa Deklaracijom prioriternih srednjoročnih politika (DPSP) 2014-2016 i Srednjoročnim okvirom rashoda (SOR) 2014-2016

Deklaracija prioriternih srednjoročnih politika (DPSP) uspostavlja okvir politika i projekata koje Vlada Republike Kosova planira da sprovede tokom narednog srednjoročnog perioda 2014-2016. Ovaj dokument je primarni mehanizam koji upućuje Vladu u planiranju budžeta i orijentisanju drugih budžetskih izvora za naredne tri godine. Dok, Srednjoročnih okvir rashoda (SOR) 2014-2016 je glavni dokument koji povezuje Vladinih politika i

prioritete sa planom budžeta zemlje. Jedna od četiri osnovne oblasti DPSP-a i SOR-a za 2014-2016 je dobro upravljanje i jačanje vladavine prava. Dakle, ova Strategija je u skladu sa glavnim planskim i budžetskim dokumentima Vlade Republike Kosova, konkretno sa DPSP-om i SOR-om.

6.2. Povezanost sa Nacionalnom strategijom za evropske integracije - Kosovo 2020

U okviru Nacionalne strategije za evropske integracije potvrđen je ostvaren uspeh u oblasti vladavine prava, uglavnom u pravnim razvojjima i uspostavljanju institucionalnih mehanizama, uključujući reformu pravosuđa i drugih oblasti, a takođe naglašava potrebu za daljim jačanjem vladavine prava u celini. Dakle, prema ovoj Strategiji, do 2020. Kosovo će uspostaviti efikasan sistem vladavine prava.

6.3. Povezanost sa Multi-državnim strateškim dokumentom (EU – Multi-državni strateški dokument)

U ovom dokumentu se naglašava potreba zemalja Zapadnog Balkana za sveobuhvatnim, transparentnim i ambicioznim reformama u oblasti pravosuđa sa ciljem da se obezbedi nezavisno, nepristrasno, efikasno i odgovorno sudstvo. Takođe, ovaj dokument ukazuje na potrebu koordinacije napora da se stvori snažan okvir za sprečavanje i borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, koji je i dalje ozbiljan problem za zemlje u procesu proširenja. Prema ovom dokumentu, zemlje u procesu proširenja treba, pored domaćih reformi, naporno raditi na regionalnom nivou kako bi sprečile i borile se protiv ove negativne pojave. Dakle, ova Strategija za pomoć je u skladu sa pomenutim dokumentom EU-a.

6.4. Povezanost sa Strategijom EU-a o proširenju i glavni izazovi 2012-2013

I u strategiji EU-a za proširenje je takođe jasno podignuta potreba za jačanjem vladavine prava i dobrog upravljanja kao ključnih oblasti u procesu proširenja EU. Upravo zbog ovih razloga, tokom pregovora o članstvu, poglavlja o vladavini prava, a ne samo ova poglavlja, biće otvorena na početku procesa i biće zatvorena krajem, kako bi se osiguralo da su reforme održive i nepovratne.

6.5. Povezanost sa Državnim strateškim dokumentom

Kao u gore navedenim dokumentima, ovaj dokument takođe naglašava potrebu da se poboljša vladavina prava na Kosovu u celini. Prema ovom dokumentu, nezavisno sudstvo koje funkcioniše u skladu sa istinskim demokratskim i profesionalnim standardima od vitalnog je značaja ne samo za jačanje vladavine prava za neposrednu korist javnosti, ali je takođe od ključnog značaja za međunarodnu saradnju i ekonomski razvoj, uključujući i podsticanje stranih investicije. Finansijska pomoć EU-a kroz IPA II (2014-2020) planirana

je da podrži četiri specifična cilja: i) podrška političkim reformama; ii) podrška za ekonomski, socijalni i teritorijalni razvoj; iii) jačanje kapaciteta zemlje korisnice da ispuni svoje (buduće) obaveze koje proističu iz članstva u EU-u, podržavajući usklađivanje sa zakonodavstvom EU-a; i iv) jačanje regionalne integracije i teritorijalne saradnje.

Dakle, ova Strategija za pomoć je u skladu sa ovim dokumentom i razmatra sve brige i preporuke navedene u ovoj Strategiji, uključujući: i) izazove u pogledu nezavisnosti, efikasnosti, odgovornosti i nepristrasnosti pravosuđa; ii) probleme sa izvršenjem pravosudne odluke; iii) veliki broj nerešenih predmeta; iv) nedostatak koordinacije reforme i nedovoljnu među-institucionalnu saradnju; v) potrebu za efikasnim sprovođenjem antikorupcijskih propisa; vi) poboljšanje kapaciteta policije i drugih institucija nasuprot složenih kriminalnih aktivnosti; vii) unapređenje borbe protiv organizovanog kriminala, trgovine ljudima, privrednog kriminala, terorizma itd.

6.6. Povezanost sa Izveštajem o napretku Evropske komisije (EK) o Kosovu za 2013. godinu

Kao i u prethodnim Izveštajima o napretku, Izveštaj o napretku za 2013. godinu ponovo naglašava potrebu za jačanjem vladavine prava na Kosovu u celini. U ovom izveštaju su predstavljeni skoro svi nedostaci vladavine prava na Kosovu. Dakle, ova Strategija je u potpunosti u skladu sa nalazima Izveštaja o napretku za 2013.

7. STRATEŠKI PRISTUP

Izrada ove Strategije predstavlja prvi konkretan korak Vlade Republike Kosova prema sveobuhvatnog sektorskog uključivanja institucija za vladavinu prava. Ovaj strateški pristup je u potpunosti u skladu sa sektorskim pristupom EU-a, potrebnim u svim oblastima uprave zemlje koja teži pridruženju. Ova Strategija će prethoditi strategiji sektora vladavine prava na Kosovu, čija se izrada očekuje da bude sprovedena nakon usvajanja ove Strategije.

Sektorski pristup EU-a teži ka zajedničkom radu između svih vlada, donatora i drugih zainteresovanih strana. Gledano u praktičnom smislu, sektorski pristup podrazumeva strategiju sektora sa različitim ciljevima, program sektora koji je izradila partnerska zemlja, u ovom slučaju Kosovo (uz podršku razvojnih partnera), srednjoročni finansijski okvir za preduzimanje reformi i drugih potreba i mreža razvojnih partnera, koji zajedno sa partnerskom zemljom rade i podstiču reforme.

Štaviše, širok sektorski pristup je proces koji ima za cilj da poveća vladino i nacionalno vlasništvo za politike javnog sektora i odluke o raspodeli resursa u sektoru, poveća koherentnost između politika, rashoda i rezultata, kao i smanjenje transakcionih rashoda.

Dok je Vlada definisala sektor i usvojila jedinstvenu strategiju politike sa budžetom i ishodom, donatorska podrška je od vitalnog značaja za implementaciju strategije kroz tehničku pomoć i podršku za fizičku infrastrukturu i IT. Što se tiče strateškog planiranja, kosovske institucije su završile mehanizam za planiranje i koordinaciju politika. Takođe, ostvaren je napredak u pogledu izrade dokumenta, ali tamo i dalje treba raditi na smanjenju broja strategija i njihove sektorske orijentacije.

U nizu politika proširenja, Evropska unija (EU) u budžetu za period od 2014-2020. je predvidela značajan iznos sredstava za podršku zemljama Zapadnog Balkana i Turske, uključujući i Kosovo. Finansijski instrument koji će obuhvatiti ovaj period je IPA II. Dakle, ako bismo ukazali na politiku EU za period 2014-2020, videli bismo da će planiranje politike i budžetske projekcije za zemlje korisnice biti napravljeni prema sektorskom pristupu. Način kako će planiranje politika i budžetske projekcije EU-a za period od 2014-2020. biti organizovani, između ostalog, biće zasnovani na ovim tačkama:

- 1) **Nastavljanje sa instrumentom** sa istim nivoima resursa koji pokrivaju institucionalni i društveno - ekonomski razvoj.
- 2) **Pomoć orijentisana ka potrebama** i karakteristikama svake zemlje pojedinačno.
- 3) **Jačanje sektorskog pristupa** sa koherentnijim dugoročnim procesom planiranja sa strateškim instrumentom za koordinaciju donatora i orijentaciju investicija u privatnom sektoru.
- 4) **Uvođenje višegodišnjeg planiranja** da bi se uključilo trajanje drugog višegodišnjeg finansijskog okvira, sa srednjoročnim razmatranjem, kao i dalji razvoj **višegodišnjeg programa**, a za postupke tranzicione pomoći, zajedno sa **boljim uključivanjem korisnika u program** koga predvode bolje pripremljene nacionalne vlasti, koji su odgovorne za koordinaciju IPA (videti Uredba EU-a o IPA II).

Uprkos postignutom napretku u uspostavljanju mehanizama za strateško planiranje i koordinaciju politika na Kosovu, sistem za integrisano planiranje (SIP = Sistem za integrisano planiranje) još uvek nije instaliran. Pored toga, postoji veliki broj izrađenih strategija koja nisu pravilno usklađena jedna sa drugom i nemaju sektorski pristup.

Od 2013, Vlada Kosova je počela da razvija Deklaraciju prioriternih srednjoročnih politika (DPSP) kao glavni dokument politike, i kao preteča Srednjoročnog okvira rashoda (SOR), što čini vezu između politika i budžetskih projekcija. Kosovske institucije su već počele da izdaju sektorske strategije, jer će to pomoći bolje kanalisanje donatorskih sredstva. Strategija pomoć sektoru je prva takve vrste u oblasti vladavine prava na Kosovu.

8. VIZIJA

Vladavina prava zagantovana Ustavom i zakonima Kosova, koja promovišće pravedno, demokratsko, prosperitetno i stabilno društvo.

9. MISIJA

Nastavak sveobuhvatnih reforma u cilju osiguravanja efikasnu vladavinu zakona u skladu sa najboljom praksom EU-a.

10. STRATEŠKI CILJEVI

U cilju uključivanja ključnih oblasti potrebnih za poboljšanje vladavine prava, tri strateška cilja su dodata ovoj strategiji, koja u horizontalnom i vertikalnom smislu pokrivaju ključna pitanja pravde, unutrašnjih poslova i pristup pravdi. Ovi strateški ciljevi su: 1) Poboljšati nezavisnost, efikasnost, efektivnost, odgovornost i nepristrasnosti pravosudnog sistema; 2) Unapređenje sprečavanja i borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, uključujući trgovinu ljudima i narkoticima, privredni kriminal i pranje novca, krijumčarenje oružja, kibernetički kriminal i terorizam; i 3) Poboljšanje pristupa pravdi.

10.1. Strateški cilj 1: Unapređenje nezavisnosti, efikasnosti, efektivnosti, odgovornosti i nepristrasnosti pravosudnog sistema

Za uspješnije reforme pravosudnog i tužilačkog sistema, Kosovo u narednim godinama treba da se fokusira na: i) kontinuirano poboljšanje nezavisnosti, efikasnosti, odgovornosti, transparentnosti i nepristrasnosti sudstva; ii) poboljšanje i unapređenje bezbednosti i bezbednosnih mera za sudije, tužioce, svedoke, podnosiocce žalbi, sudskog osoblja; iii) jačanje međunarodne pravne saradnje u različitim vrstama sporova; i iv) povećanje zastupljenosti sudija i tužilaca iz manjinskih zajednica u skladu sa pravnim okvirom.

U tom kontekstu su uključeni poboljšanje, napredak i usklađivanje primarnog i sekundarnog zakonodavstva sudskog i tužilačkog sistema u skladu sa najboljim praksama EU-a. Unapređenje međuagencijske saradnje, uključujući i onu sa skupštinskim odborima, i digitalizacija ove saradnje će povećati značajno i suštinski poboljšati učinak pravosudnog sistema u celini. Reforma će obuhvatiti celokupan pravosudni sistem na Kosovu, počev od Pravnog fakulteta, pravnih obrazovnih institucija za obuku, a do sudova, tužilaštava i drugih institucija. Pored gore pomenutih aspekata, donatorska pomoć će doprineti jačanju institucionalnih kapaciteta za pravilno sprovođenje regulatornog okvira pravosudnog sistema u celini, nakon toga u olakšavanju članstva u međunarodnim i regionalnim inicijativama. Napredni programi za kontinuirani razvoj pravosuđa će biti podržani od strane donatorskih doprinosa. Iz ovih programa će imati koristi ne samo institucije pravosuđa, već i institucije za sprovođenje zakona i otvorenih pravnih zanimanja. Od ovih programa će biti obezbeđeno lokalno osoblje, koji će zatim kroz obuke obezbediti efekat multiplikatora u njihovim institucijama. Uzimajući u obzir potrebu za neophodnom fizičkom i IT infrastrukturom, očekuje se da se od doprinosa donatora reši ovaj akutni problem pravosudnog sistema.

Očekivani rezultati:

- i. Pravni okvir sudskog i tužilačkog sistema poboljšan, unapređen i usklađen u skladu sa najboljim praksama EU-a.*
- ii. Mehanizmi koji obezbeđuju primenu nepristrasnog, efikasnog transparentnog, i odgovorni pravnog sistema.*
- iii. Povećani kadrovski kapaciteti za poboljšanje opšteg rada pravosudnog sistema.*
- iv. Poboljšana fizička i IT infrastruktura, doprinoseći, između ostalog, efikasnoj saradnji između institucija pravosuđa.*
- v. Delovanje slobodnih pravnih profesija(zanimanja) koja su usklađene i mehanizmi za njihov ojačani nadzor.*

Spisak projektnih ideja:

Detaljan opis projektnih ideja za postizanje navedenih rezultata je predstavljen u Akcionom planu u nastavku. Naslovi projektnih ideja, sortirani prema prioritetu i logički raspoređeni u cilju postizanja očekivanih rezultata na najefikasniji način, kao što sledi:

- 1.1.** Podrška za Specijalno Tužilaštvu Republike Kosova
- 1.2.** Jačanje kapaciteta za izradu politike i zakonodavstva i praćenje njihovog sprovođenja

- 1.3. Jačanje efikasnosti, odgovornosti i transparentnosti pravosudnog sistema na Kosovu
  - 1.4. Podrška za dalji razvoj zakonskih slobodnih profesija na Kosovu
  - 1.5. Unapređenje zakonskog obrazovanja 1
  - 1.6. Strategija sektora za vladavinu prava
  - 1.7. Sveobuhvatna strategija o informacionim tehnologijama (IT) i interoperabilnost (interakcija)
  - 1.8. Unapređenje građanske(civilne) pravde
  - 1.9. Poboljšanje imovinskih pitanja
  - 1.10. Poboljšanje fizičke infrastrukture u pravosudnom sistemu
  - 1.11. Sveobuhvatan pregled krivičnog pravosuđa
  - 1.12. Poboljšanje kapaciteta za merenje učinka i nadgledanje rada sudija i tužilaca
  - 1.13. Pravno Obrazovanje 2: Podrška Pravnom fakultetu
  - 1.14. Povećanje međunarodne pravne saradnje
  - 1.15. Registracija i upravljanje krivičnim dosijeima
  - 1.16. Podrska nadglednih mehanizama u pravosuđu i unutrašnjim poslovima
- 10.2. Strateški cilj 2: Poboljšanje sprečavanja i borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, uključujući trgovinu ljudima i narkoticima, privredni kriminal i pranje novca, krijumčarenje oružja, kibernetički kriminal i terorizam**

Pored napora da se poboljša pravosudni sistem u celini, Vlada Kosova, zajedno sa donatorskom pomoći će nastaviti sa stručnom i tehničkom izgradnjom kapaciteta u oblasti sprečavanja i borbe protiv organizovanog kriminala i drugih pojava koje utiču na naše društvo. U okviru budžetskih kapaciteta, Vlada Kosova će obezbediti potrebna sredstva za sufinansiranje različitih projekata/programa u oblasti unutrašnjih poslova.

Napori će takođe biti napravljeni da ojačaju saradnju i nastavak članstva u različitim regionalnim i međunarodnim udruženjima i inicijativama koje imaju za cilj da spreče, smanje i bore se protiv fenomena organizovanog kriminala na regionalnom nivou. Povećanje saradnje u tom pogledu neće biti lako za Kosovo, znajući političke poteškoće Kosova, posebno u odnosu na Srbiju, i neutralan stav EU-a prema nezavisnosti Kosova.

Da bi došlo do napretka u prevenciji i borbi protiv korupcije potrebno je da institucije reda i mira, sudstva i tužilaštva imaju proaktivan pristup prema ovim negativnim pojavama. Bavljenje korupcijom u sudstvu, policiji, tužilaštvu, zatvorima itd. i jačanje interne kontrole

i disciplinskih mehanizama bi trebalo da bude prioritet ne bi li se poboljšala percepcija javnosti i povećalo samopouzdanje.

Dakle, u narednim godinama, institucionalni napori treba da budu postavljeni, fokusirani i usmereni ka konkretnim rezultatima. Ovo naravno, pre svega zahteva posvećenost i dodatne resurse u celom lancu krivičnog gonjenja. U tom smislu, neophodna je donatorska pomoć za povećanje institucionalnih kapaciteta u svim institucijama za sprovođenje zakona. Pomoć je uglavnom fokusirana na: i) dalju konsolidaciju i unapređenje zakonodavstva za sprečavanje i borbu protiv organizovanog kriminala; ii) značajno poboljšanje implementacije zakonodavstva u celini, kroz jačanje institucionalnih mehanizama o unutrašnjim pitanjima; iii) izgradnju ljudskih i infrastrukturnih kapaciteta; i iv) uspostavljanje naprednih programa za dalji razvoj ljudskih kapaciteta u svim institucijama za sprovođenje zakona.

Ovde, kao i u strateškom cilju 1, iz naprednih programa za kontinuirani razvoj imaće koristi ne samo agencije za sprovođenje zakona, već i institucije pravosuđa gde je to potrebno. Program za kontinuirani razvoj za agencije za sprovođenje zakona i pravosudne institucije treba da imaju jedinstven pristup u toku implementacije zakonodavnog okvira. Lokalno osoblje će biti pripremljeno od strane ovih programa, što će sa obezbeđenim obukama, imati multiplikativni efekat u svojim institucijama. Imajući u vidu potrebu za neophodnom fizičkom i IT infrastrukturom, očekuje se da je doprinos donatora za rešavanje ovoga pitanja više nego potreban za agencije za sprovođenje zakona.

Očekivani rezultati:

- i) Pravni okvir za sprečavanje i borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, napredan i usklađen u skladu sa najboljom praksom EU-a.*
- ii) Mehanizmi koji obezbeđuju efikasno i efektivno sprovođenje zakona treba da povećaju opštu bezbednost zemlje nad negativnim pojavama su ojačani.*
- iii) Neophodna infrastruktura (fizička, IT, oprema) za efikasnije i koordinisanije funkcionisanja organa za sprovođenje zakona je poboljšana.*
- iv) Neophodni kapaciteti ljudskih resursa za sprečavanje i borbu protiv organizovanog kriminala (uključujući i ratne zločine), visok nivo korupcije itd, povećani.*
- V) Članstvo Kosova u regionalnim i međunarodnim mehanizmima u oblasti sprovođenja zakona je napredovalo.*

Spisak projektnih ideja:

Detaljan opis projektnih ideja za postizanje navedenih rezultata je napravljen u Akcionom planu. Naslovi projektnih ideja, sortirani su na osnovu prioriteta i logičkog redosleda u cilju postizanja očekivanih rezultata, sa najefikasnijim načinima, kao što sledi:

- 2.1. Pravno Obrazovanje 3: Jačanje Akademije Kosova na javnu bezbednost
- 2.2. Jačanje efikasnog upravljanja migracijom i azilom na Kosovu
- 2.3. Sprečavanje i borba protiv organizovanog kriminala, korupcije i drugih teških krivičnih dela
- 2.4. Povećanje odgovornosti i sprečavanje zloupotrebe javnih sredstava u institucijama Kosova
- 2.5. Pобољшanje zatvorskog sistema (popravne i uslovne službe)
- 2.6. Unapređenje zaštite svedoka
- 2.7. Unapređenje IT sistema za upravljanje granicom
- 2.8. Podrška sprečavanju i suzbijanju složenih krivičnih dela (finansijski zločini, siva ekonomija, kibernetički zločini, pranje novca, terorizam)
- 2.9. Unapređenje forenzičkih usluga
- 2.10. Unapređenje sistema za hitne slučajeve
- 2.11. Sprečavanje i borba protiv trgovine ljudima
- 2.12. Unapređenje IT infrastrukture u Kosovskoj policiji
- 2.13. Pобољшanje fizičke infrastrukture Kosovske policije
- 2.14. Unapređenje carinskih usluga
- 2.15. Unapređenje bezbednosti za lične dokumente i zaštita ličnih podataka

10.2. Strateški cilj 3: Pобољшanje pristupa pravosuđu

Pобољшanje pristupa pravosuđu je jedan od prioriteta institucija vladavine prava. U tom smislu, donatorska pomoć će biti usmerena na poboљшanje, unapređenje i usklađivanje zakonodavstva u skladu sa najboljim praksama EU-a, praveći pravosudni sistem dostupnim svim građanima Kosova. Pomoć će se takođe fokusirati na poboљшanje i unapređenje sistema pravne pomoći, integraciju severa u hijerarhiju vladavine prava na Kosovu sa jednakim pristupom za sve građane Kosova.

Što se tiče maloletničkog pravosuđa, donatorska pomoć se očekuje da ojača pravni okvir i usluge za jačanje pristupa pravdi za različite kategorije dece, i podstiče povećanje odgovornosti pružalaca usluga i ključnih institucija pravosuđa. Vlada će povećati sposobnost za praćenje i izveštavanje o reformama maloletničkog pravosuđa, a ključni pravosudni profesionalci će poboљšati kapacitete za sprovođenje novog Zakona o maloletničkom pravosuđu. Drugi aspekti koji se očekuju da budu rešeni kroz ovu pomoć su imovinska pitanja i integracija severa u pravni sistem Kosova.

Saradnja institucija vladavine prava sa civilnim društvom u nadgledanju politika, zakonodavstva i drugih institucionalnih mehanizama se očekuje da bude produbljena kako bi se imali odgovarajući efekti. Dakle, unapređenje saradnje i intenzivirani dijalog između zakona i reda institucija i civilnog društva će biti posebno važna u oblasti analiziranja politike i zakona protiv korupcije, organizovanog kriminala, pristupa pravosuđu, sprovođenja instrumenata i mera, i u poboljšanju standarda i jačanja nadzora mera protiv korupcije.

To će pomoći jačanje kapaciteta institucija Kosova za efikasnu borbu protiv fenomena korupcije i stalno poboljšavanje njihovog učinka u tom pogledu. Dakle, projekti će biti uglavnom među-institucionalni, da se bavi razrađenim pitanjima u projektnim idejama koje su navedene u Akcionom planu ove Strategije koje su u okviru ovog strateškog cilja, a koje predstavljaju među-institucionalne rezultate.

Očekivani rezultati:

- i) Pravni okvir za osiguravanje pristup u pravosuđe za sve građane Kosova je poboljšan, napredan i usklađen u skladu sa najboljim praksama EU-a.*
- ii) pravni mehanizmi za pristup u pravosuđe na celoj teritoriji Kosova su ojačani.*
- iii) Pristup dece i žena pravosuđu je poboljšan.*
- iv) Pravosudni sistem za celu teritoriju Kosova je integrisan, jedinstven i konsolidovan.*
- v) Saradnja institucija Kosova sa civilnim društvom i medijima je ojačana.*

Spisak projektnih ideja:

Detaljan opis projektnih ideja za postizanje navedenih rezultata je urađen sa Akcionim planom u nastavku. Naslovi projektnih ideja sortirani su u skladu sa prioritetima i logičkim redosledom ne bi li se postigli očekivani rezultati na efikasniji način, kao što sledi:

- 3.1** Povećanje kapaciteta za praćenje i zagovaranje civilnog društva
- 3.2.** Poboljšanje institucionalne, među-institucionalne, i unutar institucionalne komunikacije i komunikacije sa civilnim društvom i medijima
- 3.3.** Potpuno sprovođenje Konvencije za ljudska prava za najbolje interese dece
- 3.4.** Sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici
- 3.5.** Sprečavanje nasilja u školama
- 3.6.** Pomoć deci žrtvama i svedocima zločina
- 3.7.** Zaštita dece od seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja
- 3.8.** Zaštita dece od nasilja
- 3.9.** Podrška prevodiocima, tumačima i pravnim lingvistima

Postizanje navedenih rezultata u odnosu na tri strateška cilja zavisi od doprinosa donatora s obzirom na to da implementacija ove Strategije zavisi skoro u potpunosti od donatorskih doprinosa, pored angažovanja lokalnih institucija da podstaknu reforme. Projekti/programi koji će doprineti ostvarivanju navedenih ishoda biće: tehnička pomoć i infrastrukturni projekti (objekti i IT).

11. PROGRAMIRANJE POMOĆI

Počevši od posleratnog perioda, u oblasti vladavine prava, postojao je niz donacija, koje u većini slučajeva nisu bile dovoljno koordinisane, tako da njihov efekat i uticaj nije mogao biti veći. Stoga, očekuje se da kroz ovu Strategiju pomoć donatora uglavnom bude fokusirana na poboljšanje, unapređenje i usklađivanje politika i propisa, dalji razvoj mehanizama vladavine prava, povećanje profesionalnih kapaciteta u punom delokrugu oblasti vladavine prava, unapređenje fizičke infrastrukture i IT-a gde je to potrebno, kao i u drugim oblastima prema potrebi.

Sva pomoć donatora će biti planirana u bliskoj saradnji sa institucijama vladavine prava, počevši od faze programiranja, identifikacije, formulacije, finansiranja, sprovođenja, praćenja i ocenjivanja, jer samo na taj način će korist od ove pomoći biti maksimalna, kao što će se povećati domet i uticaj pomoći u jačanju vladavine prava u celini. Vlada Republike Kosova je posvećena da, u poređenju sa prethodnim godinama, u prvom redu značajno poveća vlasništvo u programiranju i koordinaciji donacija u sektoru a isto tako i realizaciji projekata/programa u sektoru tako što će staviti na raspolaganje neophodna sredstva za sve projekte/programe koje će proizaći iz ove Strategije ali bez ograničavanja samo na njima. Samo proaktivnim lokalnim vlasništvom će se povećati napredak u oblasti vladavine prava koji će, između ostalog, ubrzati put Kosova ka članstvu u EU-u.

11.1. DOPRINOS DONATORA I MEĐUNARODNIH MISIJA

Od posleratnog perioda naovamo, na Kosovu deluju razni donatori i međunarodne misije koje pružaju podršku u različitim oblastima. Glavni donatori u oblasti vladavine prava su: Evropska unija, GIZ, OEBS, USAID, agencije za sprovođenje Ujedinjenih nacija (UNDP, UNICEF, UNOPS itd), SWISS International Cooperation, Ministarstvo inostranih poslova Norveške, ICITAP itd.

11.1.1 EU

Kosovske institucije su korisnici pomoći EU-a od 2000. godine do danas. U procesu evropskih integracija, Kosovo prolazi kroz dva važna procesa: i) proces liberalizacije viznog režima; i ii) pregovori o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Sektor vladavine prava je deo dva gore navedena procesa. Zato, u cilju ispunjavanja obaveza koje proističu iz procesa evropskih integracija, kosovske institucije će imati podršku od strane EU-a u pogledu uspešnog završetka navedenih procesa i drugih procesa koji slede. Dakle, pomoć

Evropske unije za sektor vladavine prava će se uglavnom fokusirati na ispunjavanje evropskih standarda u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova, ne isključujući poboljšanje fizičke infrastrukture gde je to moguće.

11.1.2. EULEX

Misija EULEX-a pruža podršku sektoru vladavine prava na Kosovu. Štaviše, ova misija pruža podršku u vezi procesa liberalizacije viznog režima, procesa evropske integracije Kosova, dijaloga Kosovo-Srbija, strukturisanog dijaloga o vladavini prava. EULEX nastavlja da se fokusira na borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala i postizanje održivosti za institucija vladavine prava u skladu sa najboljim praksama EU-a.

11.1.3. GIZ

Do 2017. godine, GIZ će uglavnom obezbediti i) podršku Ministarstvu za evropske integracije (MEI) da nadgleda pretpristupni proces i ispunjavanje potreba koje se javljaju iz ovog procesa; ii) podršku za pravosuđe i upravu u ispunjavanju njihovih odgovornosti u kontekstu pretpristupnih procesa; i iii) podršku Odboru Skupštine za budžet i finansije da efikasno i nadležno ispuni zakonske obaveze i obaveze praćenja.

11.1.4. MINISTARSTVO INOSTRANIH POSLOVA NORVEŠKE

U okviru podrške institucijama Kosova, Ministarstvo inostranih poslova Norveške realizuje projekat upravljanja predmetima u sudovima i tužilaštvu za period 2012-2017.

11.1.5. OEBS

Misija Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju u Evropi (OEBS) blisko saraduje sa Vladom Republike Kosova i društvom na različitim nivoima u pogledu borbe protiv trgovine ljudima. OEBS takođe podržava pravosudni sistem u obezbeđivanju nezavisnosti, nepristrasnosti i odgovornosti. Štaviše, ova misija redovno prati rad pravosuđa, tužilaca i advokata da bi se saznalo da li je njihov rad u skladu sa međunarodnim standardima za ljudska prava.

11.1.6. SWISS International Cooperation

SWISS International Cooperation kroz različite projekte doprinosi i) razvoju i sprovođenju funkcionalnog sistema norata; ii) izgradnji kapaciteta za prevenciju i suzbijanje korupcije u institucijama tako da one mogu efikasnije, transparentnije i odgovornije delovati s obzirom na rodne aspekte i jačanje nadzora i nadzornih mehanizama; iii) podršci imovinskim pitanjima; i iv) informativnim kampanjama o neregularnim migracijama na Kosovu.

11.1.7. UNDP

Što se tiče demokratskog upravljanja, glavni ciljevi UNDP-a na Kosovu su da podrži: i) razvoj institucionalnih kapaciteta i zajednice da obezbedi pristup pravdi za sve i promovise pravdu za žene; ii) kontinuirano pravno obrazovanje za sudije i jačanje nezavisnosti i efikasnosti pravosuđa; iii) prevazilaženje izazova ispred institucija koje proističu iz procesa evropskih integracija, posebno u oblasti reforme javne uprave i bezbednosti; iv) institucionalne kapacitete i kapacitete civilnog društva za borbu protiv porodičnog nasilja i trgovine ljudima; v) kosovske institucije u kontroli prometa i širenja malokalibarskog naoružanja u skladu sa međunarodnim standardima; vi) borbu protiv korupcije; i vii) procese tranzicione pravde i suočavanja sa prošlošću.

11.1.8. UNICEF

Trenutno UNICEF doprinosi konsolidaciji reformi postignutih za decu koja su u sukobu sa zakonom, prekršaji koje se sankcionišu Zakonikom o maloletničkom pravosuđu. Paralelno, UNICEF će se fokusirati na drugu decu koja takođe mogu biti u kontaktu sa krivično-pravnim sistemom i čija prava nisu pravilno definisana. Posle 2016. godine, fokus UNICEF-a će biti u sledećim oblastima: i) integracija pristupa pravosuđu za decu u agendi vladavine prava; ii) pažnja će biti posvećena pitanjima pristupa pravosuđu, posebno marginalizovane dece; iii) proširenje grupe pravnih i zakonskih profesionalaca u oblasti pristupa pravdi kad su u pitanju deca; iv) podrška civilnom društvu i medijima za rešavanje pristupa dece u pravosuđu; i V) dalja istraživanja o pristupu pravosuđu kad su u pitanju deca.

11.1.9 UNOPS

UNOPS je operativno krilo Ujedinjenih nacija koje utiče na njene partnere u sprovođenju humanitarnih i razvojnih projekata na globalnom nivou. UNOPS je aktivan na Kosovu od 1999. godine, pomažući kosovske institucije u ostvarivanju ciljeva razvoja i izgradnje mira. U okviru pravosudnog sistema Kosova, UNOPS je podržao stvaranje nezavisnog pravosudnog sistema i sistema tužilaštva upravljanjem procesom ponovnog imenovanja sudija i tužilaca, projekat je sufinansiran od strane EU-a i USAID-a i završen u 2010. godini. Izgradnja zatvora Visoke bezbednosti koja je finansirana od strane EU-a i Vlade Kosova vođena je od strane UNOPS-a. UNOPS je podržao i druge projekte kao što je popis stanovništva u 2011. godini, zatim projekti koji se bave životnom sredinom, dobrim upravljanjem, akcijama deminiranja, zdravstvom, obrazovanjem itd.

11.1.10. USAID

Za period 2014-2018, USAID je planirao dalju podršku sektoru vladavine prava na Kosovu. Jedan od razvojnih ciljeva ove Strategije je "Unapređenje vladavine prava i upravljanja u cilju zadovoljavanja potreba građana". Konkretnije rečeno, pomoć će se pružiti u cilju i) efikasnijeg, transparentnijeg, nezavisnog i odgovornog pravosuđa; ii) boljeg upravljanja

sudovima i pravosudnim institucijama; iii) jačanja profesionalnih kapaciteta u sektoru pravde; i iv) unapređenja zakonodavstva u ključnim oblastima za njegovo bolje sprovođenje.

11.1.11. ICITAP

Međunarodni program pomoći za krivične istrage (International Criminal Investigative Training Assistance Program - ICITAP) podržava Ministarstvo unutrašnjih poslova i Kosovsku policiju u njihovom razvoju, uključujući i razvoj usluga za upravljanje granicom i imigracijama, stvaranje integrisanog IT sistema da bi se omogućile efikasne krivične istrage, obuku policije i tužilaca da odgovore na organizovani kriminal i finansijski kriminal kao i podršku na jačanju lokalne zajednice u rešavanju pitanja bezbednosti i etničkih sukoba.

12. PRAĆENJE, PROCENA I IZVEŠTAVANJE

Praćenje i procena su fundamentalne komponente u sprovođenju strategije čiji je cilj merenje ostvarenog napretka. U skladu sa tim, Ministarstvo pravde, u bliskoj saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Ministarstvom za evropske integracije, redovno će pratiti realizaciju Akcionog plana ove Strategije.

Za razliku od drugih strategija, sprovođenje Akcionog plana ove Strategije će u velikoj meri zavisiti od smernica i priloga donatora u oblasti vladavine prava, dakle konkretnije, od doprinosa donatora u realizaciji projektnih ideja identifikovanih u Akcionom planu ove Strategije. Da bi se obezbedilo pravilno praćenje Akcionog plana, utvrđeni su pokazatelji za praćenje sprovođenja Strategije. Ovi pokazatelji će omogućiti praćenje napretka posmatrajući nivo ostvarenja strateških ciljeva i realizaciju aktivnosti ove Strategije.

Dosledno praćenje i procenjivanje ove Strategije daje život Akcionom planu i pruža pregled nadzornicima ove Strategije koja im omogućava da deluju na vreme, prema potrebi i izazovima sa kojima se suočava sektor vladavine prava danas i u budućnosti. Akcioni plan ove Strategije je izgrađen u skladu sa projektnim idejama, napredak koji će biti redovno praćen na godišnjim sastancima vođenim od strane Ministarstva pravde, u saradnji sa Ministarstvom za evropske integracije i Ministarstvom unutrašnjih poslova.

Ministarstvo pravde (MP) biće nosilac praćenja i vrednovanja ove Strategije. Odeljenje za evropske integracije i koordinaciju politika (OEIKP) pri MP-u će prikupiti podatke za projekte u institucijama vladavine prava i ovi podaci će biti sažeti u konsolidovanim izveštajima i predstavljeni na godišnjim sastancima vođenim od strane MP-a. Druge institucije treba da imenuju lice odgovorno za praćenje i vrednovanje projekata donatora u njihovim institucijama i izveštavanje OEIKP-u pri MP-u.

Odgovorni službenici će poslati podatke OEIKP-u, dok će OEIKP pripremiti sažet i konsolidovan izveštaj, koji će ministar pravde predstaviti na godišnjem sastanku institucija vladavine prava, na kojem osim institucija vladavine prava učestvuju i donatori koji podržavaju vladavinu prava, kao i civilno društvo i mediji. Podaci koje odgovorni službenici treba da dostave OEIKP-u uključuju: napredak projekta u njihovoj instituciji, efekti, uticaj, teškoće, naučene lekcije i preporuke. Odgovorni službenici će dobiti podatke i od donatora koji takođe preko svojih internih i eksternih sistema prate protok svojih sredstava kroz kosovske institucije. U cilju pravilnog praćenja sprovođenja projekata, odgovorni službenici putem svojih institucija treba da učestvuju na redovnim sastancima koje održavaju uprave projekata koje deluju u okviru njihovih institucija kao i da imaju pristup izveštajima o napretku njihovih projekata. Ova Strategija je živ dokument koji će svake godine biti pregledan i dopunjen.

Pošto će sve akcije ove Strategije biti sprovedene od strane projekata/programa donatorske zajednice, posebna pažnja biće posvećena institucionalnoj sveobuhvatnosti (uključujući civilno društvo), kako bi i) projekti/programi u potpunosti ispunili svoje ciljeve, i, ii) sprovođenje projekata/programa bilo dobro koordinirano sa svim donatorima u oblasti vladavine prava. Za drugu tačku, Ministarstvo za evropske integracije (MEI) će igrati ključnu ulogu u koordinaciji donacija u ovom sektoru.

Na kraju sprovođenja ove Strategije, uradiće se opšta procena da bi se saznalo koliko je ova Strategija doprinela jačanju vladavine prava, koji su uspesi, teškoće, uticaj, održivost, naučene lekcije i preporuke za buduću strategiju. Na osnovu rezultata ove sveobuhvatne procene, kosovske institucije i donatori će biti u stanju da planiraju i orijentišu pomoć posle 2019. godine.

13. POKAZATELJI NAPRETKA

Da bi se pratio i ocenio stepen sprovođenja ove Strategije utvrđeni su sledeći pokazatelji:

1. Nerešeni slučajevi tokom perioda preko godinu dana po glavi stanovnika.
2. Slučajevi tretirani od revizorskih institucija i institucija protiv korupcije.
3. Broj evidentiranih i obrađenih slučajeva u sistemu za upravljanje predmetima tokom jedne godine.
4. Poboljšanje rangiranja Kosova u okviru indeksa percepcije korupcije od strane Transparency International.
5. Poboljšanje tekućeg rezultata Kosova u Globalnom izveštaju integriteta (Global Integrity Report).
6. Rast u prijavi imovine od strane javnih funkcionera.

7. Povećanje oduzete, zaplenjene i zamrznute imovine u vezi sa korupcijom i organizovanim kriminalom/po glavi stanovnika - GREKO i Eurostat.
8. Broj nerešenih slučajeva pravosuđa, kao procenat od ukupnog broja predmeta u pravosudnom sistemu (%) CEPEJ Saveta Evrope.
9. Poboljšana procena vladavine prava (percepcija o realizaciji ugovora, imovinskih prava, policija, sudovi i verovatnoća kriminala i nasilja) - Institut Svetske banke.
10. Broj uspešno realizovanih projekata tehničke podrške, nadogradnje fizičke infrastrukture i IT sistema.
11. Napredak u oblasti vladavine prava po proceni Evropske unije.
12. Razne međunarodne i lokalne misije za procenu specifičnih oblasti vladavine prava.
13. Poboljšanje pokazatelja o nivou dostupnosti pravdi i priuštivosti finansijsko pravnih usluga (World Justice Project - Svetski projekat o pravdi – ako Kosovo bude uključeno u okviru ovog indeksa u narednim godinama).
14. Broj uhvaćenih ilegalnih emigranata, kao procenat stanovništva (od administrativnih podataka).
15. Broj pokušaja ilegalnog prelaska granice, po stanovništvu.
16. Procenat prijema zahteva za azil (awards/applications - prijemi/zahtevi -%) – UNHCR.
17. Procenat zaposlenih u institucijama pravosuđa i institucijama sprovođenja zakona koji su izabrani, imenovani i unapređeni na funkcije vladavine prava na osnovu objektivnih i transparentnih kriterijuma.
18. Procenat slučajeva određenih preko elektronskog sistema za distribuciju predmeta.
19. Namirenje pravosudnih institucija i institucija sprovođenja zakona, sa sadržajem programa razvoja osoblja i kvalitetom obuke.
20. Struktura prijava za besplatnu pravnu pomoć koju pružaju javne vlasti.
21. Poboljšano zakonodavstvo, usklađeno sa naprednim i najboljim praksama Evropske unije.
22. Konsolidovan i funkcionalan sistem vladavine prava na severu Kosova.
23. Broj različitih razvijenih programa za izgradnju kapaciteta u upotrebi.
24. Primena strategija razvijenih za specifične oblasti.
25. Mehanizmi za sertifikovanje (npr. za sudske prevodioce i tumače).

14. PRETPOSTAVKE I RIZICI

Kao i u svakoj drugoj strategiji, i ovde su utvrđene pretpostavke i koji su rizici (assumptions and risks) koji bi mogli imati potencijal da utiču negativno (čak odlučujući uticaj) u postizanju uspeha tokom faze sprovođenja Strategije.

Ključne pretpostavke na nivou strateških ciljeva su sledeće:

- Vlada Republike Kosova nastavlja da podržava reforme u pravosudnom sistemu u celini.
- Politička volja da se ojača sektor vladavine prava.
- Institucije vladavine prava su zainteresovane da proaktivno učestvuju u sprovođenju ove Strategije.
- Prema potrebi, Vlada Kosova obezbeđuje sufinansiranje projekata/programa donatorske zajednice.
- Institucije vladavine prava na Kosovu uspešno ostvaruju svoje planove i ciljeve za period 2014-2016, kao preduslov za početak sprovođenja kasnijih projekata 2016-2019.

Što se tiče rizika koji mogu negativno uticati na sprovođenje ove Strategije, treba napomenuti da su oni uglavnom povezani sa:

- Ograničenim tehnološkim kapacitetima i
- Neadekvatnim ljudskim resursima u institucijama vladavine prava.

Prema tome, očekuje se da institucije vladavine prava u periodu 2016-2019 preduzmu sve neophodne mere sa ciljem minimiziranja navedenih rizika. Međutim, akcije u cilju minimiziranja rizika obično zahtevaju dodatne troškove, tako da ovi postupci nisu uvek lako primenljivi.

Štaviše, minimiziranje rizika, izbegavajući stvarne probleme može dati brže rezultate, ali to odstupanje nije uvek u interesu eventualnog uticaja ove Strategije, tako da zbog gore spomenutih razloga, potreba za promenama u sadržaju ove Strategije tokom njenog sprovođenja će i dalje uzeti u obzir.

15. ODRŽIVOST

Sprovođenje Strategije se očekuje da obezbedi da realizacija projekata i programa donatorske zajednice bude u skladu sa prioritetima vladavine prava i kao takva bude održiva. Institucije vladavine prava će nastojati da razviju svoje kapacitete uz podršku donatora a ti kapaciteti treba da nastavljaju svoje efikasno funkcionisanje i nakon sprovođenja ove Strategije.

Potrebe za jačanje kapaciteta, kako u ljudskim resursima tako i u drugim oblastima, biće analizirane pre i tokom sprovođenja projekata i programa. Da bi ova Strategija bila održiva, potrebno je da sve institucije vladavine prava budu uključene u sve faze razvoja, sprovođenja i praćenja projekata koji će biti rezultat primene ove Strategije.

Što se tiče korišćenja informacione tehnologije (IT) u sprovođenju Strategije uzeće se u obzir sledeći kriterijumi: cena - efikasnost, njihova primena u institucijama vladavine prava, usklađenost sa zakonodavstvom na snazi kao i sa postojećom tehnologijom i metodama koje su u upotrebi. Ovo se smatra od suštinskog značaja i napraviće razliku između tekuće upotrebe i daljeg razvoja postignutih rezultata.

Osim toga, potrebno je instalirati samo one tehnološke uređaje koji mogu da se koriste od strane institucija vladavine prava kako bi se osiguralo da nabavljeni softveri i drugi tehnološki uređaji mogu da se preuzmu i održavaju od strane institucija vladavine prava. Ovim se predviđa da odgovorni službenici ovih institucija prođu obuke koje pružaju razni projekti i programi o korišćenju tehnološke opreme i njihovog prilagođavanja sa postojećim softverima.

Institucije vladavine prava su svesne da za postizanje očekivanja ove Strategije zahteva se bliska saradnja unutar institucija kao i među-institucionalna saradnja na daljem jačanju sektora vladavine prava na Kosovu. Štaviše, od uprava institucija vladavine prava očekuje se povećanje posvećenosti kroz nadogradnju sposobnosti i znanja njihovog osoblja, kroz jačanje interne komunikacije i koordinacije u cilju obezbeđivanja efikasne političke odluke u oblasti vladavine prava. Ukoliko će uticaj i efekti ove Strategije biti održivi, onda će Kosovo napredovati sigurnim koracima na svom putu u pravcu punopravnog članstva u Evropskoj uniji.

16. ANEKSI

16.1. TABELA PROJEKTNIH IDEJA PREMA PRIORITETIMA, BUDŽETU I REDOSLEDU

U tabeli ispod (vidi stranice 52-52) su predstavljeni projekti prema prioritetima koji postoje tokom godina. Postoje neki projekti sprovođenja čiji se početak očekuje u 2014. godini. Važno je razjasniti da ako jedan projekat EU-a npr. počne da se programira u 2014. godini, tada njegovo sprovođenje provizorno počinje u 2016. godini, sa očekivanim završetkom u 2018. godini (mogu biti i projekti sa dužim vremenom sprovođenja). Dakle, ovaj oblik programiranja je u skladu sa vremenom realizacije ove Strategije, 2016-2019. Nemaju svi donatori identičnu metodologiju i pravila programiranja njihove pomoći, ali institucije Kosova će biti fleksibilne u tom pogledu, imajući u vidu politike donatora u pogledu vremena i načina raspodele sredstava.

Tabela prikazuje približne troškove projektnih ideja, koje u zavisnosti od okolnosti i potreba mogu da variraju. Važno je da se za svaku projektnu ideju da ima uvek temeljnu procenu, u pogledu potrebe institucija i finansijskih aspekata, neophodne pre faze sprovođenja. Pored toga, ovde je napravljen redosled projekata omogućavajući na taj način

kosovskim institucijama i donatorima da programiraju i sprovode projekte prema potrebnom hronološkom toku.

SC	Nazivi projektnih ideja	Troškovi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
SC1	1.1 Podrška Specijalnom tužilaštvu Kosova	1								
SC1	1.2 Nadogradnja kapaciteta za razvoj zakonodavstva i politika, kao i za praćenje njihovog sprovođenja	1								
SC1	1.3 Jačanje efikasnosti, odgovornosti i transparentnosti pravosudnog sistema na Kosovu	2								
SC1	1.4 Podrška daljem razvoju slobodnih pravnih profesija na Kosovu	1								
SC1	1.5 Unapređenje pravnog obrazovanja 1	1								
SC2	2.1 Pravno obrazovanje 3: Jačanje Akademije javne bezbednosti	1								
SC2	2.2 Jačanje efikasnog upravljanja migracijama i azilom na Kosovu	2.5								
SC1	1.6 Strategija sektora vladavine prava	1								
SC1	1.7a Sveobuhvatna strategija za informacionu tehnologiju (IT) i interoperabilnost (interakcija)	2 I faza								
SC1	1.8a Nadogradnja građanskog prava	2 I faza								
SC1	1.9 Nadogradnja u oblasti imovinskih pitanja	1.5								
SC1	1.10a Nadogradnja fizičke infrastrukture u pravosudnom sistemu	7.5 II faza								
SC2	2.3a Sprečavanje i borba protiv organizovanog kriminala, korupcije i drugih teških krivičnih dela	2.5 I faza								
SC2	2.4 Povećana odgovornost i sprečavanje zloupotrebe javnih sredstava u institucijama Kosova	2								
SC2	2.5a Poboljšanje zatvorskog sistema (popravne i uslovne službe)	1.5 I faza								
SC2	2.6 Unapređenje u oblasti zaštite svedoka	0.7								
SC2	2.7a Unapređenje IT sistema upravljanja granicom	3 I faza								
SC2	2.8 Podrška za sprečavanje i borbu protiv kompleksnih krivičnih dela (finansijski kriminal, siva ekonomija, kibernetički kriminal, pranje novca, terorizam)	2								
SC2	2.9 Unapređenje forenzičkih usluga	1.5								
SC2	2.15 Bezbednost i zaštita dokumenata i ličnih podataka	2 MEUR								
SC3	3.1a Izgradnja kapaciteta za praćenje i zastupanje civilnog društva	0.8 I faza								
SC3	3.9 Podrška prevodiocima, tumačima i pravnim lingvistima	1 MEUR								
SC1	1.7b Sveobuhvatna strategija za informacionu tehnologiju (IT) i	2								

	interoperabilnost (Interakcija)	II faza								
SC1	1.8b Nadogradnja građanskog prava	2 II faza								
SC1	1.10b Nadogradnja fizičke infrastrukture u pravosudnom sistemu	7.5 II faza								
SC1	1.11a Sveobuhvatan pregled krivičnog pravosuđa	2 I faza								
SC1	1.12 Nadogradnja kapaciteta za merenje učinka i za nadzor nad radom sudija i tužilaca	2								
SC1	1.13 Pravno obrazovanje 2: Podrška Pravnom fakultetu	1.5								
SC1	1.14 Povećanje međunarodne pravne saradnje	0.8								
SC1	1.15 Registracija i upravljanje kaznenom evidencijom	2								
SC1	1.16 Podrška mehanizmima nadzora u pravosuđu i unutrašnjim pitanjima	2								
SC2	2.10a Unapređenje sistema za hitne slučajeve	1 I faza								
SC2	2.7b Unapređenje IT sistema upravljanja granicom	2 II faza								
SC2	2.11a Sprečavanje i borba protiv trgovine ljudima	1 I faza								
SC2	2.5b Poboljšanje zatvorskog sistema (popravne i uslovne službe)	1.5 II faza								
SC2	2.12a Unapređenje IT infrastrukture u Kosovskoj policiji	4 I faza								
SC2	2.13a Nadogradnja fizičke infrastrukture Kosovske policije	2								
SC3	3.1b Izgradnja kapaciteta za praćenje i zastupanje civilnog društva	0.8 II faza								
SC3	3.2 Poboljšanje komunikacije unutar institucija, među-institucionalne komunikacije i komunikacije sa civilnim društvom i medijima	1								
SC3	3.3. Celovito sprovođenje Konvencije o ljudskim pravima u najboljem interesu dece	1								
SC3	3.4. Sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici	1								
SC3	3.5. Sprečavanje nasilja u školama	0.8								
SC2	2.14 Unapređenje carinske službe	9								
SC2	2.12b Unapređenje IT infrastrukture u Kosovskoj policiji	4 II faza								
SC2	2.3b Sprečavanje i borba protiv organizovanog kriminala, korupcije i drugih teških krivičnih dela	2.5 II faza								
SC3	3.1c Izgradnja kapaciteta za praćenje i zastupanje civilnog društva	0.8 III faza								

SC3	3.6. Podrška deci koja postaju žrtve i svedoci zločina	1								
SC3	3.7. Zaštita dece od seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja	1								
SC3	3.8. Zaštita dece od nasilja	1.5								
SC1	1.3b Sveobuhvatan pregled krivičnog pravosuđa	2 II faza								
SC2	2.10 Unapređenje IT infrastrukture u Kosovskoj policiji	5 III faza								
SC2	2.12c Sprečavanje i borba protiv trgovine ljudima	1 II faza								
SC2	2.10b Unapređenje sistema za hitne slučajeve	1 II faza								
Ukupni troškovi:		107.2 miliona evra								

Objašnjenja o bojama i skraćenicama na tabeli

OS= Strateški ciljevi

MEUR= Milion EUR

	Vreme programiranja projekta
	Vreme sprovođenja projekta

16.2. AKCIONI PLAN SA OPISOM PROJEKTNIH IDEJA

16.2.1 Opis projektnih ideja Strateškog cilja 1: Jačanje nezavisnosti, efikasnosti, efektivnosti, odgovornosti i nepristrasnosti pravosudnog sistema

Spisak projektnih ideja niže pokazuje potrebe za pomoć u realizaciji strateškog cilja 1, gde su projektne ideje poređane po prioritetu. Sprovođenje ovih projektnih ideja treba da prethodi i istovremeno da doprinese stvaranju odgovarajućih uslova za puno sprovođenje drugih pomenutih projektnih ideja, koje uspešno dopunjuju jedna drugu, fokusirajući se više na razne specifične aspekte pravosudnog sistema, kao što je bolje funkcionisanje sudova i tužilaštva, poboljšanje građanskog i krivičnog pravosuđa, ljudskih resursa i unapređenje pravnog obrazovanja, poboljšanje fizičke i IT infrastrukture u pravosudnom sistemu itd.

Projektne ideje u ovoj Strategiji su sveobuhvatne, ostavljajući otvorenom mogućnost da se neke ili većina ovih projektnih ideja realizuju kroz jedan ili više specifičnih projekata u nekoliko faza.

Naziv projekta:	1.1 Podrška Specijalnom tužilaštvu Kosova
Vrednost:	1 milion evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2014-2015 Godina početka i završetka sprovođenja: 2016-2017
Direktni korisnici:	SSK, Specijalno tužilaštvo, Državni tužilac
Opšti cilj:	Podrška jačanju vladavine prava kroz unapređenje krivičnog gonjenja, istraga u vezi sa slučajevima korupcije, organizovanog kriminala, pranja novca i kompleksnih krivičnih dela
Svrha:	Podrška Specijalnom tužilaštvu Kosova
Opis:	<p>U okviru tužilačkog sistema Kosova deluje Specijalno tužilaštvo Republike Kosova (STRK), koje po zakonu o STRK-u ima ovlašćenje da deluje pri osnovnim sudovima za krivična dela na celoj teritoriji Kosova. Na čelu je tužilac misije EULEX-a. Ovlašćenja tužilaca EULEX-a koji deluju u okviru STRK-a su prvenstveno definisana u dva pravna dokumenta: i) Zakon o nadležnostima, odabiru i raspodeli sudskih predmeta i tužiocima EULEX misije na Kosovu; i ii) Zakon o STRK-u. Tužioci EULEX-a imaju široku nadležnost za različita krivična dela utvrđena u navedenim zakonima.</p> <p>S obzirom da su kapaciteti lokalnih tužilaca da se bave teškim krivičnim delima ograničeni, Specijalno tužilaštvo Republike Kosova upravlja se od strane EULEX-a i njegov glavni fokus je u oblasti korupcije, ratnih zločina,</p>

terorizma, organizovanog kriminala i finansijskog kriminala. Od osnivanja Specijalnog tužilaštva do sada bilo je teško izmeriti nivo povećanja lokalnih kapaciteta u okviru STRK-a. Imajući u vidu da se mandat EULEX-a može završiti u 2016. godini, trebalo bi sagledati mogućnosti olakšavanja prelaska sa EULEX-a na lokalne tužioce.

Imajući u vidu preuzimanje dodatnih odgovornosti od strane lokalnih tužilaca u ovom pravobranilaštvu, od posebnog je značaja priprema lokalnih tužilaca za uspešnu tranziciju u pogledu prijema dodatnih ovlašćenja što bi trebalo da dobije podršku donatora. Pomoć bi trebalo da bude usmerena na istragu teškog kriminala, uključujući i finansijski kriminal, kibernetički kriminal i slučajeve korupcije. Pomoć donatora bi trebalo da se usmeri i na podršku policiji i sudovima s obzirom da su međusobno povezani i u pogledu navedenih krivičnih dela. Ovde se mora tražiti mogućnost specijalizacije jednog broja tužilaca, sudija i policajaca u inostranstvu, koji onda mogu imati višestruki učinak pripremajući svoje kolege.

Borba protiv krivičnih dela korupcije visokog nivoa, organizovanog kriminala i pranja novca kao i finansiranja terorizma su prioriteti Vlade Kosova i tužilačkog sistema Kosova. Efikasna borba protiv takvih krivičnih dela zahteva posvećenost i mobilizaciju ne samo unutar granica Kosova, nego takođe koordinaciju i saradnju sa zemljama u regionu i šire.

Razmena iskustava i praksi između STRK-a i pravobranilaštva zemalja regiona i EU-a bi neposredno uticala na bolji kvalitet rada u Specijalnom tužilaštvu Republike Kosova i postizanje konkretnih rezultata u borbi protiv navedenih dela. Obuka i specijalizacija lokalnih tužilaca u STRK-u treba da budu, pre svega, usmereni na razmenu poseta sa jednom od zemalja EU-a, gde bi tužioci Specijalnog tužilaštva stekli iskustvo u vezi sa upravljanjem i administracijom STRK-a i unapređenjem tehnika u fazi istrage, prikupljanja informacija i dokaza, uspostavljanjem saradnje sa agencijama koje sprovode zakon, kao i međunarodnu saradnju kroz razmenu informacija u borbi protiv specifičnih krivičnih dela.

Pored specijalizacija u inostranstvu treba razviti programe stalne obuke u Kosovskom institutu za pravosuđe (KIP)/Pravosudnoj akademiji Kosova (PAK) i Kosovskoj akademiji za javnu bezbednost (KAJB). Još jedan aspekt koji treba uzeti u obzir jeste nastavak saradnje sa međunarodnim partnerima STRK-a u pogledu raznih krivičnih dela. U ovoj oblasti je takođe potrebna pomoć ne samo za pripremu tužilaca, već i njihove uprave na jačanju i nastavku saradnje sa međunarodnim partnerima. Aktivnostima vezanim za tranziciju STRK-a od EULEX-a na domaće trebalo bi dodati ulaganja u infrastrukturu STRK-a znajući da STRK-u nedostaje

	<p>objekat prema međunarodnim standardima.</p> <p>Pripremom lokalnog osoblja za preuzimanje upravljanja i administracije STRK-a stvoriće se uslovi za nesmetan prelazak sa EULEX-a na domaće. Pored toga, to bi išlo u prilog pozitivnim kretanjima na povećanju nivoa prevencije, istrage, krivičnog gonjenja i kažnjavanja gorepomenutih krivičnih dela. Napredovanje u tom pravcu doprineće smanjenju nivoa korupcije i organizovanog kriminala svih vrsta na Kosovu.</p>
--	--

Naziv projekta:	1.2 Poboljšanje kapaciteta za razvoj zakonodavstva i politika, kao i za praćenje njihovog sprovođenja
Vrednost:	2 milion evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2014-2015 Godina početka i završetka sprovođenja: 2016-2017
Direktni korisnici:	MP, Skupština Kosova, SSK
Opšti cilj:	Unapređenje procesa razvoja politika i zakonodavstva u oblasti pravosuđa
Svrha:	Poboljšanje kapaciteta Ministarstva pravde i Skupštine Kosova u vezi zakonodavstva i politika sektora vladavine prava
Opis:	<p>Jedan od glavnih ciljeva Ministarstva pravde je stvaranje i unapređenje pravnog i institucionalnog okvira u pogledu vladavine prava u skladu sa prioritetima koji proizilazi iz procesa evropskih integracija. Dakle, mandat Ministarstva pravde, između ostalog, je razvijanje politika u okviru svojih nadležnosti, kao i omogućavanje pripreme i sprovođenja zakonodavstva u oblasti pravosuđa.</p> <p>U okviru Ministarstva pravde postoji Odeljenje za pravne poslove. U okviru ovog Odeljenja očekuje se operacionalizacija Divizije za praćenje sprovođenja zakonodavstva. Prema tome, jedan od nedostataka ovog Odeljenja je nedostatak praćenja sprovođenja zakona u oblasti pravosuđa. U većini slučajeva postoje međunarodni izveštaji koji ukazuju na nivo sprovođenja zakona u oblasti pravosuđa, dok mehanizmi MP-a u tom pogledu ostaju i dalje ograničeni.</p> <p>Još jedan aspekt koji nedostaje u MP-u je pitanje planiranja i analiza politika. Odeljenju za pravne poslove nedostaju kapaciteti za planiranje i analizu. Stoga, u okviru Divizije za praćenje sprovođenja zakonodavstva treba uspostaviti Jedinicu za planiranje i analizu koja će značajno doprineti poboljšanju i unapređenju nastojanja MP-a da prati lokalne i</p>

međunarodne trendove u pogledu planiranja politika i njihove analize, kao što bi takođe doprinelo podizanju kvaliteta zakona.

U okviru SSK-a postoji Departman za pravna pitanja i Jedinica za analizu i planiranje. Ova projektna ideja bi trebalo da podrži i SSK u izgradnji svojih kapaciteta kako u pogledu pravnih pitanja, tako i u pogledu istraživanja i analiza.

U međuvremenu, Parlament Kosova ima niz komisija koje nadgledaju rad izvršne vlasti i drugih nezavisnih tela. Pozivajući se na Izveštaj o napretku za 2013. godinu o Kosovu uočava se *“nadzor Vlade treba se poboljšati, uključujući praćenje sprovođenja preporuka komisija od strane ministarstava. Parlament bi trebalo da poboljša razumevanje njene uloge u nadzoru nezavisnih institucija i regulatornih organa. Prema tome, treba stvoriti adekvatne mehanizme”*.

Dakle, aspekti razvoja politika i zakonodavstva kao i praćenje sprovođenja zakona moraju se rešavati od strane MP-a i Parlamenta. To bi pre svega pomoglo poboljšanju kvaliteta zakona i usklađivanju zakona sa *pravnim tekovinama EU-a* a takođe i na jačanju kapaciteta za nadzor sprovođenja zakona, kao jedan od najvećih izazova za institucije pravosuđa, i ne samo za njih. Efikasan nadzor zakona će podići nivo sprovođenja zakona i štaviše precizno identifikovati potrebe za izmenama postojećih zakona i potrebu za novim zakonima.

Iz razloga koji su gore navedeni, ova projektna ideja smatra se prioritetnom. Njena primena će direktno uticati na neke od očekivanih rezultata prvog strateškog cilja, uključujući poboljšanje i usklađivanje pravnog okvira sudskog sistema, jačanje mehanizama kojima se obezbeđuje sprovođenje sistema pravosuđa koji će biti nepristrasan, efikasan, transparentan i odgovoran, i takođe, da se poveća kapacitet ljudskih resursa. Ova projektna ideja takođe dopunjuje i dobro se uklapa sa drugim projektnim idejama koje proizilaze iz ove Strategije, posebno onima koje imaju za cilj poboljšanje nadzora učinka sudskog i tužilačkog sistema, unapređenje pravnog obrazovanja i razmatranje i unapređenje krivičnog i građanskog prava.

Naziv projekta:	1.3 Jačanje efikasnosti, odgovornosti i transparentnosti pravosudnog sistema na Kosovu
Vrednost:	2 milion evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2014-2015 Godina početka i završetka sprovođenja: 2016-2017

Direktni korisnici:	TSK, SSK, sudovi, tužilaštva, KIP itd.
Opšti cilj:	Podrška za vladavinu prava kroz jačanje kapaciteta SSK-a, TSK-a, Kancelarije državnog tužioca i sudova da bi se obezbedila nezavisnost, efikasnost, kvalitet i odgovornost pravosudnog sistema
Svrha:	Povećanje efikasnosti i kvaliteta pravosuđa kroz bolje upravljanje pravosudnim sistemom, nadogradnja mehanizma za razvoj karijere sudija i tužilaca, kao i povećanje efikasnosti i kvaliteta sudskog postupka (court proceedings)
Opis:	<p>Zakon o sudovima i tužiocima, na snazi od januara 2013. godine, je uticao na značajno restrukturiranje i reformisanje pravosudnog sistema na Kosovu. Takođe, doneti su i podzakonski akti za funkcionalizaciju sudskog i tužilačkog sistema.</p> <p>Iako već postoji novi sistem sudstva i tužilaštva, njegovo praktično funkcionisanje zahteva dalje poboljšanje. U Izveštaju EU-a o napretku za 2013. godinu o Kosovu u pogledu pravosuđa navodi se <i>“Kosovo mora se uputiti na izazove studije izvodljivosti .... Sudski i tužilački savet treba odlučno da odgovori na napade na pravosudna lica i institucije..... Kosovo treba da obezbedi efikasno sprovođenje zakonodavstva”</i>.</p> <p>Prema tome, za pravilno rešavanje pokrenutih pitanja u Izveštaju o napretku potrebna je pomoć koja bi trebalo da se fokusira na ove oblasti: Povećanje efikasnosti SSK-a i TSK-a; oba Saveta treba da efikasno sprovode jasan mehanizam za razvoj karijere sudija i tužilaca; treba da povećaju efikasnost/odgovornost novog sudskog sistema; i treba se poboljšati efikasnost Kancelarije državnog tužioca.</p> <p>Da bi se uputili navedeni aspekti biće preduzete sledeće mere: podrška za strukturu i poboljšanje upravljanja dvaju Savetima, poboljšanje opšteg pristupa ljudskim resursima za sudsko osoblje (osoblje Saveta, sudova i tužilaštva), podrška za SSK, TSK na upravljanju sprovođenja svojih strateških planova, podrška za Sekretarijat SSK-a u razvoju analize sudskih politika, podrška za oba Saveta na uspostavljanju jasnih pravila za transparentnost i javnu komunikaciju, poboljšanje upravnih znanja za SSK i TSK da bi se dostigli najbolji rezultati pojedinačnog učinka sudija i tužilaca, poboljšanje disciplinskog sistema za sudije i tužioce, podržati razvoj karijere za sudije i tužioce, poboljšati efikasnost sudova pregledom sistema dodeljivanja predmeta itd.</p> <p>Adekvatnim adresiranjem navedenih aspekata očekuje se da se sudski i tužilački sistem značajno poboljša u svim aspektima. Ovo će generalno</p>

povećati efikasnost i efektivnost, transparentnost i odgovornost pravosudnog i tužilačkog sistema.

Naziv projekta:	1.4 Podrška daljem razvoju slobodnih pravnih profesija na Kosovu	
Vrednost:	1 milion evra	
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:		
	Godina početka i završetka programiranja: 2014-2015	
	Godina početka i završetka sprovođenja: 2016-2017	
Direktni korisnici:	MP, Institucije slobodne pravne profesije	
Opšti cilj:	Podrška jačanju institucija slobodne pravne profesije Kosova	
Svrha:	Jačanje sektora pravosuđa kroz unapređenje kapaciteta slobodne pravne profesije kroz dalji razvoj alternativnog mehanizma za rešavanje sporova (Alternativno rešavanje sporova) i podrška za stvaranje notara, privatnih izvršitelja i advokata	
Opis:	<p>Kosovski sudovi suočavaju se sa poteškoćama sa velikim brojem nerešenih slučajeva i malim brojem izvršenih sudskih odluka za izvršenje. Da bi se rasteretili sudovi od svog preopterećenja radom i u skladu sa međunarodne najbolje prakse koje će uticati u tom smislu, kosovske institucije su preduzele niz mera za reformu pravosudnog sistema na prvom mestu i stvaranje vanskudskih mehanizama koji rešavaju različite specifične oblasti.</p> <p>U okviru uspostavljanja slobodne pravne profesije, institucije Kosova, osim advokatske profesije, postoji od jugoslovenske prošlosti, uspostavile su nekoliko slobodnih pravnih profesija kao što su notarstvo, posredovanje, arbitraža, privatni izvršitelji i stečajni upravnici. Ove profesije su u različitim fazama njihovog razvoja i imaju poteškoće u njihovom pravilnom funkcionisanju delimično zbog nedostatka iskustva u ovoj oblasti, a delom zbog nedostatka infrastrukture neophodne za njihov razvoj.</p> <p>Važno je napomenuti da je svest građana o postojanju i značaju ovih slobodnih profesija i dalje niska kao rezultat toga, građani se često obraćaju sudovima za radove koje može sprovesti notar. Međutim, sa druge strane, svest suda o značaju postojanja slobodne profesije još treba da se unapredi kroz odražavanje na slučajeve slobodne pravne profesije.</p> <p>Što se tiče jačanja slobodnih profesija, postoji nedostatak naprednih programa za kontinuirani razvoj ovih profesija, a onda postoji nedostatak IT infrastrukture za povećanje komunikacije i efikasnosti u radu ovih profesija.</p>	

U cilju rešavanja navedenih problema, zahteva se podrška na ovim aspektima: proširenje prava pristupa pravosuđu za učesnike u sporu kroz „multi-door courthouse“ (u vezi sa sudom) kao alternativnog mehanizma za rešavanje sporova (Alternativno rešavanje sporova); smanjenje broja sudskih postupcima u vezi građanskih, privrednih, porodičnih i slučajeva vezanih za uspostavljanje novog sistema za bolje funkcionisanje notara i privatnih izvršitelja; jačanje administrativnih i menadžerskih kapaciteta AKK-a; povećanje praktičnog znanja advokata u krivičnim i građanskim predmetima; kontinuirano poboljšanje obuke advokata; unapređenje etičkih standarda i disciplinskih mera za članove pravosudnog ispita i povećanje učinka advokata; kao i javna svest o postojanju i važnosti slobodnih profesija bez advokature kao institucije koja postoji od jugoslovske prošlosti.

Jačanje navedenih slobodnih pravnih profesija značajno će povećati učinak ovih profesija, od velikog obima radova, profilisaće advokate u krivičnim i građanskim oblastima, povećaće svest građana o postojanju i važnosti slobodnih profesija i povećaće kvalitet usluga slobodne pravne profesije. Podrška za slobodne pravne profesije treba da se nastavi sve dok ove profesije dostignu međunarodne standarde u svom radu.

Naziv projekta:	1.5 Unapređenje pravnog obrazovanja 1
Vrednost:	1 milion evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2014-2015 Godina početka završetka sprovođenja: 2016-2017
Direktni korisnici:	MP, tužioci, sudije, KIP, slobodne profesije, Udruženje sudija i tužilaca itd.
Opšti cilj:	Podrška za kosovske institucije u jačanju vladavine prava kroz pružanje podrške pravosudnim institucijama da bi bile što efikasnije i efektivnije u svojim aktivnostima
Svrha:	Unapređenje mehanizama pravnog obrazovanja u pravosudnom sistemu i slobodnim profesijama
Opis:	Pravno obrazovanje za pravosuđe nije napredovalo i usklađeno. Sudije i tužioci, osim procedura imenovanja podležu samo početnoj obuci. Ista stvar se dešava sa advokatima, koji su takođe predmet pravosudnog ispita, dok nema stalne obuke. Što se tiče stručnih saradnika može se reći da do sada nije bilo programa obuke za njihovu profesionalnu izgradnju kapaciteta. Nedavno, uglavnom uz pomoć donatora, na Kosovu su osnovane neke nezavisne profesije, kao što su norati, arbitri, posrednici, privatni izvršitelji. Sve ove akcije su se desile da rasterete sudove radnog preopterećenja. Iako se prijemni ispit i inicijalni programi pravnog obrazovanja razlikuju u pogledu razumevanja obima sadržaja

spvođenja, proces i zaštitne mere nisu iste za sve profesije.

Što se tiče zakonodavnog okvira sudova, tužilaštva sa slobodnim profesijama ne postoji usklađivanje tih akcija. Ovo često izaziva nesigurnost i konfuziju na terenu između onoga što je odgovornost suda i što je odgovornost slobodnih profesija.

Zatim, saradnja između agencija za sprovođenje zakona sa sudskim tužiocem ne izgleda da je dobro pokrivena od strane KIP-a. U tom smislu, postoji nedostatak zajedničkih programa obuke za sudije, tužioce, advokate i agencije za sprovođenje zakona (zavisno od oblasti). Ovaj aspekt treba rešavati u budućnosti jer će programi zajedničkih obuka povećati institucionalnu saradnju i koordinaciju, takođe bi omogućio jednak pristup zakonu za sve institucije uključene u sprovođenje takvog zakonodavstva.

Aspekt kojim treba KIP bolje da se bavi nudi uvodne programe obuke za srpske sudije i tužioce koji čekaju imenovanje na severu Kosova. To bi pomoglo u sprovođenju istog zakona na celoj teritoriji Kosova.

Da bi pravosudni sistem mogao da se nadogradi, mora postojati visok stepen profesionalizma i etičkih vršilaca tužilaca, sudija i slobodnih profesija. Obezbeđivanje ujednačenosti standarda na kojima se uređuje ulazak u ove profesije, inicijalno i kontinuirano obrazovanje će značajno ojačati efikasnost, profesionalnost i kvalitet punih podela pravosuđa.

Za postizanje visokih i jedinstvenih standarda pravnog obrazovanja, sledeće korake bi trebalo preduzeti: usklađivanje zakonodavstva pravosudnog sistema sa slobodnim profesijama; institucionalizacija programa obuke za sudije i tužioce; razvoj strategije finansijske isplative obuke za pravosudne profesionalce na Kosovu; razvoj jedinstvenih standarda prihvatanja u slobodnim profesijama; i obuka za vršioce slobodnih profesija koje se odnose na pravosudni sistem na Kosovu.

Da bi imali napredan mehanizam pravnog obrazovanja, upravljanje prijemnim ispitima i pružanje inicijalnih i stalnih programa obrazovanja mora da se uradi od jedne institucije koja će omogućiti razvoj jedinstvenih standarda za sve profesionalce u pravosudnom sistemu, uključujući sudije, tužioce, stručne saradnike i slobodne profesije.

Koncept sa beleškama za unapređenje pravnog obrazovanja će značajno uticati na postizanje očekivanog ishoda ove Strategije, uključujući: jačanje kapaciteta ljudskih resursa i poboljšanje ukupnog učinka pravosudnog sistema; razvoj ljudskih resursa potrebnih za sprečavanje i borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala; kao i usklađivanje i izgradnja kapaciteta slobodnih profesija. Kao takav, ova projektna ideja će

	upotpuniti mnoge projektne ideje u ovoj strategiji u pogledu poboljšanja efikasnosti i efektivnosti pravosudnog sistema, sprečavanja organizovanog kriminala i borbe protiv korupcije.
--	--

Naziv projekta:	1.6 Strategija o sektoru vladavine prava
Vrednost:	1 milion evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2015-2016 Godina početka i završetka sprovođenja: 2017-2018
Direktni korisnici:	Institucije sektora vladavine prava
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava kako bi se napredovalo sa procesom evropskih integracija
Svrha:	Izrada Strategije za sektor vladavine prava
Opis:	<p>Sektor vladavina prava na Kosovu je složen od perioda posle rata sve do sada. Podela odgovornosti između lokalnih vlasti i međunarodne zajednice je otežala postizanje jedinstvene i konsolidovane vladavine prava. Izazovi u severnom delu Kosova su pomogli u produbljivanju složenosti ovog sektora. Shodno tome, sektor vladavine prava nikada nije imao zajedničke politike i srednjoročne projekcije u pogledu politika i budžetskih projekcija u vezi šta želimo da postignemo u ovom sektoru.</p> <p>Ova Strategija pomoći će prethoditi izradi strategije za sektor vladavine prava. Izrada Strategije za ovaj sektor će pomoći kosovskim institucijama u poboljšanju vladavine prava na Kosovu i napredovanju Kosova ka procesu evropskih integracija. Strategija će se takođe baviti svim potrebama i izazovima ovog sektora, adekvatno bavljenje koje će stvoriti sigurnije okruženje za sve građane Kosova, stvoriće povoljnije uslove za društveno - ekonomski razvoj i podsticanje stranih investitora da ulažu na Kosovu i napredovalo bi se ka članstvu u EU.</p> <p>Strategija sektora vladavine prava se smatra kao neposredni prioritet za uspeh predloženih projekata u ovoj Strategiji. Izrada takve Strategije će definisati detaljne srednjoročne i dugoročne projekcije i kao takva, ona će igrati važnu ulogu u koordinisanju i detaljnijem i uspešnijem utvrđivanju ostalih projekata uključenih u ovu strategiju.</p>

Naziv projekta:	<p>1.7 Sveobuhvatna strategija za informacione tehnologije (IT) i interoperabilnost (interakcija)</p> <p>Ova projekat ideja obuhvata sve aspekte IT strateškog cilja 1 i 2 ove strategije</p>
Vrednost:	<p>1 milion evra (Faza I)</p> <p>2 milion evra (Faza II)</p>
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	<p>Godina početka i završetka programiranja: 2015-2016</p> <p>Godina početka i završetka sprovođenja: 2017-2018(Faza I)</p> <p>Godina početka i završetka programiranja: 2016-2017</p> <p>Godina početka i završetka sprovođenja: 2018-2018 (Faza II)</p>
Direktni korisnici:	Institucije sektora vladavine prava
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava digitalizacijom komunikacije unutar i među-institucijama prema najboljim praksama EU-a
Svrha:	Poboljšanje, napredovanje i integracija saradnje u okviru i između institucija sektora vladavine prava
Opis:	<p>Sektoru vladavine prava nedostaje sveobuhvatna strategija IT. Do sada, intervencije u oblasti IT su uglavnom bile sprovedene u institucijama odvojeno, bez mogućnosti povezivanja i integracije IT sistema. Ovo je bio jedan od glavnih izazova koji je sprečio efikasnu i efektivnu komunikaciju svih institucija vladavine prava. Shodno tome, statistički podaci nikada nisu bili na odgovarajućem nivou.</p> <p>Neke zemlje EU-a već imaju napredne IT sisteme, a efektivno su produženi u sektoru vladavine prava, ali ne ograničavajući se na vladavinu prava, takođe se protežu i na drugim mestima. Dakle, potrebno je da se digitalizuje sektor vladavine prava uopšte. IT strategija će značajno doprineti u tom pogledu.</p> <p>Nacrt ove Strategije trebalo bi da pre svega identifikuje sve pravne i institucionalne praznine u cilju stvaranja jasnog pravnog okvira i ne sa dvostrukim smislom, zatim da se proceni potreba za IT opremom (hardver i softver), nivo ljudskih resursa i mogućnosti budžeta za sprovođenje IT strategije. IT strategija i interoperabilnost bi bili bolji i samo orijentacija za sve IT projekcije očekuje se da podrži sektor vladavine prava.</p> <p>Da bi institucije pravosuđa i bezbednosti imale uspeha na radu, dublja saradnje između svih treba da bude utvrđena, automatizacija razmene informacija, kao i veća integraciju celokupne IT strukture.</p>

	<p>Efekti implementacije IT strategije će biti višedimenzionalni za sektor vladavine prava. Pre svega, to bi digitalizovalo saradnju u okviru i između institucija, statistički podaci bi biti kredibilni, efikasnost i efektivnost pravosudnog sistema i sektora unutrašnjih poslova će se povećati u celini.</p> <p>Projektna ideja za sveobuhvatnu IT strategiju vidi se kao od posebnog značaja, i upotpuniće druge napore za unapređenje među-institucionalne saradnje i povećaće efikasnost i efektivnost sektora vladavine prava uopšte. Da bi postigao na najbolji mogući način svoj cilj, ova projektna ideja se očekuje da bude realizovana nakon izrade strategije za vladavinu prava i za komunikaciju unutar i među institucijama. S druge strane, ova projektna ideja će upotpuniti druge projektne ideje za IT u ovoj strategiji, kao što su poboljšanje IT sistema za upravljanje granicom i poboljšanje IT infrastrukture u Kosovskoj policiji.</p>
--	--

Naziv projekta:	1.8 Poboljšanje građanskog prava
Vrednost:	1.5 miliona evra (Faza I) 1.5 miliona evra (Faza II)
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2015-2016 Godina početka i završetka sprovođenja: 2017-2018(Faza I) Godina početka i završetka programiranja: 2016-2017 Godina početka i završetka sprovođenja: 2018-2019 (Faza II)
Direktni korisnici:	MP, Sudovi, advokati i dr.
Opšti cilj:	Podrška za kosovske institucije u jačanju vladavine prava unapređenjem građanskog pravosudnog sistema
Svrha:	Jačanje i unapređenje građanskog pravosuđa u skladu sa najboljim praksama EU-a
Opis:	<p>Građanski pravosudni sistem na Kosovu i dalje ostaje u svojim početnim fazama osnivanja. U tom smislu nedostaje politika i zakonodavstvo koje će pomoći pravosudnom sistemu da bude dovoljno efikasno. Slučajevi građanskog pravosuđa su veoma kompleksni i za rešavanje građanskih predmeta potrebno je više vremena, a stranke su često nezadovoljne ovim produženjem.</p> <p>Jedna od glavnih poteškoća sa kojom se pravosuđe suočava u pogledu građanskog prava je nedostatak Građanskog zakonika. Kao rezultat odsustva Građanskog zakonika bilo je gotovo nemoguće profilisanje i specijalizacija sudija i advokata u ovoj složenoj oblasti. Mnogi aspekti vezani za imovinu, nasleđivanje, porodično pravo u opštem, privrednom pravu itd, ne može da se reši na najbolji mogući način i često je bilo velike</p>

	<p>konfuzije u različitim sudskim odlukama.</p> <p>Stoga, u cilju jačanja ove oblast trebalo bi da prvo analizirali trenutnu situaciju, izmeniti i dopuniti postojeće zakone i nacрте novih zakona i u skladu sa svima njima izraditi Građanski zakonik koji bi trebalo da bude sličan sa najboljim praksama EU-a.</p> <p>Izdavanje Civilnog Zakonika i usklađivanje relevantnih zakona u ovom zakoniku bi bio veliki napredak za građansku pravdu na Kosovu, jer građanska pitanja će biti rešena u skladu sa novim Zakonikom. Jačanje građansko - pravnog sistema značajno će povećati efikasnost sudstva u adekvatnim rešenjima građanskih predmeta. Novi Zakonik će takođe pomoći profilisanju sudija i advokata, značajno će poboljšati poslovnu klimu na Kosovu, takođe će doprineti povećanju poverenja građana u građanski pravosudni sistem. Pošto se građansko pravosuđe smatra nedovoljno razvijenim na Kosovu, pomoć od donatora treba da bude kontinuirana u ovoj oblasti najmanje do 2020.</p> <p>Jedan projekat finansiran od strane IPA 2013 će početi da se uskoro ostvaruje, koji ima za cilj da izradi Građanski zakonik. Shodno tome, ovaj projekt ideja bi trebalo da počne nakon završetka pomenutog projekta IPA 2013, kako bi se nastavilo dalje unapređenje građanskog prava. Istovremeno, ovi projekti će pokušati da dopune druge ideje u vezi napora da se preispita ukupan rad drugih oblasti pravosudnog sistema, kao i projektne ideje za razmatranje krivičnog pravosuđa.</p>
--	---

Naziv projekta:	1.9 Poboljšanje imovinskih pitanja
Vrednost:	1.5 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2015-2016 Godina početka i završetka sprovođenja: 2017-2018
Direktni korisnici:	Kosovska agencija za imovinu (KAI), Kosovska Agencija za privatizaciju (KAP), Institut za prostorno planiranje (ISP), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR), Kosovska katastarska agencija (KKA), Kosovska agencija za statistiku (KAS), Ministarstvo pravde itd.
Opšti cilj:	Podrška za kosovske institucije u jačanju vladavine prava unapređenjem sektora za imovinska pitanja
Svrha:	Uspostaviti politike za regulisanje imovinskih pitanja na Kosovu u skladu sa najboljim praksama EU-a

Opis:

Imovinska pitanja se još uvek i danas smatraju kao prepreka u ukupnom ekonomskom razvoju Kosova. Tržište nekretnina se tako suočava sa mnogim izazovima, počevši od značajnog broja predmeta koji proizilaze iz nedostatka jasnog i funkcionalnog sistema za upravljanje imovinskim pravom. Kosovo, od posleratnog perioda do sada, nikada nije imalo jasne politike i strategije koje će pravilno rešavati imovinska pitanja i kao rezultat toga, nedostatak rešavanja imovinskih pitanja i dalje ostaje izazov.

Na institucionalnom nivou na Kosovu, postoje tri izvršne Agencije (Agencija za imovinu, Agencije za privatizaciju i Agencija za katastar) koje se bave imovinskim pitanjima, ali nijedna od njih nema mandat da se bavi imovinskom politikom i imovinskim zakonom. Ovo potvrđuje činjenicu da se niko nije bavio imovinskom politikom do sada, dok su se različite institucije bavile izradom zakona, u zavisnosti od trenutnih potreba. Kancelarija Nacionalnog koordinatora za imovinska pitanja je osnovana 2011, u okviru Kancelarije premijera, ali nije ostvarila nameravanu svrhu u smislu stvaranja mehanizma za kreiranje politika i donošenje zakona koji je koordiniran i jedinstven u pogledu složenosti imovinskih pitanja na Kosovu.

Pravilna specifikacija imovinskih prava i dobro dokumentovan opis nepokretnosti ima prvorazredni značaj u dugoročnoj projekciji i unapređenju urbanog planiranja, kao i na razvoj infrastrukture, što omogućava prostor za realizaciju državnih reformi.

Da bi bio efikasan, sistem upravljanja imovinom treba da obezbedi vlasništvo i posedovanje imovine od pravih vlasnika, služeći izvršenju održivosti sektora nepokretnosti, smanjenja zemljišnih sporova, olakšavanju transakcija u vezi sa imovinom i podrškom dobrog upravljanja. Neodgovarajuća realnost nepokretne imovine u zemlji i brige zainteresovanih strana o imovinskim pravima povećali su pažnju na važnost efikasnosti reformi i efikasnosti institucija koje su odgovorne za ova pitanja.

Stoga, u cilju rešavanja imovinskih pitanja, trebalo bi da se izradi sveobuhvatna strategija za imovinska pitanja koja će uključiti u sebe sve institucije iz centralnog i lokalnog nivoa, kao i civilnog društva.

Strategija imovine treba da bude usmerena na ove aspekte:

- i) Regulisanje i usklađivanje zakonodavnog okvira za imovinu i stvaranje institucionalnih mehanizama koji su efikasni, dobro funkcionišu i neosporni su,
- ii) Definisane vrste imovine,

	<p>iii) Definisavanje statusa imovine,</p> <p>iv) Praćenje sprovođenja reformi sa većim uključivanjem zainteresovanih strana i civilnog društva, služeći da poveća efikasnost preduzetih institucionalnih inicijativa,</p> <p>v) Povećanje broja sudskih odluka koje se odnose na imovinska pitanja,</p> <p>iv) Povećano poverenje javnosti kroz transparentnost i olakšice za pristup podacima, na primer organizovanjem javnih rasprava u vezi institucionalne konsolidacije, onda onlajn usluge kao sredstva za transparentnost i olakšice za pristup podacima, i</p> <p>v) Porez na imovinu kao sredstvo za promovisanje efikasnog korišćenja imovine.</p> <p>Pozitivni efekti pravilnog sprovođenja strategije za imovinu će biti višedimenzionalni. Pre svega, efekti će biti pozitivni u pogledu poslovanja i u tom smislu će Kosovo poboljšati rangiranje u Izveštaju „Doing Business“ Svetske banke o registraciji imovine, dobijanju građevinskih dozvola itd. Ovo poboljšanje u rangiranju imaće pozitivne efekte na devizne investitore koji bi bili zainteresovani za ulaganje na Kosovu. Drugi aspekti koji bi bili regulisani jesu adekvatno planiranje imovine, zaključivanje procesa legalizacije i ilegalne gradnje, razni sporovi svojine će smanjiti i mnoge druge aspekte koji se odnose na ovu temu. Istovremeno, to će upotpuniti i druge projekte koji proističu iz ove strategije, kao što je, na primer, unapređenje građanskog pravosuđa, unapređenje pristupa pravdi, i u opštim proširenjima, poboljšanje i usklađivanje pravnog okvira pravosudnog sistema i primena prava i mehanizama koji obezbeđuju implementaciju pravosudnog sistema koji će biti nepristrasni, efikasni, transparentni i odgovorni.</p>
--	--

Naziv projekta:	1.10 Poboljšanje fizičke infrastrukture pravosudnog sistema
Vrednost:	7.5 miliona evra (Faza I) 7.5 miliona evra (Faza II)
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2015-2016 Godina početka i završetka sprovođenja: 2017-2018(Faza I) Godina početka i završetka programiranja: 2016-2017

	Godina početka i završetka sprovođenja: 2018-2019 (Faza II)
Direktni korisnici:	Sudovi, tužilaštva, SSK, TSK
Opšti cilj:	Podrška za kosovske institucije u jačanju vladavine prava kroz pružanje podrške u celini pravosudnim institucijama da budu efikasnije i efektivnije u svojim aktivnostima
Svrha:	Poboljšanje infrastrukture pravosudnog sistema
Opis:	<p>Od januara 2013, primena novog zakonodavnog paketa za pravosudni sistem je počela i obuhvata Zakon o sudovima, Državno tužilaštvo, TSK, SSK, Krivični zakonik (KZ) i Zakonik o krivičnom postupku (ZKP). Novi zakonodavni paket imao je nove budžetske implikacije u pogledu fizičke infrastrukture koja je neophodna za tužilaštava i sudove.</p> <p>Palata pravde je u završnoj fazi izgradnje i primiće dobar deo tužilaštva i sudova iz Prištine, ipak puno angažovanje osoblja TSK-a, Specijalnog tužilaštva i SSK-a u ovoj Palati izgleda nemoguće.</p> <p>Infrastruktura u pogledu zaštite svedoka, do sada nije pravilno rešena. U međuvremenu, izgradnja Osnovnog suda u Uroševcu biće završena u 2017, a u Đakovici je planirana da bude završena u 2018, kako bi se ispunile potrebe fizičke infrastrukture pre 2020. godine, i dalje da ostaje da se izgrade u Peći i Prizrenu.</p> <p>Dakle, izgradnja i funkcionisanje dela fizičke infrastrukture očekuje se da budu završeni od donatorskih doprinosa. Tačnije, to uključuje, između ostalog, i potrebu za izgradnjom a) dva Osnovna suda u Peći i Prizrenu; b) Specijalnog tužilaštva koje zahteva posebnu prateću infrastrukturu prostorija za ispitivanje, posebnu tehničku infrastrukturu, mere za zaštitu svedoka itd.</p> <p>Poboljšanje fizičke infrastrukture sudova i tužilaštava (uključujući i potrebe u severnom delu Kosova) je od vitalnog značaja u cilju poboljšanja uslova rada sudova i tužilaštava. Ovo povećanje infrastrukture će povećati efikasnost i efektivnost TSK-a, SSK-a, tužilaštava i sudova. Istovremeno, ovo poboljšanje infrastrukture će takođe pojačati dejstvo drugih projekata koji imaju za cilj da poboljšaju pravni osnov, zaštitu svedoka, unapređenje IT infrastrukture itd.</p>

Naziv projekta:	1.11 Sveobuhvatan pregled krivičnog pravosuđa
Vrednost:	2 miliona evra (Faza I) 2 miliona evra (Faza II)
Tentativni rok	Godina početka i završetka programiranja: 2015-2016

programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka sprovođenja: 2017-2018(Faza I) Godina početka i završetka programiranja: 2016-2017 Godina početka i završetka sprovođenja: 2018-2019 (Faza II)
Direktni korisnici:	MJ, MUP, TSK, SSK, sudovi, tužilaštva, KP, CK, Kancelarija disciplinskog tužioca, Udruženje sudija i tužilaca itd.
Opšti cilj:	Unapređenje vladavine prava kroz pružanje podrške pravosudnom sistemu da bude efikasniji, efektivniji, transparentniji i odgovorniji
Svrha:	Unapređenje pravosudnog sistema na Kosovu u skladu sa najboljim praksama EU-a
Opis:	<p>Od januara 2013, na Kosovu je počelo sprovođenje novog sistema pravosuđa (sudovi i tužilaštva). Pored novog sistema sudova i tužilaštva, sprovođenje novog Krivičnog zakonika i Zakonika o krivičnom postupku je počelo. Rad novog pravosudnog sistema zabeležilo je svoje prve poteškoće, koje nisu adekvatno rešene u novom zakonodavstvu. Postoje neki aspekti koji nisu adekvatno prilagođeni: npr. funkcionisanje Kancelarije disciplinskog tužioca, Upravni sud itd.</p> <p>Tranzicija takvog restrukturiranja sudova i tužilaštva je dokazala da je teško ne samo u okviru ovih institucija (npr. prenos odgovornosti sa jednog suda na drugi sud ili sa jednog tužilaštva na drugo itd), ali i pristup građana novom sistemu nije bio lak.</p> <p>Ostale poteškoće značajnog aspekta povezane su sa sprovođenjem Krivičnog zakonika i Zakonika o krivičnom postupku iz pravosudnih institucija i institucija za sprovođenje zakona. Takođe za građane, odredbe ovih Zakonika nisu dovoljno jasne. Generalno, krivični pravosudni sistem ima poteškoća u vezi sa punom nesaglasnošću krivičnog pravosudnog zakonodavstva.</p> <p>Jedno pitanje koje još uvek nije obrađeno pravilno odnosi na podatke krivičnog pravosuđa (kriminalni dosije) i njihovog rukovodstva. Ovo pitanje se očekuje da se reši kreiranjem centralnog sistema za upravljanje krivičnih podataka i njihovo praćenje.</p> <p>U principu to izaziva poteškoće u jačanju i koordinaciji mehanizama za sprovođenje krivičnog prava i ukupan rezultat je nedelotvornost u prevenciji i borbi protiv kriminala, posebno organizovanog kriminala i korupcije svih vrsta. Generalno, postoji niz aspekata koje treba rešiti izmenama i dopunama, usklađivanjem pravnog paketa krivičnog pravosuđa u celini.</p> <p>Iz tog razloga, krivični pravosudni sistem treba preispitati u cilju poboljšanja pravosudnog sistema, tužilačkog sistema i unutrašnjih pitanja</p>

	<p>u celini. Pregled će obuhvatiti predloge za izmenu i dopunu zakonodavnog okvira krivičnog pravosuđa, punu nezavisnost Kancelarije disciplinskog tužioca SSK-a, osnivanje upravnih sudova (ako je potrebno) itd. Realizacija navedenih aktivnosti će doprineti povećanju efikasnosti i efektivnosti pravosudnog sistema.</p> <p>Sveobuhvatni pregled krivičnog pravosuđa vidi se kao neposredni prioritet, isto kao i Strategije za sektor vladavine prava. Pored već pomenutih razloga, ovaj pregled se vidi kao prethodnica, a u isto vreme potreban je za uspeh drugih predloženih projekata, posebno onih koji se bave borbom protiv kriminala, kao što su korupcija i organizovani kriminal. Kao takav, ovaj pregled će značajno uticati na očekivane rezultate ove strategije za unapređenje i usklađivanje pravnog okvira sudskog i tužilačkog sistema i jačanje mehanizama koji obezbeđuju sprovođenje pravosudnog sistema koji će biti nepristrasan, efikasan, transparentan i odgovoran.</p>
--	--

Naziv projekta:	1.12 Unapređenje kapaciteta za merenje učinka i praćenje nad radom sudija i tužilaca
Vrednost:	2 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2015-2016 Godina početka i završetka sprovođenja: 2017-2018
Direktni korisnici:	Sudije, tužioci, TSK, SSK
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava na Kosovu, kroz poboljšanje efektivnosti i efikasnosti rada sudova i tužilaca
Svrha:	Uspostavljanje mehanizama za praćenje rada sudija i tužilaca i osoblja tužilaštva i sudova
Opis:	<p>Jačanje efikasnosti, kvaliteta i odgovornosti sudija i tužilaca u obavljanju svojih dužnosti, zahteva sprovođenje neophodnih mehanizama za praćenje nad radom sudova, tužilaštava i saveta. Iako pravni osnov postoji u izvesnoj meri, u ovom trenutku, postoji nedostatak rigoroznih disciplinskih mehanizama za sudije i tužioce, kontrole standarda rada, pokazatelja učinka itd.</p> <p>Što se tiče tužilaca, postoji potreba da se uspostavi efikasniji mehanizam za efektivnije praćenje tužilaca i glavnih tužilaca. Nadležnosti disciplinske komisije i jedna procena učinka nisu jasni. Disciplinska komisija bavi se</p>

	<p>takođe profesionalnom procenom. Postoji potreba da se izmeni pravni osnov i uspostave i preispitaju relevantni propisi za procenu učinka.</p> <p>Istovremeno, SSK-u i TSK-u je potrebna pomoć za Jedinicu za politiku i analizu, za uspostavljanje pokazatelja učinka sudova (CourTool), za praćenje i kontrolu standarda rada u sudovima, uspostavljanjem boljih disciplinskih mehanizama itd.</p> <p>Unapređenje i stvaranje novih mehanizama nadzora rada u sudskom i tužilačkom sistemu značajno će pomoći poboljšanju efektivnosti i efikasnosti u sektoru vladavine prava uopšte a posebno u sudovima i tužilaštvima.</p> <p>Projektne ideje za poboljšanje kapaciteta za merenje učinka i nadzor rada sudija i tužilaca smatraju se kao projektne ideje od posebnog značaja koji zajedno sa ostalim projektima ideja za unapređivanje pravnog obrazovanja, usavršavanja o upotrebi informacionih tehnologija, i poboljšanje među-institucionalne komunikacije pravosudnog sistema, će doprineti i uticati značajno na povećanje efikasnosti, kvaliteta i odgovornosti sudija i tužilaca, a time i na poboljšanje efikasnosti, efektivnosti, odgovornosti i nepristrasnosti celokupnog pravosudnog sistema.</p>
--	--

Naziv projekta:	1.13 Pravno Obrazovanje 2: Podrška pravnom fakultetu
Vrednost:	1.5 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2015-2016 Godina početka i završetka sprovođenja: 2017-2018
Direktni korisnici:	Pravni fakultet Univerziteta u Prištini, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i tehnologiju, Ministarstvo pravde i Akademija prava
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava poboljšanjem specifičnih programa pravnog obrazovanja
Svrha:	Dalji razvoj i unapređenje pravnog obrazovanja na Kosovu prema najboljim praksama EU-a
Opis:	Osnivanjem Akademije pravosuđa i namerom da u pravosudnom sistemu profilišu sudije i tužioce u specifičnim oblastima, bilo bi potrebno da ceo sistem pravnog obrazovanja obezbeđuje specijalizovane i dosledne kurikulume. Da bi se ovo postiglo, potrebno je da se kurikulumi usklađuju

	<p>između osnovne studije prava (u ovom slučaju Pravni fakultet) i programima Akademije pravosuđa.</p> <p>Reforma nastavnih planova i programa, uvođenjem više praktičnih pravnih predmeta, pružaće mogućnost profilisanja studenata tokom njihovih studija, na primer, dve godine opštih studija i ostale dve za profilisanje i specijalizaciju. Ovo će pomoći diplomcima da budu bliže struci sudija, tužioca, advokata a osim toga to će pomoći i uvođenje novih kadrova u pravosudni ili tužilački sistem.</p> <p>Ovaj projekat bi trebalo da se odnosi i na biblioteku Akademije pravosuđa. Obogaćivanje potrebne literature za obuke kao i relevantnom literaturom za sudije i tužioce. Biblioteka bi trebalo da bude deo bibliotečke mreže Kosova a takođe bi imala pristup pravosudnim časopisima.</p> <p>Sve ovo zahteva kupovinu većeg broja knjiga, obuku bibliotekara, uvođenje modernog sistema katalogizacije, poboljšanje IT sistema itd.</p> <p>Projekat za jednu savremenu biblioteku bi značajno poboljšao pravni osnov obrazovanja na Kosovu a, između ostalog, bi imao i pozitivan efekat kako u pripremi tako i u poboljšanju kapaciteta sudija, tužilaca i istraživača.</p> <p>Usklađivanje kurikuluma osnovnog i visokog nivoa/pravne primene značajno će poboljšati pravni osnov obrazovanja na Kosovu a između ostalog će imati i pozitivan efekat na obrazovni sistem u celini, ali posebno na pravosudni sistem.</p> <p>Zatim, efekti bi bili lančani i dugoročni a ova pravna obrazovna osnova će značajno doprineti poboljšanju vladavine prava u svojoj celini.</p>
--	---

Naziv projekta:	1.14 Rast međunarodne pravne saradnje
Vrednost:	0.8 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2015-2016 Godina početka i završetka sprovođenja: 2017-2018
Direktni korisnici:	MP, MUP, SSK, TSK, FOJ, KP, CK itd.
Opšti cilj:	Osnaživanje vladavine prava putem poboljšanja međunarodne pravne saradnje ne samo sa zemljama u regionu nego i šire

Svrha:	Poboljšanje i unapređenje međunarodne saradnje u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova
Opis:	<p>Kosovske institucije su preduzele niz mera za reformu sektora vladavine prava prema najboljim praksama EU-a. U nekim vidovima su postignuti konkretni rezultati (npr. zakonodavstvo), dok u nekim drugim vidovima su potrebna dalja poboljšanja. S obzirom na složeno političko okruženje, (posebno u odnosima Kosovo-Srbija) u kojem deluje Kosovo, u vidu međunarodne saradnje još ostaje izazov koji se mora dosledno rešiti.</p> <p>Nedostatak aktivnog učešća u različitim regionalnim i međunarodnim inicijativama je ograničio mogućnosti Kosova da koristi prednost i da daje doprinos raznim pitanjima, kao što su sprečavanje i borba protiv međunarodnog i regionalnog organizovanog kriminala. Deo neuspeha u sprečavanju i borbi protiv svih oblika međunarodno organizovanog kriminala odnosi se upravo na nedostatak i nemogućnost Kosova da bude deo različitih inicijativa, mreža ili međunarodnih udruženja.</p> <p>Uglavnom, postoje problemi u oblasti pravosudne saradnje na međunarodnom nivou kako kod sudova tako i kod tužilaštava. Između ostalog, izabrani su koordinatori, čiji se kapaciteti moraju ojačati.</p> <p>Zato, da bi Kosovo napredovalo u pogledu međunarodne saradnje potrebno je da se prvo preispita i uskladi regulatorni okvir sa najboljim praksama EU-a, procene institucionalni, budžetni i infrastrukturni kapaciteti institucija sektora vladavine prava da bi se videlo šta je potrebno i šta treba da se poboljša u narednim godinama a na kraju da se doprinese izgradnji profesionalnih kapaciteta odgovarajućih institucija.</p> <p>Takođe je veoma bitno da se poboljša saradnja sa raznim evropskim organizacijama i mehanizmima gde, zbog političkog konteksta ili neutralnosti prema statusu Kosova, nije bilo istinske saradnje do sad. Ovde se obuhvataju, između ostalih, EKEP, Eurojust, Europol i Frontex. Treba istražiti mogućnosti i projekte za saradnju, možda i neformalne, kako bi Kosovo imalo koristi od ovih organizacija i istovremeno poboljšalo svoje kapacitete za borbu protiv organizovanog kriminala itd.</p> <p>Veoma je važno napomenuti da su problemi poput organizovanog kriminala regionalni i međunarodni problemi, a da bi se poboljšao učinak Kosova u ovoj oblasti veoma je potrebna pomoć za bližu saradnju sa ovim organizacijama. Dakle, pristup Kosova inicijativama, mrežama, udruženjima i raznim međunarodnim organima bi značajno doprineo sprečavanju i borbi protiv svih vrsta organizovanog kriminala na regionalnom i međunarodnom nivou. Shodno tome, ova projektna ideja za povećanje međunarodne pravne saradnje će najbolje dopuniti napore i ostale projekte za jačanje kapaciteta i ljudskih resursa za sprečavanje i</p>

	borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, trgovine ljudima, povećanje među-institucionalne saradnje itd.
--	--

Naziv projekta:	1.15 Evidencija i upravljanje krivičnim podacima
Vrednost:	2 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2016-2017 Godina početka i završetka sprovođenja: 2018-2019
Direktni korisnici:	MP, TSK, SSK, MUP, CK, KP, KSK, KPS itd.
Opšti cilj:	Podrška kosovskim institucijama u jačanju vladavine prava unapređenjem upravljanja krivičnim podacima
Svrha:	Stvaranje jednog centralizovanog sistema za evidenciju i upravljanje krivičnim podacima
Opis:	<p>U okviru procesa liberalizacije viznog režima sa EU-om, kosovske institucije čine značajne korake ka ispunjavanju obaveza koje proističu iz ovog složenog procesa. Međutim, aspekti kao što su evidencija i upravljanje podacima koji govore o kriminalnoj prošlosti osuđenih lica na Kosovu ili različitim zemljama, posebno u EU, još nisu rešeni.</p> <p>Krivični pravosudni sistem na Kosovu nema mehanizam koji bi se bavio upravljanjem krivičnih podataka i podataka osuđenih lica. Zakonik krivičnom postupku (ZKP) u svom članu 491. predviđa da "evidenciju o krivičnim postupcima i evidenciju osuđenih lica drži nadležni javni organ u oblasti pravosuđa. Načini vođenja evidencije se utvrđuju podzakonskim aktom." Iako ZKP predviđa evidenciju i upravljanje krivičnim podacima, do sad ne postoji institucija koja je odgovorna za upravljanje krivičnim podacima.</p> <p>Stvaranje registra za krivične podatke zahteva centralizovanu administrativnu, kompjuterizovanu, organizovanu, sigurnu strukturu zasnovanu na zakonodavstvu. Osnivanje i funkcionisanje ovog registra može da traje između 18 meseci do 4 godine. Prema praksama EU-a, registar krivičnih podataka uglavnom se rukovodi od Ministarstva pravde. Dok na Kosovu samo SSK je počeo da reflektuje o registru za krivične podatke.</p> <p>Zato, da bi bilo u skladu sa praksom EU-a, prvenstveno bi trebalo da se</p>

	<p>razjasni ko je institucionalno bliže krivičnim podacima, a onda treba da se razjasne obaveze i odgovornosti različitih aktera u ovom procesu, koji bi trebalo da zajedno rade na uspostavljanju što pre moguće ove neverovatno važne institucije.</p> <p>Razmena krivičnih podataka na evropskom nivou se razvija uveliko u poslednjih nekoliko godina, u cilju pomaganja slobodnog kretanja kao i sprečavanja i borbe protiv međunarodnog kriminala. Dakle, registar sa krivičnim podacima omogućava da svaka osoba proveri svoju kriminalnu prošlost, ali takođe to pomaže tužiocima i sudovima da prilagode svoj odgovor za tuženog (npr. recidivizam ili uslovne kazne).</p> <p>Ova projektna ideja, između ostalog, dopunjuje i ojačava i ostale projektne ideje koje se bave poboljšanjem međunarodne pravne saradnje, poboljšanjem komunikacije unutar institucija i među institucijama, razvojem resursa za sprečavanje i borbu protiv organizovanog kriminala kao i unapređenje IT infrastrukture.</p>
--	--

Naziv projekta:	1.16. Podrška za nadzorne mehanizme u pravosuđu kao i unutrašnja pitanja
Vrednost:	2 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2016-2017 Godina početka i završetka sprovođenja: 2018-2019
Direktni korisnici:	Policijski inspektorat Kosova, Inspektorat Kosovske popravne službe, Kancelarija disciplinskog tužioca, Inspektorat carina, sanitarna, veterinarska i fitosanitarna inspekcija
Opšti cilj:	Doprineti jačanju vladavine prava na Kosovu kroz jačanje nadzornih mehanizama u skladu sa najboljim praksama EU-a
Svrha:	Jačanje nadzornih mehanizama u pravosudnom sistemu i agencija za sprovođenje zakona
Opis:	U okviru institucija za vladavinu prava na Kosovu postoji nekoliko institucija koje se bave praćenjem aktivnosti u svojim odgovarajućim institucijama. U okviru MUP-a, postoji Policijski inspektorat Kosova (PIK) kao institucija koja se bavi sprečavanjem, otkrivanjem, dokumentovanjem i istragom krivičnih dela počinjenih od strane pripadnika Kosovske

policije, bez obzira na čin i položaj tokom vršenja svoje dužnosti ili van nje.

Od osnivanja do sada, PIK je pokazao dobre rezultate u smislu poboljšanja rada policije kao i sprečavanja i suzbijanja negativnih pojava u Kosovskoj policiji. Međutim, svaki pokušaj da se pozitivno oceni efikasnost i odgovornost u bazi podataka Kosovske policije zahteva postojanje jedne baze podataka (track record) kada se preduzimaju disciplinski postupci i ostale radnje u policiji.

Zato, u ovom pravcu treba izgraditi kapacitete PIK-a što se tiče disciplinskih mera kao i stvaranje baze podataka u vezi disciplinskih mera i ostalih radnji u vezi policijskih službenika. Ostali vidovi koje treba uzeti u obzir su organizacioni i operativni pregled PIK-a (ako je potrebno), unapređenje standardnih operativnih procedura, poboljšanje saradnje PIK-a sa Policijom Kosova i drugim relevantnim institucijama.

U nizu reformi zatvorskog sistema, na Kosovu je osnovan u okviru Popravne službe Kosova (PSK) inspektorat PSK-a. Namena inspekcije je poboljšanje učinka PSK-a obezbeđivanjem sprovođenja zakona u zatvorima od strane zatvorskog osoblja, poštovanja prava zatvorenika u skladu sa međunarodnim standardima i preduzimanje neophodnih disciplinskih mera prilikom nepoštovanja zakona. Koncentracija pomoći ovoj instituciji bi bio organizacioni i operativni pregled ove institucije, izrada standardnih operativnih procedura u skladu sa najboljim praksama EU-a, izrada programa za kontinuiranu obuku za inspektore i jačanje saradnje ove institucije sa drugim relevantnim institucijama.

U okviru pravosudnog sistema na Kosovu osnovana je Kancelarija disciplinskog tužioca (KDT) osnovana Zakonom o SSK-u i TSK-u. Ova institucija se bavi slučajevima nedoličnog ponašanja u toku vršenja dužnosti od strane sudija i tužilaca. KDT je odgovoran za: istragu mogućih kršenja od strane sudija i tužilaca kao i pružanje podataka i podrške u slučajevima kršenja tokom disciplinskih postupaka disciplinskih komisija SSK-a i TSK-a.

Teškoće sa kojima se suočava KDT su: Zakoni o SSK-u i TSK-u ne sadrže jasna pravila za neke proceduralne aspekte (npr. preliminarne istrage, pokretanje istrage, ograničenje perioda za opis slučaja, prigovor pritužbe, zadaci osoblja KDT-a. Takođe, Zakon ne definiše jasno materijalni sadržaj elemenata 'prekršaj' ili 'disciplinske mere'.

Drugi aspekt je nedostatak standardnih operativnih procedura i slaba saradnja između sudova i tužilaca sa KDT-om. Prema tome, da bi stvarali instituciju u skladu sa međunarodnom praksom, na prvom mestu treba da se pregleda pravna osnovu za KDT, organizacioni i operativni pregled,

izgradnja kapaciteta, utvrđivanje postupka za izbor/imenovanje tužioca i disciplinskih inspektora, poboljšanje saradnje sa SSK-om, TSK-om, sudovima i tužiocima kao i sa drugim relevantnim institucijama.

Čak i u okviru Kosovske carine postoje jedinice inspekcije. Ove jedinice se bave inspekcijom rada carinskih službenika na pograničnim prelazima, carinskim terminalima i drugim carinskim službama. Jedan od glavnih prioriteta Kosovske carine je razvoj i unapređenje mehanizama za sprečavanje, otkrivanje i istraživanje slučajeva korupcije, prevare, sukoba interesa i pranja novca. Identifikacija osumnjičenih za korupciju, istraživanje i usmeravanje prestupnika prema krivičnom gonjenju kao i smanjenje uzroka i rizika od korupcije u administraciji. Eksterna revizija internih procesa za identifikovanje, pokretanje i gonjenje slučajeva korupcije.

U okviru Agencije za hranu i veterinu (AHV) postoje fitosanitarni, sanitarni i veterinarski inspektorati. Izveštaj o napretku EU-a za 2013. o Kosovu naglašava potrebu za jačanje veterinarskih, fitosanitarnih i sanitarnih kapaciteta. Zbog toga, pomoć ovde treba da bude usmerena na pregled organizacionog i operativnog aspekta, izradu standardnih operativnih procedura, izradu programa za kontinuiranu obuku, poboljšanje među-agencijske saradnje, sa NVO-ima i javnošću.

Oснаživanje ovih nadzornih mehanizama doprinelo bi poboljšanju ukupnog učinka ovih institucija, smanjenju mogućnosti za korupciju unutar i van ovih institucija i povećanju poverenja javnosti u ove institucije. Ovaj projektne ideje uključuju elemente strateškog cilja 1 i 2.

16.2.2 Opis projektnih ideja strateškog cilja 2: Poboljšanje u sprečavanju i borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, uključujući i trgovinu ljudima i drogom, privredni kriminal i pranje novca, krijumčarenje oružja, kibernetički kriminal i terorizam.

Spisak sledećih projektnih ideja pokazuje potrebu za pomoći u ostvarivanju strateškog cilja 2, gde su projektne ideje poređane prema prioritetu. Realizacija ovih projektnih ideja treba da prethodi i istovremeno i doprinese stvaranju prikladnih uslova za punu realizaciju ostalih pomenutih projektnih ideja, koje vrlo dobro dopunjuju jedna drugu. Projektne ideje u ovoj strategiji su sveobuhvatne, ostavljajući otvorenu mogućnost da će neke ili većina ovih projektnih ideja biti realizovane kroz jedan ili više specifičnih projekata i u nekoliko faza.

Naziv projekta:	2.1 Pravno obrazovanje 3: Jačanje Kosovske akademije za javnu bezbednost
Vrednost:	1 milion evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2014-2015 Godina početka i završetka sprovođenja: 2016-2017
Direktni korisnici:	MUP, KP, Policijski inspektorat KP-a, KAJB, CK, KSK, AUU i ostale institucije za javnu bezbednost
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava poboljšanjem sistema za javnu bezbednost
Svrha:	Reforma i dalji razvoj agencija za javnu bezbednost prema najboljim praksama EU-a
Opis:	<p>Institucije Republike Kosova su preduzele niz koraka za reformu sistema javne bezbednosti. Pored stvaranja pravne osnove i uspostavljanja mehanizama za sprovođenje zakona, njima je potrebna i izgradnja profesionalnih kapaciteta i potrebnih resursa da se obezbedi što ispravnije sprovođenje zakona od strane svih agencija za sprovođenje zakona.</p> <p>Jedan od glavnih prioriteta vezanih za javnu bezbednost je reforma i jačanje Agencije za javnu bezbednost. Konkretnije, politike MUP-a, čiji je cilj jačanje Kosovske akademije za javnu bezbednost kao ključni generator za pružanje različitih programa obuke i razvoj agencija za sprovođenje zakona.</p> <p>Zakon o Kosovskoj akademiji za javnu bezbednost (KAJB) definiše ovu instituciju kao odgovornu za obezbeđivanje obuke i visokog obrazovanja za sve javne bezbednosne institucije, kao što su Kosovska policija, Popravna služba, Probaciona služba, Carine, Agencija za upravljanje vanrednim situacijama, Policijski inspektorat itd.</p> <p>Kosovska akademija za javnu bezbednost (KAJB) je do sada organizovala obuke različitih nivoa za sve službenike javne bezbednosti. Da bi KAJB bio</p>

vodeća institucija za razvoj službenika javne bezbednosti zahteva se da ova institucija razvije svoje programske kapacitete i kapacitete za obuku za obezbeđivanje napredne obuke prema potrebama i izazovima sa kojima se suočava kosovsko društvo. Početak studija na osnovnom nivou (Bachelor) za različite oblasti bilo bi više nego potrebno za razvoj službenika za javnu bezbednost. Istovremeno, postoji takođe i potreba da se razviju istraživački kapaciteti Akademije.

Jedan vid kojem KAJB treba davati više prioriteta je obezbeđenje uvodnih programa obuke za srpske pripadnike koji će ući u policiju, Carinu Kosova i ostale institucije za sprovođenja zakona. Obezbeđivanje odgovarajućih programa će pomoći integrisanju srpskih pripadnika u agencije za sprovođenje zakona i štaviše to bi omogućilo jedan jedinstven pristup za sprovođenje zakona na celoj teritoriji Kosova.

Donatorska pomoć bi trebalo da bude usmerena prema stvaranju naprednih programe obuke, studija i istraživanja obuhvatanjem onih iz oblasti kao što su organizovani kriminal, pranje novca, kibernetički kriminal, finansijski kriminal, terorizam, droga, siva ekonomije i druge negativne pojave koje bi potencijalno mogle da imaju negativni učinak na kosovsko društvo.

Poseban naglasak treba dati stvaranju lokalnog kadra kako bi se obezbedila institucionalna održivost KAJB-a. Programi obuke, studije i istraživanja treba da budu sveobuhvatni i ne bi trebalo da se isključuje mogućnost učešća u ovim programima i sudskog osoblja u cilju stvaranja jedinstvenog i totalnog profesionalnog pristupa prema sprečavanju i borbi protiv negativnih pojava. Pošto su aktivnosti institucija za sprovođenje zakona blisko povezane, onda mora da postoji koordinacija i saradnja u pogledu obrazovanja pripadnika ovih institucija.

Programski pristup prema službenicima javne bezbednosti bi imao veoma pozitivne efekte, posebno u stvaranju profesionalnog kadra, institucionalnog napretka u pružanju usluga građanima, ispunjavanju kriterijuma zahtevanih od EU-a u oblasti vladavine prava. Naravno da bi pripremljeno osoblje moglo da podigne nivo efikasnosti i efektivnosti za sprečavanje i borbu protiv negativnih pojava.

Realizacija ovog projekta će direktno uticati na poboljšanje sprečavanja i borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije, posebno kroz njen uticaj na razvoj potrebnih ljudskih resursa za sprečavanje i borbu protiv kriminala i korupcije. Kao takav, ovaj projekt ideja se smatra od posebnog značaja i da je u potpunosti u skladu sa drugim projektima, kao što su jačanje finansijske inteligencije i borbe protiv kibernetičkog kriminala, sprečavanje i borba protiv trgovine ljudima, poboljšanje forenzičkih službi i službe za vanredne situacije itd.

Naziv projekta:	2.2 Jačanje efikasnog upravljanja migracijama i azilom na Kosovu
Vrednost:	2.5 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2014-2015 Godina početka i završetka sprovođenja: 2016-2017
Direktni korisnici:	MUP, KP
Opšti cilj:	Podrška kosovskim institucijama u stvaranju efikasnijeg mehanizma za upravljanje migracijama u skladu sa <i>acquis</i> EU-a
Svrha:	Izgradnja kapaciteta postojećih institucija za postizanje standarda EU-a o upravljanju migracijama i reintegraciji repatriраних лица nakon readmisije
Opis:	<p>Migracija kao stalan proces kretanja ljudi i neprekidni rast broja migranata i problema koji se nadovezuju na nju, uticalo je da migracija bude u centru pažnje u mnogim zemljama. Gotovo sve zemlje, bez razlike, suočavaju se sa izazovima koji se odnose na migracije, bilo kao zemlje porekla, tranzita ili zemlje odredišta.</p> <p>Ovaj rast se takođe osetio i u zemljama Zapadnog Balkana i Republici Kosovo, kao deo Zapadnog Balkana, gde je došlo do značajnog rasta neregularnih migranata, uglavnom iz zemalja kao što su Avganistan, Pakistan, Bangladeš, Alžir, Maroko, Sirija, Kongo itd. Ovaj rast prema ovom izveštaju dolazi uglavnom preko Turske u Grčku a zatim iz Grčke u Albaniju i Makedoniju, gde se produžava prema drugim zemljama, uključujući i Republiku Kosovo (vidi Nacionalnu strategiju za migracije i Akcioni plan 2013-2018, strana 6).</p> <p>Da bi rešila pitanje migracija i azila, Republika Kosovo je izradila, dopunila, izmenila i usvojila niz zakona i podzakonskih akata, strateških i drugih dokumenata. Među njima vredi napomenuti: Zakon o azilu; Zakon o strancima; Zakon o graničnoj kontroli; Zakon o državljanstvu Kosova; Strategija za integrisano upravljanje granicom; Strategija za borbu protiv trgovine ljudima. Takođe, dopunjen je i izmenjen niz zakona, uključujući i one gore pomenute, kao i neki novi zakoni, gde vredi napomenuti Zakon o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštita žrtava trgovine ljudima.</p>

Takođe, usvajani su strateški dokumenti kao što su: Nacionalna strategija Republike Kosovo za reintegraciju repatriranih osoba; Nacionalna strategija Republike Kosovo i Akcionog plana za organizovani kriminal 2012-2017; Državna strategija Republike Kosovo za sprečavanje kriminala i Akcioni plan 2009-2012; Nacionalna strategija Republike Kosovo za integrisano upravljanje granicom 2012-2017; Nacionalna strategija i Akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima 2011-2014.

Osim navedenih događaja, Kosovo je potpisalo niz bilateralnih sporazuma o readmisiji. Sprovođenje sporazuma o readmisiji je važan faktor za sprečavanje i borbu protiv ilegalne migracije. Analiza sprovođenja sporazuma o readmisiji jasno pokazuje da ovaj instrument doprinosi jačanju efikasne saradnje u borbi protiv ilegalne migracije i olakšava uklanjanje lica koja ulaze/borave ilegalno na teritoriji jedne od ugovornih strana.

Uprkos gore navedenim dešavanjima, u praktičnom smislu pitanja migracije, azila i reintegracije repatriranih i dalje ostaju izazov za državu Kosovo, kao što ostaju izazovi za proces liberalizacije viznog režima Kosova sa EU-om. Zato, da bi se ovaj problem rešio na odgovarajući način zahteva se pomoć u sledećim oblastima: sveobuhvatna procena nacionalne strategije za migracije i akcioni plan, poboljšanje mehanizma za razmenu informacija, izgradnja institucionalnih kapaciteta, aproksimacija zakonskog okvira sa *acquis* EU-a, osnaživanje institucija na centralnom i lokalnom nivou za planiranje nadgledanja i realizacija procesa integracije za repatrirana lica kao i podizanje javne svesti.

Odgovarajuće rešavanje migracije i azila značajno bi doprinelo sprečavanju ilegalne migracije i jačanju redovne migracije unapređivanjem i olakšavanjem legalne migracije. Ove akcije istovremeno bi transformisale migraciju u pozitivan faktor za ekonomski razvoj i omogućile uključivanje Kosova u dijalog o regionalnoj i međunarodnoj saradnji, sa ciljem identifikacije zajedničkih prioriteta i rešavanja zajedničkih izazova radi jačanja bilateralnog upravljanja regionalnom migracijom.

Naziv projekta:	2.3 Sprečavanje i borba protiv organizovanog kriminala, korupcije i drugih teških krivičnih dela
Vrednost:	2.5 miliona evra (Faza I) 2.5 miliona evra (Faza II)
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2016-2017 Godina početka i završetka sprovođenja: 2018-2019(Faza I) Godina početka i završetka programiranja: 2017-2018 Godina početka i završetka sprovođenja: 2019-2020 (Faza II)
Direktni korisnici:	MP, MUP, SSK, TSK, KIP, ASK, KP, Advokatska komora Kosova
Opšti cilj:	Podrška kosovskim institucijama u jačanju vladavine prava kroz pružanje podrške pravosudnim institucijama i sprovođenja zakona što efikasnije i efektivnije tokom svojih aktivnosti.
Svrha:	Jačanje institucionalne saradnje, institucionalnih mehanizama, kao i ljudskih kapaciteta u sprečavanju i borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala
Opis:	<p>U smislu izrade politika i zakonodavstva, sektor vladavine prava je obogaćen nizom zakonskih mera za poboljšanje pravosudnog sistema i mehanizama za sprovođenje zakona. Tačnije, bilo je poboljšanja i u kreiranju politika i zakonodavstva za sprečavanje i borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala.</p> <p>Uprkos tom napretku, poteškoće u institucionalnoj i među-institucionalnoj saradnji su izazovi koji se moraju rešiti. Štaviše, nedostaje profilisanje sudija, tužilaca, policajaca, popravne službe itd, u vezi specifičnih oblasti koje se bave sprečavanjem i borbom protiv organizovanog kriminala, korupcije, pranja novca, droge, trgovine ljudima i terorizma.</p> <p>Stvaranje naprednih programa za profilisanje tužilaca, sudija, policajaca, popravne službe itd. svakako bi pomoglo u sprečavanju i borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala - jer sudije, tužioci, policajci, popravna služba itd, bi bili profilisani.</p> <p>Zajednički programi za razvijanje navedenih kategorija naravno da će doprineti unapređenju među-agencijske saradnje sa navedenom problematikom. Ovi programi bi trebalo da se razvijaju u Kosovskom institutu za pravosuđe i Akademiji za javnu bezbednost i trebalo bi organizovati programe obuke za trenere, koji bi u srednjoročnom periodu pružali obuku nezavisno od donatorskih doprinosa.</p> <p>Ova projektna ideja se smatra kao neposredni prioritet za realizaciju</p>

	<p>drugog strateškog cilja, zato je i postavljena kao prva za ispunjavanje ovog cilja. To će uticati na realizaciju nekih očekivanih rezultata ovog cilja, uključujući jačanje mehanizama koji obezbeđuju efikasno i efektivno sprovođenje zakona povećanjem bezbednosti zemlje od negativnih pojava i razvoj potrebnih ljudskih resursa za sprečavanje i borbu protiv organizovanog kriminala, korupcije višeg nivoa. Istovremeno, ovaj projektna ideja dopunjuje i druge projektne ideje, kao što su među-institucionalna saradnja, unapređenje pravnog obrazovanja a takođe i sledeću projektну ideju za povećanje odgovornosti i sprečavanje zloupotrebe javnih sredstava u kosovskim institucijama.</p>
--	--

Naziv projekta:	2.4 Povećanje odgovornosti i sprečavanje zloupotrebe javnih sredstava u kosovskim institucijama
Vrednost:	2 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i završetka programiranja: 2015-2016 Godina početka i završetka sprovođenja: 2017-2018
Direktni korisnici:	MP, MUP, SSK, TSK, KIP, KAJB, KP, Ombudsman itd.
Opšti cilj:	Podrška kosovskim institucijama u jačanju vladavine prava podržavajući sve institucije za sprovođenje zakona da budu što efikasnije i efektivnije u svojim aktivnostima
Svrha:	Jačanje među-institucionalne saradnje i ljudskih kapaciteta u sprečavanju i borbi protiv korupcije
Opis:	<p>U uopštenom smislu sprečavanja korupcije a posebno praćenje i kontrole javnih finansija, osim eksternih kontrolnih mehanizama, kao što su parlamentarni odbori za nadgledanje odgovarajućih institucija, Kancelarija generalnog revizora (KGR), Organi javne nabavke (OJN) i Agencija za borbu protiv korupcije (APK), važnu ulogu igraju i unutrašnji kontrolni mehanizmi u relevantnim institucijama za finansijsko upravljanje, nabavku i reviziju.</p> <p>Uprkos postojanju jedne dobre pravne osnove (Zakon o upravljanju javnim finansijama, Zakon o internoj reviziji kao i Zakon o javnim nabavkama) segmenti u okviru institucije finansijske kontrole, kao što je interna revizija, suočavaju se sa izazovima kao što su nedostatak potpune konsolidacije, mali broj zaposlenih u odnosu na obim posla i sl. Kao ishod, nadgledanje rashoda i finansijskog upravljanja po institucijama daleko je</p>

	<p>od željenog i postoji zabrinutost u vezi upravljanja javnih nabavki.</p> <p>Oblasti u kojima su potrebna poboljšanja su način razmatranja ponuda, nejasnoće u specifikaciji jedinica tokom aplikacije i brojne poteškoće tokom praćenja javnih nabavki. Zato, pored jačanja mehanizama eksterne revizije (Kancelarija generalnog revizora; Agencija za borbu protiv korupcije; Organ za razmatranje javne nabavke), potrebna je pomoć tokom analize postojećih kapaciteta mehanizama u okviru institucija za nadzor i jačanje kapaciteta ovih mehanizama.</p> <p>Borba protiv i sprečavanje zloupotrebe javnih finansija kroz dalje jačanje internih mehanizama, kao što su jedinice za unutrašnju reviziju, poboljšaće još upravljanje javnim finansijama, sprečavanje zloupotreba i to bi doprinelo poboljšanju vladavine prava na Kosovu.</p> <p>Ova projektna ideja je viđena kao neposredni prioritet u ispunjavanju cilja za poboljšanje sprečavanja i borbe protiv korupcije. Pošto ostale projektne ideje upućuju na sprečavanje i borbu protiv korupcije koje se odnose na jačanje spoljnih mehanizama kontrole, fokusiranje na mehanizme unutrašnje kontrole odgovarajućih institucija za finansijsko upravljanje, javne nabavke i reviziju dobro ih nadopunjuje i istovremeno predstavlja novi i potreban pokušaj za borbu protiv korupcije iz svih pravaca.</p>
--	--

Naziv projekta:	2.5 Poboljšanje zatvorskog sistema (popravne i probacione službe)
Vrednost:	1.5 miliona evra (Faza I) 1.5 miliona evra (Faza II)
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2015-2016 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2017-2018(Faza I) Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019 (Faza II)
Direktni korisnici:	- 1. MP, KSK, KPS (Kosovska probaciona služba)
Opšti cilj:	Podrška institucijama za jačanje vladavine prava u pogledu poboljšanja zatvorskog sistema
Svrha:	Jačanje i unapređenje sistema za izvršenje krivičnih sankcija prema najboljim praksama EU-a

Opis:

Korektivna služba Kosova (KSK) je osnovana odmah posle rata, 05. novembra 1999, u početku sa otvaranjem pritvorskog centra u Prizrenu. Korektivna služba Kosova, u saradnji sa svim partnerima pravosuđa i u skladu sa zakonima na Kosovu ima za cilj da popravi i ponovo uključi u društvo zatvorenike uz poštovanje njihovih osnovnih prava bez obzira na rasu, jezik i veru i pruža bezbedno okruženje za osoblje, zatvorenike i društvo.

Kosovska probaciona služba (KPS) je počela sa radom u decembru 2002, u početku pod upravom UNMIK-a, a u aprilu 2006. KPS odgovornosti se prenose na Ministarstvo pravde. Odgovornosti KPS-a su doprinos smanjenju kriminala, smanjenju stope recidivizma, stvaranje i povećanje bezbednosti za naše društvo.

U okviru reforme krivičnog pravosuđa, u avgustu 2013. godine stupio je na snagu Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, kao osnova za rad KPS-a i KSK-a. Prema ovom zakonu, KPS i KSK su agencije za sprovođenje zakona, i o njihovim aktivnostima direktno izveštavaju ministru pravde. Obe ove agencije za sprovođenje zakona su preduzele niz mera da poboljšaju svoj učinak u skladu sa novim propisima.

U svakom slučaju ove institucije nastavljaju da se suočavaju sa teškoćama uslova rada. Važno je napomenuti da zaposleni KPS-a još rade u iznajmljenim objektima i kontejnerima izvan bilo kojih bezbednosnih standarda. Izgradnja zgrada tužilaštva je predviđena u roku od 2. ili 3. godine da se smesti i osoblje KPS-a.

Da bi videli potrebe svake agencije posebno u nastavku su dati odgovarajući opisi:

KPS

U okviru reformi u oblasti korektivne i probacione službe, Ministarstvo pravde je pripremlilo nacrt o Elektronskom nadzoru osoba, kojima se ograničava kretanje odlukom suda ili komisije za probacioni otpust. Ovaj zakon će se baviti jednom oblašću za koju je KPS-u potrebna donatorska podrška. Ovaj nacrt zakona je izrađen i prošao je prvo čitanje u Parlamentu i očekuje se da će se usvojiti tokom ove godine, dok njegovo sprovođenje najverovatnije se može očekivati u 2016. Primena ovog zakona ima visoku cenu, kako u pogledu elektronske opreme tako i u obuci.

Cilj zakona o elektronskom nadzoru je poboljšanje javne bezbednosti i garantovanje efikasnog izvršenja sudskih odluka i onih iz komisije za probacioni otpust. Za sprovođenje ovog zakona potrebno je elektronsko praćenje (EP), kao mehanizam koji garantuje sprovođenje odluka kroz

određivanje lokacije osobe u datom vremenu. Realizacija EP-a će biti vršena od strane Probacione službe, kao odgovoran organ za realizaciju EP-a, i podrazumeva i izgradnju jedne operativne sale opremljene potrebnim sistemom i opremom, kupovinu elektronske opreme za nadgledana lica, kao i adekvatne programe obuke osoblja KPS-a za upotrebu i održavanje opreme. Zakon o EP-u je uzeo u obzir najbolje prakse EU-a i regiona.

Pomoć u sprovođenju ovog zakona pomoglo bi u mnogome poboljšanju vladavine prava na Kosovu kroz poboljšanje, između ostalog i efikasnijim sprovođenjem sudskih odluka, omogućavajući širu primenu alternativnih kazni, i na taj način utiče na smanjenje kriminala, smanjenje stope recidivizma, smanjenje nasilja u porodici i uopšte u stvaranju i poboljšanju bezbednosti za društvo.

Da bi se postigla održivost obuke treba da Agencija za javnu bezbednosti (AJB) izradi kontinuirane programe obuke koji će služiti ne samo za obuku KPS osoblja, ali i drugih agencija koje se nadovezuju na aktivnostima KPS-s. Takođe, znajući da Kosovski institut za pravosuđe (KIP) pruža obuku za sudije i tužioce, trebalo bi u budućnosti da pripreme zajedničke programe obuke gde bi se vršila obuka sudija, tužilaca, advokata, KPS-a i drugih institucija da bi se ojačalo sprovođenje zakona i da se poboljša saradnja i koordinacija između njih.

KSK

I KSK u skladu sa novim Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija je preduzeo niz mera u pogledu reformisanja korektivnih usluga. Npr. oblik izbora direktora zatvora nije se promenio i to prouzrokuje probleme u praksi. U pogledu fizičke infrastrukture, KSK je ostvario napredak, posebno završetkom zatvora visoke bezbednosti i dodelom sredstava za izgradnju popravnih centara u Prištini i Gnjilanu.

U svetlu reforme krivičnog pravosuđa, rad KSK-a na terenu izgleda da nije nimalo lak, posebno ako govorimo o među-agencijskoj saradnji i koordinaciji. Ovo i dalje predstavlja prepreku za napredak KSK-a. Dakle, razmatranje krivičnog pravosuđa se očekuje da će uticati i na KSK u celini.

Na institucionalnom pogledu, medicinske usluge KSK-a su prebačene kod Ministarstva zdravlja. Ovaj prenos odgovornosti trebalo je da se raspravlja unutra kako bi se videlo da li nešto treba poboljšati u tom smislu tako da bi se zatvorenicima obezbedila medicinska pomoć i lečenje u skladu sa međunarodnom praksom i standardima za tretman zatvorenika.

Kao i većina institucija vladavine prava tako i KSK se suočava sa poteškoćama u statističkom sistemu. Ova poteškoća je redovno pratila

KSK, zato digitalizacija podataka i stvaranje jednog operativnog centra za upravljanje i nadgledanje podataka bi povećala efikasnost i efektivnost u upravljanju zatvorima prema najboljim međunarodnim praksama.

U različitim zemljama EU-a (npr. Švedska, Finska), slične institucije KPS-u i KSK-u rade pod zajedničkim pokroviteljstvom Ministarstva pravde. U okviru razmatranja krivičnog pravosuđa treba da se pogleda uvođenje ove dve agencije pod zajedničkim pokroviteljstvom s obzirom na to da obe institucije imaju za cilj korekciju osoba koja su prekršila zakon.

A što se tiče jačanja kapaciteta osoblja KSK-a trebalo bi da Agencija za javnu bezbednost (AJB) izradi kontinuirane programe obuke koji će služiti ne samo za obuku osoblja KSK-a, ali i drugim agencijama koje se nadovezuju na aktivnosti KSK-a. U ovom smislu i KIP bi trebalo da doprinese poboljšanju korektivnih usluga stvarajući kontinuirane obuke za sudije i tužioce, advokate, KSK i druge institucije koje se bave korektivnim uslugama da bi se ojačalo sprovođenje zakona i da se poboljša saradnja i koordinacija između njih.

Štaviše, pomoć bi trebalo da bude usmerena na ove vidove: izrada i realizacija programa za stručnu obuku za zatvorenike u skladu sa standardima EU-a, podizanje javne svesti (npr. poslodavaca, centara za zapošljavanje, javnih institucija itd), a što se tiče nivoa kapaciteta znanja i vidokruga zatvorenika da bi se uklopili u društvo posle isteka kazne, alternativne sankcije ojačati i dalje, izgradnja kapaciteta za KPS službenike, sudije, tužioce, koristiti i efikasne radne prakse i koordinaciju protokola u skladu sa standardima EU-a u pogledu alternativnih kazni, izraditi i sprovesti programe koji će mobilisati sve aktere (uključujući NVO), kako bi se doprinelo efikasnijoj realizaciji alternativnih kazni.

Ukratko, za KPS i KSK može se reći da jedan unapređeni zatvorski sistem prema najboljim međunarodnim praksama bi stvorio uslove za pravilno postupanje sa zatvorenicima, njihovo uklapanje u društvo i olakšalo njihov povratak u zajednicu sa uslovima da nastave normalan život i ojačaju osećaj jedinstva. Ovo bi povećalo bezbednost građana i povećalo bi poverenje javnosti u zatvorskom sistemu.

Naziv projekta:	2.6 Napredovanja u vezi zaštita svedoka
Vrednost:	0.7 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2015-2016 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2017-2018
Direktni korisnici:	MP, MUP, SSK, TSK i druge podređene institucije
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava za unapređenje sistema krivičnog zakona sa najboljim praksama EU-a
Svrha:	Ojačati institucionalne mehanizme za zaštitu svedoka
Opis:	<p>U julu 2011, usvojen je Zakon o zaštiti svedoka. Sprovođenje ovog zakona ostaje izazov za kosovske institucije, s obzirom na nedostatak potrebne infrastrukture i ograničene stručne sposobnosti da bi se obezbedila zaštita svedoka. Zaštita svedoka je bio izazov koji je pratio Kosovo od vremena UNMIK-a i sve do sada. Kosovske institucije se bore zajedno sa EULEX-om u stvaranju efikasnog sistema za zaštitu svedoka.</p> <p>Kosovska policija je osnovala Odeljenje za zaštitu svedoka i trenutno je u fazi svog funkcionisanja. Međutim, izgradnja profesionalnih kapaciteta u ovom pogledu i nedostatak odgovarajuće opreme i dalje je izazov za Kosovsku policiju. I ostale institucije, kao što su sudovi i tužilaštva nisu uređivali dovoljno fizičku i IT infrastrukturu, koja bi obezbedila efikasnu zaštitu identiteta svedoka.</p> <p>Zato, donatorska pomoć bi trebalo da bude usmerena na poboljšanje fizičke i IT infrastrukture, uključujući raznu logističku opremu, po institucijama koje se bave zaštitom svedoka. Naravno da izgradnja profesionalnih kapaciteta ne bi trebalo da bude isključena u tom pogledu.</p> <p>Jedan efikasan sistem zaštite svedoka bi imao višedimenzionalne pozitivne efekte na jačanje pravosudnog sistema i povećanje efikasnosti u kažnjavanju počinilaca raznih krivičnih dela, uglavnom teških krivičnih dela. Ovaj sistem bi stvorio uslove za veću sigurnost građana i povećanje poverenja javnosti u pravosudni sistem u celini.</p> <p>Ovaj projekat se vidi kao prioritet zbog potrebe koju ima Kosovo da bi razvilo kapacitete u oblastima za koje je do sada važnu ulogu igrao EULEX. Kao takav, on je takođe u dobroj koordinaciji sa ostalim projektima, kao što je onaj za sprečavanje i borbu protiv organizovanog kriminala, korupcije i ostalih teških krivičnih dela, ali i sa projektima koji se odnose na unapređenje IT sektora u bezbednosnom sistemu.</p>

Naziv projekta:	2.7 Poboljšani IT sistem za upravljanje granicom
Vrednost:	2 miliona evra (I faza) 3 miliona evra (II faza)
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2015-2016 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2017-2018(Faza I) Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019 (Faza II)
Direktni korisnici:	KP, CK, tužilaštva, sudovi, Agencija za civilni registar, Ministarstvo inostranih poslova (sekcija za vize), MUP (azil i migracije) itd.
Opšti cilj:	Podrška kosovskim institucijama u jačanju vladavine prava kroz pružanje podrške pravosudnim institucijama i što efikasnije i efektivnije sprovođenje zakona tokom svojih aktivnosti
Svrha:	Poboljšanje među-institucionalne saradnje u oblasti bezbednosti kretanja ljudi i robe
Opis:	<p>U januaru 2009, EU je počela da podržava Kosovsku policiju u ranom razvoju sistema za upravljanje granicom. Ovaj sistem je digitalni i zahteva digitalnu vezu sa pograničnom policijom, tužilaštvom, sudom, Agencijom za civilnu registraciju, Ministarstvom inostranih poslova (odeljenje za vize), Ministarstvom unutrašnjih poslova (azil i migracije) itd. Iako su prvi koraci učinjeni sa kosovskom pograničnom policijom, sistem za upravljanje granicom zahteva neprekidan napor za njegovu izgradnju.</p> <p>Međutim, da bi se imao jedan integrisani sistem za upravljanje granicom prema šengenskom sistemu, zahteva se instaliranje softvera na sekciji za vize Ministarstva inostranih poslova, Centru za registraciju vozila kao u sekciji za azil i migracije u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova kao i u carini.</p> <p>Do kraja 2016. godine se očekuje da sve gorepomenute institucije pojedinačno ugrađuju svoje digitalne sisteme, koji će potom biti povezani i integrisani u jedan sistem upravljanja granicom.</p> <p>Prednost ugradnje ovog sistema je da baze podataka komuniciraju međusobno (interfacing) a to povećava bezbednost građana Kosova, smanjuje vreme prolaska preko graničnog prelaza za ljude i robu, poboljšava otkrivanje prekograničnog kriminala, smanjuje se broj lica koja prelaze ilegalno granicu i uopšte takav sistem, koji je u skladu sa</p>

	<p>Šengenskim informacionim sistemom (ŠIS), svakako bi doprineo jačanju vladavine prava na Kosovu, kao jedan od glavnih prioriteta kosovskih institucija prema evropskim integracijama.</p> <p>Realizacija ovog projekta ne da je skupa, nego zahteva i jasnu pravnu osnovu koja bi omogućila digitalizaciju baza podataka, njihovo povezivanje i integraciju i zahtevaće detaljnu procenu (možda Studija izvodljivosti) za razumnost i izvodljivost ovog projekta.</p> <p>Računajući da su sudovi i tužioci počeli sa razvojem zajedničkog digitalnog sistema za upravljanje predmetima, projekat koji se očekuje da bude završen krajem 2016, onda rok za početak projekta za sistem upravljanja granicom bio bi u skladu sa vremenskim periodom ove strategije 2016-2019. Istovremeno, ovaj projekat se nadovezuje na dostignuća u IT sektoru.</p>
--	---

Naziv projekta:	2.8 Podrška za sprečavanje i borbu protiv složenih krivičnih dela (privrednog, finansijskog kriminala, sive ekonomije, kibernetičkog kriminala, pranje novca, terorizama)
Vrednost:	2 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2014-2015 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2016-2017
Direktni korisnici:	MP, MUP, KP, PAK, TSK, SSK, FOJ, APK (ABPK), Kosovski Parlament (Skupština Kosove)
Opšti cilj:	Jačanje mehanizama za sprečavanje i suzbijanje neformalne ekonomije, privrednog kriminala, pranja novca, finansiranja terorizma kao i finansijskog i kibernetičkog kriminala .
Svrha:	Ojačati mehanizme za sprečavanje i suzbijanje sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma kao i finansijskog i kibernetičkog kriminala
Opis:	<p>Slično zemljama u regionu, i Kosovo se suočava sa različitim izazovima koji se tiču borbe protiv sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma i finansijskog i kibernetičkog kriminala. Da bi se suočilo sa ovim problemom, stvarane su politike i zakoni koje rešavaju ovu oblast. Takođe, osnovani su i potrebni mehanizmi.</p> <p>U svakom slučaju, gorenavedene oblasti su nove i kosovske institucije</p>

nemaju adekvatne kapacitete da bi adekvatno pristupile ovom problemu. Među-institucionalna saradnja izgleda da nije na svom najboljem nivou kako bi se rešavala ova pitanja.

Uprkos aktuelnoj donatorskoj pomoći za osnaživanje mehanizama za sprečavanje i suzbijanje, ovoj oblasti treba dalja podrška, uključujući: izradu i usklađivanje zakonodavstva prema najboljim praksama EU-a; razvoj obaveštajnih procedura i povećanje razmene informacija procenjivanjem i organizovanjem saradnje između IT sistema u: ARB, APK, ACR, FOJ, policiji, carini, PAK, tužilaštva i sudova itd.

Generalno, glavne aktivnosti, koje će biti podržane od strane ovog projekta su: 1) periodične procene rizika od korupcije i preduzimanje neophodnih mera srazmerno rizika; 2) obezbeđenje efikasnog primene i sprovođenja novog okvira za borbu protiv korupcije 2013- 2017 i preduzimanje neophodnih mera za ovo; 3) pregled zakonskog okvira protiv korupcije, uključujući sukob interesa, zatim pregled institucionalnih odgovornosti protiv korupcije , uključujući i sukob interesa, itd.; 4) pregled organizacionih, institucionalnih, međuinstitucionalnih aspekata SSK-a i TSK-a i drugim institucijama (npr. APK, Kancelarija disciplinskog tužioca-KDT) u smislu sprečavanja i borbe protiv korupcije unutar i van-institucionalno; 5) pregled organizacionih aspekata, institucionalne, itd, od Kosovske Policije, sa posebnim naglaskom imenovanje, promovisanje, penzionisanje, post-penzionisanje, disciplinskim merama, itd.; 6) pregled etičkog kodeksa za članove Skupstine, kao i aspekata sukoba interesa, zatim jačanje njihovih kapaciteta u pogledu nadzora nad radom izvršnog odbora i nezavisnih agencija, doprinoseći u sprečavanju korupcije, itd.

Zatim, drugi potreban aspekt je razvoj tehničkih kapaciteta za analitičke funkcije nudeći FOJ-u napredne IT sisteme; poboljšanje fizičke infrastrukture FOJ-a u skladu sa *Egmont Group for Financial Intelligence Units*; dalji i kontinuirani razvoj kapaciteta osoblja FOJ-a putem organizovanja raznih radionica kod međunarodnih partnera; unapređenje međunarodne saradnje sa FOJ-om organizovanjem međunarodnih skupova koji će uticati na jačanje regionalne a i šire saradnje.

Što se tiče kibernetičkog kriminala, može se reći da je ovaj problem rastajući na Kosovu i mora se rešiti. Uglavnom, sprečavanje i borba protiv kibernetičkog kriminala predstavlja veliki izazov tako da je više nego neophodno da se održi posvećenost i finansijska podrška za izgradnju kapaciteta i obezbeđivanje potrebne opreme i unapređenje saradnje između aktera. Da bi se rešio ovaj problem, pre svega treba praviti pravni osnov prema najboljim praksama EU-a, treba da se poboljša kibernetička bezbednost na nacionalnom nivou, ispunjavanje najviših evropskih standarda u oblasti kibernetičkog kriminala, uspostavljanje mehanizama

	<p>za istragu kibernetičkog kriminala itd.</p> <p>Jačanje mehanizama za sprečavanje i suzbijanje sive ekonomije, pranja novca, finansiranja terorizma, finansijskog i kibernetičkog kriminala bi imalo pozitivne efekte u smanjenju sive ekonomije i povećanju državnih prihoda. U isto vreme, ovo će ojačati javnu infrastrukturu, značajno će poboljšati zdravu konkurenciju na tržištu i na kraju će smanjiti i kriminalnost u društvu.</p> <p>Kao takva, ova projektna ideja direktno utiče na jačanje mehanizama koji obezbeđuju efikasno i efektivno sprovođenje zakona kao i razvoj potrebnih ljudskih resursa za sprečavanje i borbu protiv kriminala i drugih organizovanih ozbiljnih zločina. Slično projektnim idejama za sprečavanje i suzbijanje trgovine ljudima, i ova projektna ideja utiče na dve važne oblasti koje su izazovne za sektore bezbednosti svih zemalja, tako da i Kosovo ima potrebe za daljim razvojem kapaciteta.</p>
--	--

Naziv projekta:	2.9 Unapređenje forenzičkih služba
Vrednost:	1.5 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2015-2016 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2017-2018
Direktni korisnici:	MP, MUP
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava putem poboljšanja istraga na Kosovu
Svrha:	Unapređenje i ujedinjenje forenzičkih služba na Kosovu
Opis:	<p>Kosovska agencija za forenziku u okviru MUP-a vrši različite ekspertize da bi pomogla policiji, tužilaštvu, sudstvu i drugim agencijama za sprovođenje zakona u rešavanju predmeta i kažnjavanju izvršalaca krivičnih dela na lokalnom i međunarodnom nivou. Ova Agencija je do sada učlanjena u Međunarodno udruženje forenzičkih instituta, sa ciljem da se pridruži Evropskoj mreži institucija za forenzičke nauke, kao punopravna članica.</p> <p>U međuvremenu, Odeljenje za sudsku medicinu u okviru MP-a pruža profesionalne forenzičke usluge. Akreditacija forenzičkih laboratorija u skladu sa evropskim standardima (ISO), je prioritetni cilj Odeljenja za sudsku medicinu. Genetska laboratorija DNK ostaje kao cilj Vlade što bi pomoglo tokom procesa identifikacije ostalih antropoloških i forenzičkih usluga.</p>

	<p>Ove dve institucije su nezavisne jedna od druge. Zato, da bi se povećala efikasnost u rešavanju slučajeva i kažnjavanje počinitelaca osnovaće se samo jedno telo. Osnivanje ovog jedinog tela prvo zahteva dopune i izmene pravne osnove, a zatim stvaranje nove strukture. Podrška bi trebalo da se fokusira na izgradnju kapaciteta ove nove institucije, stvaranje standardnih operativnih procedura za efikasan rad u oblasti forenzike u skladu sa standardima EU-a.</p> <p>Uglavnom forenzičke službe treba da prate trendove i tehnologiju koja se koristi u profesionalnim oblastima kriminalistike, koji bi uticali na povećanje efikasnosti i smanjenje nivoa kriminala u celini, brzinu i tačnost izvođenja kriminalističkih veštačenja, smanjenje troškove i potrošnje kao i integriteta dokaza i stručnog rada u celini. Realizacija ovog projekta, i shodno tome, direktno će uticati na razvoj modernih ljudskih i tehničkih resursa za sprečavanje i borbu protiv kriminala. Kao takva, ova projektna ideja je u potpunom skladu sa drugim projektima, kao što su jačanje finansijske inteligencije i borba protiv kibernetičkog kriminala itd.</p>
--	--

Naziv projekta:	2.10 Poboljšanje sistema za vanredne situacije
Vrednost:	1 milion evra (I faza)
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2015-2016 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2017-2018(Faza I) Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019 (Faza II)
Direktni korisnici:	AUU, OSK, AUZNB, KP, vatrogasci itd.
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava poboljšanjem sistema za vanredne situacije
Svrha:	Dalje razvijanje i unapređenje sistema za vanredne situacije na Kosovu prema najboljim praksama EU-a
Opis:	Integrirani sistem za upravljanje u vanrednim situacijama (SIMA) pruža trajni nacionalni okvir da omogući obema nivoima vlasti (centralni i lokalni), nevladinim organizacijama (NVO) i privatnom sektoru da rade zajedno kako bi sprečili, zaštitili, reagovali, oporavili i ublažavali efekat incidenata, bez obzira na uzrok, njihovu veličinu, lokaciju ili složenost. Poznato je da se Kosovo suočava sa vanrednim situacijama, gde se lanac komunikacije, predviđen u SIME, ne poštuje. Imajući u vidu, dalje razlaganje, podeljeno u kategorije za vanredne situacije, će rezultirati

poštovanjem lanca komuniciranja. Pošto vanredne situacije počinju na opštinskom nivou, znači da odgovornost pada na opštinu, a ukoliko situacija eskalira, onda se nadležnosti prenose na regionalne centre.

Ako situacija prevazilazi i nivo odgovornosti i sposobnosti za delovanje u određenom regionu, onda zahtev ide na nivo Agencije za upravljanje vanrednim situacijama. Ako se ispune elementi propisani zakonom, Ministarstvo unutrašnjih poslova daje predlog predsedniku države, a ovaj poslednji procenjuje ako se mora proglasiti vanredno stanje.

Uprkos političkim i zakonskim osnovama, sektor upravljanja vanrednim situacijama ima naglašenu potrebu za kontinuirano poboljšanje i unapređenje. Neke od stavki kojima se treba baviti su: nedostatak kapaciteta Kosovske policije u upravljanju skupovima i nasilnim protestima; nepostojanje jednog operativnog centra za upravljanje vanrednim situacijama; niski kapaciteti Agencije za upravljanje vanrednim situacijama (AUU) da preuzme odgovornosti od Oružanih snaga Kosova (OSK); i poteškoće tokom upravljanja opasnim materijama.

Da bi se poboljšao sistem vanrednih situacija potrebno je: i) da institucije vanrednih situacija imaju potrebnu opremu da se suoče sa vanrednim situacijama; ii) uspostaviti komponentu za urbane potrage i spasavanja (UPS) koja se zahteva međunarodnim standardima i koja bi pomogla u potrazi i spasavanju u ruševinama, poplavama, požarima i ostalim prirodnim nepogodama kao i onim izazvanim ljudskim faktorom; iii) AUU treba da izgradi operativne kapacitete kako bih preuzeo vodeću ulogu u upravljanju opasnim materijama (ova funkcija je trenutno u okviru OSK-a).

U međuvremenu, Agencija za upravljanje zračenjem i nuklearnu bezbednost (AUZNB) koja je u okviru Kancelarije Premijera (KP), trebalo bi da posluži za pitanja politika i strategija prema zračenju i nuklearnoj bezbednosti a ne za operativne misije pošto ove zadnje bi trebalo da se preduzmu od AUU, koja je u okviru MUP-a.

Efekti poboljšanja i unapređenja sistema za vanredne situacije bi povećali bezbednost u kontroli, upravljanju skupovima, mogućnostima za zaštitu života i imovine građana i javnog života. Štaviše, pružaće se kvalitetnije, profesionalnije i unapređenije usluge za najprofesionalniju pripremu, zaštitu, reagovanje i konsolidaciju svih vrsta rizika, uključujući i opasne materije itd. Sve ovo bi trebalo doprineti jačanju mehanizama koji obezbeđuju efikasno i efektivno sprovođenje zakona, poboljšanje potrebne infrastrukture za efikasno i koordinaciono funkcionisanje agencija kao i razvoj potrebnih ljudskih resursa u sektoru javne bezbednosti.

Naziv projekta:	2.11 Sprečavanje i borba protiv trgovine ljudima
Vrednost:	1 miliona evra (I faza) 1 miliona evra (II faza)
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2014-2015 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2017-2018(Faza I) Godina početka i zavrstka programiranja: 2015-2016 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2017-2018 (Faza II)
Direktni korisnici:	MP, MUP, SSK, TSK, KIP, KAJB, KP itd.
Opšti cilj:	Podrška kosovskim institucijama u jačanju vladavine prava kroz pružanje podrške pravosudnim institucijama i sprovođenje zakona što efikasnije i efektivnije tokom svojih aktivnosti.
Svrha:	Jačanje infrastrukture i ljudskih kapaciteta u sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima.
Opis:	<p>Kosovske institucije su posvećene da sprečavaju i bore se protiv trgovine ljudima, u cilju da Kosovo ne bude ni izvor ni tranzit a ni odredište moguće trgovine ljudima. Do sada Kosovo je razvilo pravni osnov kao i strateške i operativne dokumente da ostvari ovaj cilj. Novi Krivični zakonik postavlja oštrije mere kazne za trgovinu ljudima, poboljšane su standardne procedure za identifikaciju i pomoć žrtvama trgovine ljudima i bilo je i kampanja za podizanje svesti o sprečavanju trgovine ljudima. Ali ipak, postoji još izazova.</p> <p>U tom pravcu, potrebna je podrška za relevantne institucije Kosova kako bi se ispunili svi standardi za eliminaciju trgovine ljudima. Podrška u ovoj oblasti bi pomogla da se: ojača gonjenje i kažnjavanje trgovaca ljudima; vrši napredna obuka za borbu protiv trgovine ljudima za sudije, tužioce i policajce i druge službenike; razmatra nacionalni plan i razmatra način kako se delegiraju odgovornosti; ojačaju administrativni kapaciteti kako bi se suočilo sa aproksimacijom zakonodavstva EU-a; poboljšala pomoć žrtvama trgovine ljudima, posebno u pogledu rehabilitacije žrtava poboljšanjem funkcionisanja i pristupa skloništu; unapredi tehnika istrage protiv trgovine ljudima; ostvari bolja koordinacija između policije, tužilaštva, sudova, carine, poreske uprave i nadležnih inspekcija itd.</p> <p>Jačanje infrastrukture i ljudskih resursa u sprečavanju i borbi protiv</p>

	<p>trgovine ljudima od suštinskog je značaja za jačanje vladavine prava na Kosovu, za poboljšani pristup pravdi i za integraciju Kosova u EU. Kao projektna ideja za jačanje finansijske inteligencije i borbu protiv kibernetičkog kriminala ili one za unapređenje forenzičkih usluga, i ova projektna ideja utiče na značajnu oblast zločina koje izazivaju sektori bezbednosti svih zemalja, i gde Kosovo ima potrebe za daljim razvojem kapaciteta. Između ostalog, ova projektna ideja dopunjuje i projektnu ideju za sprečavanje i borbu protiv organizovanog kriminala, korupcije i drugih teških krivičnih dela, one o unapređenju pravnog obrazovanja i bezbednosti, pristupa pravdi itd.</p>
--	---

Naziv projekta:	2.12 Poboljšanje IT infrastrukture u Kosovskoj policiji
Vrednost:	<p>2 miliona evra (faza I)</p> <p>4 miliona evra (faza II)</p> <p>5 miliona evra (faza III)</p>
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	<p>Godina početka i zavrstka programiranja: 2015-2016 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2017-2018(Faza I)</p> <p>Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019 (Faza II)</p> <p>Godina početka i zavrstka programiranja: 2017-2018 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2019-2020 (Faza III)</p>
Direktni korisnici:	KP, Sektor vanrednih situacija, CKC, KSK, Vatrogasna jedinica, forenzika itd.
Opšti cilj:	Podrška za jačanje vladavine prava na Kosovu, podržavajući institucije za sprovođenje zakona u unapređenju njihove efikasnosti i efektivnosti
Svrha:	Jačanje saradnje kosovskih institucija u oblasti bezbednosti i povećanje efikasnosti i efektivnosti agencija za sprovođenje zakona u sprečavanju i borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije
Opis:	Razvoj integrisanog, sigurnog i kodiranog komuniciranja radio sistema i telefonije, uz mogućnost interkonekcije između različitih agencija širom zemlje, od vitalnog je značaja za policiju, koja trenutno koristi analogni komunikacioni sistem, koji je nesiguran od raznih interferencija u toku komunikacije preko radija. Promena iz konvencionalnih analognih sistema inteligentnih digitalnih radio komunikacija je veliki korak za sve agencije za sprovođenje zakona, a posebno za Policiju Kosova kao glavnog nosioca pružanja bezbednosti građanima zemlje.

Nedostatak Geografskog informacionog sistema (GIS) stvara poteškoće policiji u prikupljanju, stvaranju, obradi, skladištenju, analizi i objavljivanju podataka sa prostornom komponentom u digitalnom obliku. Primena GIS-a bi omogućila identifikovanje i analiziranje problema u geografskom smislu, a takođe bi pomogla u vizuelnom predstavljanju problema kao i stvaranju informacionog sistema koji je potreban za prostorne analize policijskih aktivnosti.

Takođe, policiji nedostaje: i) oprema za prisluškivanje interneta i fiksne telefonije; ii) oprema za praćenje i istragu kibernetičkog kriminala; iii) specijalna vozila za osmatranje i tajne operacije; iv) forenzička oprema za uzimanje naučnih dokaza na licu mesta itd.

Policiji takođe nedostaje drugi mobilni centar za podatke. Osnivanje ovog centra bi sačuvalo policijske podatke u slučajevima raznih velikih katastrofa. Dakle, u slučaju postojanja ovog centra nastavio bi se rad sistema i usluga policije u slučaju otkazivanja glavnog centra za podatke.

Integrirani komunikacioni sistem bi obezbedio primenu zakona iz svih agencija za sprovođenje zakona, posebno policije i carine, čime se sprečavaju kriminalne aktivnosti, ne samo duž granice sa susednim zemljama, ali i unutar zemlje.

Stvaranje GIS-a bi omogućilo uspostavljanje visokog nivoa spremnosti za upravljanje i praćenje policijskih dužnosti, stoga je neophodna vektorska baza podataka koja se može konvertirati u 3D, i na osnovu koordinatnog sistema, omogućila bi se mnogo brža i tačnija analiza i planiranje pre intervencije u različitim situacijama.

Uopšte, policijska oprema sa pomenutim sistemima i uređajima će značajno povećati efikasnost i efektivnost policije i drugih agencija za sprovođenje zakona u sprečavanju i borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije. Ovo će takođe povećati nivo digitalne saradnje sa zemljama regiona, u skladu sa standardima EU-a. Istovremeno, ovaj projekat ideja bi bio u skladu sa drugim naporima unapređenja i korišćenja IT u sektoru zakona, kao i razvoj ljudskih i tehničkih resursa u sprečavanju kriminala i korupcije.

Naziv projekta:	2.13 Poboljšanje fizičke infrastrukture Kosovske policije
Vrednost:	2 miliona evra
Tentativni rok programiranja i	Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017

sprovođenja:	Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019
Direktni korisnici:	Kosovska policija (KP)
Opšti cilj:	Podrška za jačanje vladavine prava, podržavajući institucije za sprovođenje zakona budući što efikasnije i efektivnije u njihovim aktivnostima
Svrha:	Poboljšanje radne sredine agencija za sprovođenje zakona poboljšanjem njihove fizičke infrastrukture
Opis:	<p>Uprkos stalnom unapređenju fizičke infrastrukture, Kosovska policija i dalje ima poteškoća u tom pogledu. Npr. nova direkcija osnovana na severu operiše u objektima policijske stanice Sever. S obzirom na povećanje jedinica i osoblja u ovoj Direkciji, neophodno je da se izgradi novi objekat, koji će bolje zadovoljiti potrebe Regionalne direkcije na severu. U Zubinom Potoku, Kosovska policija, od 2005, koristi iznajmljenu privatnu zgradu. Policijska stanica u Zvečanu radi u jednoj zgradi kompleksa "Trepča".</p> <p>Videći nepovoljne uslove za rad ove tri policijske stanice, više je nego potrebna izgradnja novih objekata, za poboljšanje uslova rada Policije Kosova. Štaviše, izgradnja novih policijskih stanica, u ekonomskom smislu, bi donela korist jer bi eliminisala troškove iznajmljivanja postojećih policijskih objekata.</p> <p>Realizacija ovog projekta bi pomogla poboljšanju fizičke infrastrukture potrebne za efikasno i dobro koordinirano funkcionisanje agencije za sprovođenje zakona. Kao takav, ovaj projekat je u skladu sa i dopunjuje druge projekte i napore za modernizaciju neophodne fizičke i tehnološke infrastrukture u celom sektoru vladavine prava.</p>

Naziv projekta:	2.14 Unapređenje carinske službe
Vrednost:	9 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019
Direktni korisnici:	Carina Kosova (CK)
Opšti cilj:	Podrška za kosovske institucije u jačanju vladavine prava u vezi sa napretkom carinskih službi

Svrha:	Jačanje carinske službe po najboljim praksama EU-a
Opis:	<p>U okviru stvaranja bolje sredine za rad, Carina Kosova (CK) je preduzela niz aktivnosti u cilju unapređenja fizičke infrastrukture. Zbog ograničenih mogućnosti budžeta, centralna kancelarija carine u Prištini nastavlja da radi u iznajmljenim objektima. Ovo pored godišnjeg troška od skoro pola miliona evra, stvara poteškoće u komunikaciji unutar carine i između carine i drugih institucija.</p> <p>Zato, u centralnoj kancelariji u Prištini je hitno potrebna izgradnja novog objekta po međunarodnim standardima. Prema jednoj proceni CK-a, ovaj objekat trebalo bi da košta oko 7.5 miliona evra. Svrha ovog objekta je da stvori bolje uslove za rad usklađivanjem standarda rada i postizanjem ciljeva. Ovaj projekat ima za cilj da poboljša uslova rada, dalje poboljšanje učinka (kroz koordinaciju unutar svih struktura obe uprave); korišćenje centralnih usluga i smanjenje svih troškova organizacija korisnika i poslovne zajednice.</p> <p>U okviru ispunjavanja standarda EU-a, CK koristi napredne softverske sisteme koji olakšavaju rad carine, pre svega, kao što i olakšavaju institucionalnu, među-institucionalnu i regionalnu saradnju. Što se tiče pitanja tranzita, CK još nije instalirao novi kompjuterizovani tranzitni sistem (NCTS). Svrha ovog projekta je ispunjenje suštinskog uslova Carine za članstvo u EU. NCTS je evropski sistem koji obuhvata sve države članice EU-a. NCTS u bilo kojoj zemlji je povezan preko centralnog domena u Briselu, da se komunicira sa svim drugim zemljama. Ovaj sistem obezbeđuje vezu između oko 3000 evropskih carinskih kancelarija i zamenjuje sistem <i>Paper-less</i>.</p> <p>Članstvo i realizacija Konvencije o zajedničkom tranzitu (KZT) i snabdevanje sa NCTS uređajima podrazumeva zajedničku realizaciju tranzita, koja omogućava razmenu poruka između država članica EU-a i ugovornih strana. CCN/CSI je platforma komunikiranja koja pruža mrežu između strana. Kosovu nedostaje mreža za razmenu podataka između ugovornih strana i zemalja EU-a. Osim toga, kroz razvoj ovog sistema moguće je razviti i sledeće sisteme:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Integrisana tarifa zajednice (TARIC) 2. Tarifne kvote i nadzor/Nadzor II (TKS) 3. Evropski savez o tarifnim informacijama (EBTI). <p>Očekuje se da ovaj projekat košta oko 1.5 miliona evra.</p> <p>Projekat ideja za unapređenje carinskih usluga direktno utiče na ostvarenje jednog od glavnih očekivanih ishoda ove strategije, što je</p>

	poboljšanje potrebne fizičke i IT infrastrukture za efikasno funkcionisanje i dobro koordinisanje agencija za sprovođenje zakona. Istovremeno, ovaj projekat ideja se gradi nad dosadašnjim postignućima CK-a i u skladu je sa drugim projektima za poboljšanje i korišćenje IT sistema, u sektoru vladavine prava.
--	---

Naziv projekta:	2.15. Unapređenje bezbednosti ličnih dokumenata i zaštite ličnih podataka
Vrednost:	2 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2014-2015 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2016-2017
Direktni korisnici:	Državna agencija za zaštitu ličnih podataka (DAZLP) Agencija za civilni registar (ACR)
Opšti cilj	Poboljšanje vladavine prava na Kosovu unapređenjem bezbednosti dokumenata i zaštite ličnih podataka po standardima EU-a
Svrha:	Izgradnja kapaciteta DAZLP i ARC i drugih javnih institucija, tako da ove institucije u okviru svojih dužnosti rade efikasno i efektivno u realizaciji standarda o bezbednosti dokumenata i zaštite ličnih podataka po EU <i>acquis</i>
Opis:	<p>Sigurnost ličnih dokumenata i zaštita ličnih podataka su ključne komponente u saradnji za efektivno sprovođenje zakona u EU. Kosovo je usvojilo primarno zakonodavstvo i osnovalo ACR u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova i DAZLP kao nezavisnu instituciju koja izveštava Skupštini.</p> <p>Uprkos dosadašnjim dostignućima, sigurnost dokumenata i zaštita ličnih podataka ostaje jedna od oblasti gde je međunarodna pomoć potrebna. Kada je reč o profesionalnim kapacitetima za sprovođenje zakonodavstva za bezbednost dokumenata i zaštitu ličnih podataka, postoji potreba za unapređenjem lokalne ekspertize u ovoj oblasti. Ovde osim ACR i DAZLP ulaze i druge institucije vezane za ovu oblast.</p> <p>Uprkos garancijama koje nudi Ustav i relevantno zakonodavstvo u ovoj oblasti, većina građana Kosova i dalje nastavljaju da bude neinformisana o ovim osnovnim građanskim pravima, povredama koje utiču na njihov lični integritet. Veći deo građana nastavlja da bude neinformisan o postojanju Zakona o zaštiti ličnih podataka i o značaju primene ovog Zakona. Izloženost građana povredi privatnosti na Kosovu ostaje visoka. Do sada</p>

nije bilo kriterijuma za verifikaciju slučajeva neovlašćenog prikupljanja ličnih podataka, kao i nije postojala adekvatna kontrola o tome kako se obrađuju prikupljeni podaci u slučajevima u kojima postoji takvo odobrenje.

U ovom pravcu nedostaje svest o ovoj oblasti kako od strane aktera u javnom ili privatnom sektoru koji obavljaju ovlašćeno prikupljanje ličnih podataka, tako i od običnih građana. Stoga u ovom kontekstu DAZLP mora da što pre informiše i savetuje javni i privatni sektor o značaju koji predstavlja zaštita podataka i takođe podiže svest javnosti o ovoj oblasti.

Kosovo je već osnovalo Agenciju za civilni registar (ACR). Osnivanje ACR je osnovano na osnovu odluke Vlade Republike Kosova čija odluka utvrđuje njene dužnosti za "pružanje svih usluga građanima i stanovnicima koji se prijavljuju za lične karte, pasoše, državljanstvo, dokumente građanskog stanja, vozačke dozvole i dokumenta za registraciju vozila."

Što se tiče civilnog registra, Kosovo treba da usvoji i sprovede mere radi obezbeđivanja integriteta i bezbednosti civilnog stanja i procesa civilne registracije, uključujući integraciju i povezivanje relevantnih baza podataka i verifikaciju skeniranih podataka prema bazi podataka civilnog statusa, obraćajući posebnu pažnju promeni osnovnih podataka pojedinaca. Zatim, drugi aspekti koje treba uzeti u obzir su: usvajanje i ostvarenje mera koje bi obezbedile integritet i bezbednost prijave za dokumente, za izvode civilnog stanja, ličnih karata, uključujući i biometrijske lične karte kao i definisanje i sprovođenje strogih procedura za izdavanje ovih dokumenata, saradnja sa INTERPOL-om i drugim relevantnim međunarodnim institucijama u pogledu ličnih dokumenata.

Dakle, uopšte pomoć u ovoj oblasti treba da se fokusira na razmatranje i usaglašavanje primarnog i sekundarnog zakonodavstva/procedura (ako je potrebno), izgradnji institucionalnih kapaciteta i ACR i DAZLP, povećanje među-institucionalne saradnje, podizanje svesti javnog i privatnog sektora o značaju, obavezama i pravima koja proističu iz oblasti zaštite ličnih podataka, o jačanju i ujedinjenju kriterijuma za prijavljivanje i izdavanje ličnih dokumenata itd. Podrška donatora za zaštitu podataka se mora nastaviti sve dok ne postoji jedan napredan sistem za ovu oblast u skladu sa evropskim standardima.

16.2.3 Opis projektnih ideja Strateškog cilja 3: Poboljšati pristup pravdi

Spisak sledećih projektnih ideja pokazuje potrebe za pomoći u realizaciji strateškog prioriteta 3, gde su projektnih ideje poredane po prioritetu koji imaju. Sprovođenje ovih projektnih ideja treba da prethodi i u isto vreme doprinese stvaranju odgovarajućih uslova za potpuno sprovođenje drugih pomenutih projektnih ideja, koje dobro dopunjavaju jedna drugu. Projektne ideje u ovoj Strategiji su sveobuhvatne, ostavljajući otvorenom mogućnost da neke ili većina ovih projektnih ideja budu ostvarene kroz jedan ili više specifičnih projekata u nekoliko faza.

Naziv projekta:	3.1 Podizanje kapaciteta praćenja i zagovaranja građanskog društva
Vrednost:	0.8 miliona evra (faza I) 0.8 miliona evra (faza II) 0.8 miliona evra (faza III)
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2015-2016 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2017-2018(Faza I) Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019 (Faza II) Godina početka i zavrstka programiranja: 2017-2018 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2019-2020 (Faza III)
Direktni korisnici:	NVO i sve ostale institucije u sektoru vladavine prava.
Opšti cilj:	Jačanje civilnog društva kao saučesnika u stvaranju i sprovođenju politika i zakonodavstva za sektor vladavine prava
Svrha:	Jačanje civilnog društva kao saučesnika u stvaranju i sprovođenju politika i zakonodavstva za sektor vladavine prava
Opis:	Kada je reč o jačanju vladavine prava na Kosovu uopšte i povećanja efikasnosti, odgovornosti i efikasnosti pravosudnih i bezbednosnih institucija posebno, važnu ulogu igra i civilno društvo, koje, kroz analize, javni pritisak, nadgledanje i zagovaranje obavlja važnu uslugu u nadgledanju rada institucija u ovom sektoru, u zahtevu za odgovornost itd. Iako su NVO na Kosovu, u poslednjoj deceniji, podigle ljudske kapacitete i ima i takvih koje su se profilisale isključivo u oblasti vladavine prava, njihova finansijska stabilnost, kao i potreba za podizanjem i pomoći njihovim kapacitetima praćenja i zagovaranja ostaje izazov. Dakle, uvidela se kao potreba da, u okviru poboljšanja vladavine prava na Kosovu, se zahteva posebna pomoć za aktivnosti NVO-a u ovoj oblasti uopšte i jačanje njihovih kapaciteta zagovaranja i praćenja posebno. Uspešno nadgledanje i zagovaranje od strane NVO-a je obično rezultat ne samo dobre saradnje sa relevantnim institucijama, ali i stalnih analiza,

	<p>ozbiljnog istraživanja, podizanja svesti/javne svesti itd. Podrška ozbiljnim istraživanjima u ovom pravcu je veoma važna kako za profesionalizaciju rada NVO-a, tako i za veću korist od njihovog rada od strane domaćih institucija.</p> <p>Iako strategija za saradnju sa civilnim društvom postoji, ova projektna ideja ima više veze sa poboljšanjem kapaciteta zagovaranja i praćenja civilnog društva, koja će ne samo doprineti poboljšanju odgovornosti institucija sektora i vladavine prava i poboljšanju efektivnosti i efikasnosti njihovog rada, već i poboljšanju pristupa pravdi uopšte i jačanju saradnje kosovskih institucija sa civilnim društvom posebno. Shodno tome, pomoć za rad NVO-a na praćenju i zagovaranju naspram sektoru vladavine prava će pozitivno doprineti kako u poboljšanju odgovornosti u institucijama pravosuđa tako i bezbednosti i u jačanju njihovih kapaciteta.</p>
--	---

Naziv projekta:	3.2. Poboljšanje institucionalne, među-institucionalne komunikacije i one sa civilnim društvom i medijima
Vrednost:	1 milion evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019
Direktni korisnici:	Sudovi, tužilaštva, NVO, SSK, TSK, Udruženje sudija i tužilaca, Agencija za besplatnu pravnu pomoć itd.
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava omogućavanjem jednakog pristupa pravdi za sve građane Kosova
Svrha:	Poboljšanje pristupa pravdi
Opis:	<p>Nova struktura i sudova i tužilaštva ima potrebu za unapređenjem institucionalne, među-institucionalne saradnje i saradnje sa građanima i da olakša pristup pravdi uopšte. Komunikacione linije unutar sudova po novom sistemu ne izgledaju da su lake za sudsko osoblje i pristup građana njima.</p> <p>Isto se dešava sa tužilaštvom. Kancelarija disciplinskog tužioca je takođe institucija koja se bavi slučajevima povrede zakona od strane tužilaca i sudija, za koje građani Kosova nisu dobro informisani. I komunikacija sudova i tužilaštava sa Kancelarijom disciplinskog tužioca ne izgleda da je veoma jasna.</p> <p>Medijska zajednica na Kosovu isto tako ne izgleda da je dovoljno informisana u pogledu načina rada nove strukture sudova i tužilaštava.</p>

	<p>Zbog toga informacije koje se plasiraju javnosti za različite probleme pravde bi trebalo da budu više rafinirane, tako da javnost bude bolje informisana.</p> <p>Imajući u vidu novi sistem pravde, izrada jedne komunikacione strategije koja bi za osnovu imala poboljšanje institucionalne, među-institucionalne saradnje, i olakšavanje pristupa građana sistemu pravosuđa će mnogo pomoći u razjašnjavanju i unapređenju vertikalne i horizontalne linije komuniciranja i značajno će olakšati pristup građana, civilnog društva i medija pravosudnom sistemu.</p> <p>Ova strategija komuniciranja bi naravno povećala i poverenje javnosti u pravosudni sistem. Strategija komunikacije će takođe povećati nivo institucionalne saradnje i istovremeno će pomoći jačanju kapaciteta za upravljanje, praćenje i procenu unutar tužilaštava i sudova.</p> <p>Poboljšanje institucionalne i među-institucionalne komunikacije, shodno se vidi kao prioritet koji će, između ostalog, prethoditi i upotpuniti i druge projektne ideje u ovoj Strategiji, uključujući naročito projektne ideje koje se bave informacionom tehnologijom, sprečavanjem organizovanog kriminala i korupcije, kao i one koje se odnose na pristup pravdi.</p>
--	---

Naziv projekta:	3.3 Potpuno sprovođenje Konvencije o ljudskim pravima u najvišem interesu dece
Vrednost:	1 milion evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019
Direktni korisnici:	Deca i njihove porodice, pravosuđe, institucije socijalne zaštite i sprovođenja zakona
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava na Kosovu poboljšanjem pristup dece pravosuđu
Svrha:	Jačanje institucija odgovornih za promociju, sprovođenje i pravilnu koordinaciju između sektora i nivoa vlasti, civilnog društva, dece i drugih
Opis:	Deca, definisani kao svaka osoba ispod 18 godina starosti, su puna lica, jednaki u vrednosti i zaslužuju isto poštovanje kao odrasle osobe, definisani kao svi preko 18 godina starosti. Starost i faza razvoja razlikuje decu od odraslih, ostavljajući ih ranjivijim i zavisnim od odraslih. Ovo stvara potrebu za posebnim zakonskim pravima dece, posebne javne

politike, opravdana ograničenja njihove slobode, kao i obaveza za odrasle za pružanje podrške i obezbeđivanje povoljnog ambijenta za pun razvoj dece. Ovaj koncept je naglašen u principu najvišeg interesa deteta (NID), jedan od četiri osnovna principa Konvencije o pravima deteta (CRC).

Dok je ovaj princip uglavnom uključen u nacionalno zakonodavstvo i njegove instrumente, on se ne primenjuje i ne uzima u obzir u potpunosti prilikom praktične primene od strane raznih institucija. Ovaj princip, kao i članovi iz CRC-a, posebno oni koji se bave raznim pitanjima u životima dece, povremeno se krše:

U članu 9, NID (najviši interes deteta) je jedini razlog za odvajanje od roditelja (član 9.1), a jedini razlog za uskraćivanje kontakta sa roditeljem koji nema dete pod starateljstvom (član 9.3). Član 18, jedan od članova o roditeljskoj odgovornosti, kaže da "najviši interes deteta će biti njihova osnovna briga." Član 20. povezuje NID sa pravom kulturnog identiteta navodeći eksplicitno da NID za državna odeljenja obuhvata "želju za nastavkom u obrazovanju deteta, kao i njegovo etničko, versko, kulturno i jezičko poreklo." Član 21. čini NID vrhovnim principom za usvajanje. Članovi 37. i 40. koriste NID kao faktor praga u krivičnom pravosuđu. Član 37. navodi da "svako dete lišeno slobode treba da se odvoji od odraslih, osim ako se smatra da je u najvišem interesu deteta da se ovo izbegne" Član 40. garantuje pravo dece na pravično suđenje, osim ako to nije u njihovom najboljem interesu zbog starosti ili okolnosti.

Konvencija je nedeljiva i njeni članovi međuzavisni. Aplikacija NID se očekuje da utiče na tumačenje i primenu svih članova Konvencije i da saraduje sa ostalim principima, posebno pravo na nediskriminaciju, opstanak, i poštovanja mišljenja deteta (članovi 2, 6. i 12).

Princip "višeg interesa" utiče i vodi vlade ili druge relevantne aktere da razmotre uticaj svih njihovih aktivnosti nad decom. Ovaj princip se pokazao od vitalnog uticaja na zakonodavstvo, strategije, politike i programe za podršku dečijih prava. On je bio posebno koristan u pravnim postupcima i između ustanova socijalne zaštite koje su potrebne da balansiraju kontradiktorne probleme.

Puno sprovođenje i razmatranje najvišeg interesa deteta od strane raznih institucija je važan prioritet za poboljšanje pristupa pravdi na Kosovu. Kao takav, ovaj predlog je od posebnog značaja i dobro sinhronizovan sa ostalim predlozima za poboljšanje pristupa pravdi opisane dole, kao što je zaštita dece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja, zaštita dece od nasilja itd.

Naziv projekta:	3.4 Sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici
Vrednost:	1 milion evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019
Direktni korisnici:	KP, MP, MRSZ, Agencija za besplatnu pravnu pomoć, Zdravstvene ustanove, Ombudsman itd.
Opšti cilj:	Podrška za kosovske institucije u jačanju vladavine prava kroz podršku institucija pravde i sprovođenja zakona što efikasnije i efektivnije u svojim aktivnostima
Svrha:	Jačanje infrastrukture i ljudskih kapaciteta za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici.
Opis:	<p>Nažalost, fenomen nasilja u porodici je uzeo zabrinjavajuće razmere u kosovskom društvu i, uprkos dosadašnjem napretku u borbi protiv ove pojave, uključujući i stvaranje nacionalnog programa protiv nasilja u porodici, izrada standardnih operativnih procedura za žrtve nasilja u porodici i niza zakona koji se bave ovim pitanjem, postoji potreba za pomoći u cilju prevazilaženja izazova sa kojima se suočava Kosovo u ovoj oblasti. Usvajanje Zakona o zaštiti protiv nasilja u porodici na Kosovu u 2010. i Programa Kosova protiv nasilja u porodici i Akcionog plana Kosova za period 2011-2014, naravno, ne obezbeđuje obavezno njihovo automatsko sprovođenje.</p> <p>Postoji potreba za analizu dosadašnjih dostignuća, i posebno u jačanju preventivnih mera i jačanju zaštite i rehabilitacije žrtava nasilja u porodici. Dosadašnja zakonska infrastruktura i razni dokumenti predstavljaju važna dostignuća u sprečavanju i borbi protiv nasilja u porodici.</p> <p>Ali, postoji potreba za pomoći u sprovođenju zakona i praktičnoj realizaciji ciljeva izvedenih iz različitih strateških dokumenata. Postoji potreba, između ostalog, i za dalje finansiranje aktivnih skloništa, poboljšanje njihovog inventara, i pružanje boljih objekata, pružanje relevantnog osoblja, posebno psihologa, dalje kampanje za podizanje svesti itd.</p> <p>Jačanje infrastrukture i ljudskih kapaciteta za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici je od suštinskog značaja za jačanje vladavine prava na Kosovu, za poboljšanje pristupa pravdi, i za opštu dobrobit njegovih građana.</p>

Naziv projekta:	3.5 Sprečavanje nasilja u školama
Vrednost:	0.8 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019
Direktni korisnici:	Deca i njihove porodice, obrazovanja (škole), zdravstvo, civilno društvo, vođe zajednica, verske zajednice, agencije za sprovođenje zakona, tužioci i sudije
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava na Kosovu poboljšanjem pristupa dece pravosuđu
Svrha:	Stvaranje i jačanje jednog preventivnog i odgovornog sistema da se osigura potpuna primena zakona, politika, vladinih struktura, programa i usluga koje postoje u sistemu
Opis:	<p>Nasilje je svakodnevna realnost za milione devojčica i dečaka širom sveta. Javlja se u svim sredinama gde deca provode svoje detinjstvo, uključujući i škole i domove i druge obrazovne sredine. Izloženost nasilju u jednoj sredini može da dovede do nasilja u drugoj sredini. Nivoi i modeli nasilja u školama često odražavaju nivoe i modele nasilja u zemlji, zajednici i porodici. Ovo, s druge strane, odražava političke i društveno-ekonomske uslove, kulturna i društvena verovanja, vrednosti i norme, uključujući i one koje se odnose na vlast, hijerarhiju i pol.</p> <p>U školama i drugim obrazovnim sredinama, roditelji, nastavnici i školsko osoblje imaju obavezu da štite decu od povreda i da stvore sredinu koja omogućava obrazovanje, zdrav rast i razvoj deteta, kao i da se identifikuju znaci nasilja nad kojima deca mogu biti izložena u drugim sredinama, uključujući i njihove domove. Međutim, realnost je da mnoga deca doživljavaju nasilje u školama.</p> <p>Dokazi ukazuju na to da nasilje može imati negativan uticaj na rezultate učenja deteta, jer ono utiče na njegovu/njenu sposobnost da ide u školu bezbedno, da efikasno uči dok je u školi, i da borave u školi dovoljno dugo da iskoriste prednosti obrazovanja. Oblici nasilja u školama su kako fizički tako i emocionalni, i obično se događaju zajedno. Oblici izvršeni od strane nastavnika i ostalog školskog osoblja uključuju emocionalna zlostavljanja, fizičko kažnjavanje i druge oblike stroge discipline, kao i seksualno nasilje i rodno zasnovano nasilje. Oblici nasilja izvršenog od strane dece uključuju maltretiranje, tuču u školi, zlostavljanje i seksualno nasilje, nasilje bandi i napade oružjem. Tehnologija je sada uvela i kibernetičko uznemiravanje i uznemiravanje kroz upotrebu interneta i mobilnih telefona.</p> <p>Napori da se menjaju štetne društvene norme i jačaju zaštitne uloge</p>

	roditelja, školskog osoblja, pravde i socijalne zaštite, kao i drugih članova zajednice, jačanjem kulture tolerancije, međusobnog uvažavanja i mira, nediskriminacije, rodne ravnopravnosti i pozitivne discipline kroz obuku veština, podizanje svesti, mobilizaciju zajednice i roditeljskih programa, su neophodni da se izbegne ovaj problem. Kao i projekat za zaštitu dece od nasilja, i ovaj će zahtevati značajnu uključenost sektora civilnog društva, sa ciljem poboljšanja pristupa pravdi i zaštite dece od kršenja njihovih prava.
--	---

Naziv projekta:	3.6 Podrška za decu žrtve i svedoke ³ zločina
Vrednost:	1 milion evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019
Direktni korisnici:	Deca i njihove porodice, Centar za socijalni rad, Ombudsman, KP, advokati, Jedinica za zaštitu žrtava, besplatne pravne usluge, tužioci, sudije, civilno društvo.
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava na Kosovu poboljšanjem pristupa dece pravosuđu
Svrha:	Stvaranje osetljivih procedura za decu u skladu sa Uputstvom za pravdu Ujedinjenih Nacija koji uključuje decu žrtve i svedoke zločina, kao i razvoj inkluzivnih i multidisciplinarnih usluga za podršku dece i njihovih porodica tražeći obeštećenje za kršenje prava na lokalnom i centralnom nivou
Opis:	<p>Bolje tretiranje dece od strane institucija pravde, socijalne zaštite, i bezbednosti je od suštinskog značaja za vladavinu prava. Uprkos dosadašnjem napretku, deca nastavljaju i dalje da se ne vide kao važna strana u različitim inicijativama za vladavinu prava.</p> <p>Rad na poboljšanju standarda pravde za decu često se vrši odvojeno od opštih reformi pravosudnog i bezbednosnog sektora. Ovaj rad takođe se često vrši putem vertikalnih pristupa, usmerenih ili na poboljšanje pravosudnog sistema za maloletnike ili zaštitu dece žrtava i svedoka zločina, ali bez navođenja međusobne povezanosti tih kategorija i profesionalaca i institucija koje imaju odgovornost za njih. Pristup pravdi, iako često spomenut u strategiji za zaštitu prava određenih grupa, retko</p>

³ “Dete žrtva ili svedok ” znači lice mlađe od 18 godina koje je žrtva ili svedok zločina, bez obzira na njegovu/njenu ulogu u delu ili u potrazi za osumnjičenim počiniocem ili grupom počilaca dela.

	<p>uključuje decu.</p> <p>Deca žrtve i svedoci bi imali koristi od znanja i boljeg sprovođenja njihovih prava u cilju dobijanja više koristi od pravosudnog sistema. Oni treba da se osveste i bolje informišu o tome kojim mehanizmima i institucijama mogu da se obrate za izvršenje njihovih zahteva i prava koja su garantovana zakonom i međunarodnim standardima, da razumeju pravne postupke i druge relevantne postupke, troškove i pristup besplatnim profesionalnim uslugama i pomoći.</p> <p>Deca žrtve i svedoci imaju pristup pravosudnom sistemu, i zaštićeni su od ovog sistem kroz što bolju primenu i lokalnih i međunarodnih standarda. Ova projektna ideja, shodno, je od posebnog značaja u postizanju poboljšanog pristupa pravdi i, kao i puno sprovođenje Konvencije o ljudskim pravima za najbolji interes deteta, utiče na poboljšanje pristupa pravosuđu najvažnijeg sloja društva.</p>
--	---

Naziv projekta:	3.7 Zaštita dece od seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja
Vrednost:	1 milion evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019
Direktni korisnici:	Pravda, socijalna zaštita, obrazovanje, zdravstvo, sektor turizama, skupština, civilno društvo, vođe zajednica, verska zajednica, privatni sektor, mediji, porodica i sama deca
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava na Kosovu, poboljšanjem pristupa dece pravosuđu
Svrha:	Stvaranje sredine za sprečavanje i borbu protiv seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja dece
Opis:	<p>Konvencija o pravima deteta (CRC) - Član 34 - štiti decu od svih oblika seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja. Ovo uključuje podsticanje ili prinudu deteta da se uključi u nezakonitu seksualnu aktivnost, korišćenje dece za prostituciju ili druge seksualne nelegalne prakse, i korišćenje dece u pornografskim predstavama i materijalima.</p> <p>Opcionalni protokol CRC-a o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji (OPSC)¹ dalje razrađuje ponuđene zaštite u okviru CRC-a i daje detaljne definicije o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji. On zahteva da države članice inkriminišu ova kršenja prava</p>

	<p>dece kao krivična dela i da pruže adekvatnu podršku za decu žrtve.</p> <p>Seksualno iskorišćavanje i zlostavljanje dece (SEA) je globalna realnost. To može biti u obliku uznemiravanja, dodirivanja, incesta, silovanja ili iskorišćavanja u prostituciji ili pornografiji. To se dešava u kućama, školama, zaštitnim ustanovama i pravosuđu, na radnim mestima, u objektima putovanja i turizma, i unutar zajednice uopšte. To se dešava kako u kontekstu razvoja tako i emergencije.</p> <p>Sve više internet i mobilni telefoni stavljaju decu u opasnost od seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja. U poslednjim godinama, postoje dokazi o povećanju broja i kruženju slika zlostavljanja dece na internetu, pa čak i uživu zlostavljanju. Neki odrasli, kontaktiraju decu na internetu da bi zatražili seksualne odnose sa decom. Sama deca šalju seksualne poruke ili slike na svojim mobilnim telefonima (obično nazvane kao "sekstanje"), što ih stavlja u opasnost za druge zloupotrebe.</p> <p>Da bi se bolje razumeo odnos između onlajn i oflajn okruženja i rizika i potencijala za nasilje i seksualno zlostavljanje i iskorišćavanje, kao rezultat ovoga potrebno je sprečavanje i promena ponašanja u odnosu na seksualno iskorišćavanje i zlostavljanje dece u onlajn/oflajn okruženju.</p> <p>Uspostavljanje i definisanje mera intervencije za zaštitu od ponašanja i opasnosti od štete i dokumentacija postojećih preventivnih i zaštitnih mera u borbi protiv zlostavljanja i iskorišćavanja dece na internetu, je važan prioritet. Zajedno sa ostalim projektnim idejama, kao što je primena najboljeg interesa deteta, kao i zaštita dece od nasilja, ovo poboljšava pristup dece pravdi i jača napore za zaštitu ovog segmenta društva.</p>
--	--

Naziv projekta:	3.8 Zaštita dece od nasilja
Vrednost:	1.5 milion evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2016-2017 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2018-2019
Direktni korisnici:	Deca, porodica, pravda, socijalna zaštita, obrazovanje, zdravstvo, civilno društvo, vođe zajednica, verska zajednica, privatni sektor, mediji
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava na Kosovu, poboljšanjem pristupa dece pravosuđu
Svrha:	Obezbediti preventivnu i zaštitnu sredinu bez nasilja za sve kategorije

	dece, uključujući i one koji su ugroženiji
Opis:	<p>Nasilje nad decom podrazumeva fizičko i emocionalno zlostavljanje, zanemarivanje ili nemarno tretiranje, seksualno iskorišćavanje i zlostavljanje. Ovo se dešava kod kuće i u porodici, školi, zaštitnim ustanovama i pravosuđa, radnim mestima i zajednicama. Kriminalci mogu obuhvatiti roditelje, članove porodica, nastavnike, staratelje, organe za sprovođenje zakona i drugu decu. Postoje jasni dokazi da nasilje može da utiče na fizičko i mentalno zdravlje dece, umanja njihovu sposobnost da uče i da se druže, a podriva njihov razvoj i funkcije dobrih roditelja kasnije u životu. U najtežim slučajevima, nasilje nad decom dovodi do smrti.</p> <p>Efekte će se fokusirati na okončanje nasilja sa promenom zakona i obezbeđivanjem njegovog sprovođenja. Projekat će se baviti socijalnim normama ćutanja/prihvatanja nasilja nad decom, kroz učesničko uključivanje u zajednici, a uz podršku NVO-a, u tesnoj saradnji i vlasništvu svih relevantnih institucija i zainteresovanih strana.</p> <p>Drugi naponi će se fokusirati na: i) institucionalizaciju mehanizama centralnog i lokalnog nivoa o nasilju nad decom, kao i podršku za bolju koordinaciju ovih mehanizama za tretiranje i upućivanje dece žrtava nasilja, ii) jačanje pružanja usluga za decu žrtve nasilja i njihovih porodica, uključujući sprečavanje, zaštitu i reintegraciju uz puno učešće relevantnih sektora pravde, obrazovanja i zaštite; iii) jačanje i održivo deljenje relevantnih lokalnih usluga kroz pravilno planiranje i budžetiranje koštanja sistema za zaštitu dece i na centralnom i lokalnom nivou; iv) podršku za jačanje sistema izveštavanja i praćenja i za slučajeve nasilja nad decom, uskim saradivanjem sa različitim sektorima, uključujući i sektore pravosuđa, obrazovanja i socijalne zaštite.</p> <p>Ova projektne ideja će poboljšati pristup pravdi na Kosovu u celini, kao i pristup pravdi za decu posebno. U skladu sa drugim projektima idejama fokusiranih na unapređenje tretiranja ove ranjive grupe u društvu, odnosno dece, od sektora vladavine prava, ova projektne ideja takođe doprinosi ideji poboljšanja vladavine prava na Kosovu. Kao takav, on dopunjuje i druge projekte koji se bave pitanjima vezanim za pristup pravdi za decu i sposobnost dece da dobiju pravedan tretman i blagovremeno za kršenje njihovih prava. Pored toga, komponenta projektne ideje koja ima za cilj da uključi NVO-e uklapa se dobro sa poboljšanjem praćenja civilnog društva i kapaciteta zagovaranja naspram vladavine prava uopšte i pristupa pravdi posebno.</p>

Naziv projekta:	3.9 Podrška za prevodioce, tumače i pravne lingviste
Vrednost:	1 miliona evra
Tentativni rok programiranja i sprovođenja:	Godina početka i zavrstka programiranja: 2015-2016 Godina početka i zavrstka sprovođenja: 2017-2018
Direktni korisnici:	MP, SSK
Opšti cilj:	Jačanje vladavine prava sa daljim reformama odgovarajućih institucija kao i usklađivanje i sprovođenje zakonodavstva EU-a o pravosuđu, bezbednosti i unutrašnjim pitanjima
Svrha:	Povećanje efikasnosti i pouzdanosti administracije, sistema pravosuđa i institucija za sprovođenje zakona stvarajući standarde za prevođenje i pravno tumačenje prema najboljim praksama EU-a
Opis:	<p>Pravna sigurnost na Kosovu nije na potrebnom nivou zbog činjenice da se i vlada i pravosuđe oslanjaju na prevođenje i tumačenje (izrada, sudske seanse sprovedene od strane međunarodnih sudija itd). Većina prevodilaca i tumača nisu podvrgnuti nikakvoj formalnoj obuci i kao takvi imaju veoma malo iskustva sa razumevanjem pravnih koncepata. Stoga, osnivanje institucije za obuku, razvoj nastavnog plana i mehanizama akreditacije i sertifikacije za prevodioce, tumače i pravne lingviste bi povećalo efikasnost i pouzdanost državne administracije i pravosudnog sistema.</p> <p>Međutim, treba voditi računa u tom pogledu, jer uspostavljanje opšteg kvalitetnog sistema (sertifikacija) za usluge prevođenja i tumačenja neće biti lako, ako ne i nemoguće. To je zato što su se mnoge evropske zemlje bavile ovim aspektom, ali nijedna zemlja nije uspela da preduzme konkretne mere u pogledu opšte sertifikacije, koji će uzeti dosta vremena. Zato, prvi korak da se izgradi takav sistem bi bio da se prepozna prevod/tumačenje kao posebna akademska disciplina. Da bi ubrzali ovaj proces trebalo bi da prvo bude pokrenut sistem sertifikacije za sudske prevodioce pod zakletvom, praksa koja već postoji u drugim zemljama.</p> <p>Na osnovu iskustava drugih zemalja može se računati na stvaranje profesionalne asocijacije za prevođenje i tumačenje. Stvaranje takvog udruženja će imati pozitivan uticaj na tržište rada zato što bi prevodioci i tumači prošli kroz proces sertifikacije. Pre početka takvim koracima trebalo bi da se reguliše pravna osnova za stvaranje mehanizma za sertifikaciju prevodilaca i tumača određivanjem institucije koja bi upravljala ovim procesom.</p>

Stvaranje sistema za prevodioce i tumače će značajno doprineti izbegavanju nesporazuma u vezi sudskih seansi vođenih od internacionalaca, povećaće doslednost zakona u pogledu jezika, pripremiće pravne lingviste i uopšte doprineće povećanju pravne bezbednosti i poverenju javnosti u pravosudni sistem kao i jačanju vladavine prava na Kosovu.

16.3. Matrica logičkog okvira

16.4. Matrica logičkog okvira			
Logika intervencije	Pokazatelji	Izvori verifikacije	Pretpostavke
<ul style="list-style-type: none"> Opšti cilj: Stvaranje uslova za stabilnu vladavinu prava i na taj način unapređenje procesa evropskih integracija kroz planiranje, programiranje i poboljšanje efektivnosti donatorske pomoći u skladu sa nacionalnim strateškim prioritetima. 	Poboljšanje rangiranja Kosova u indeksu percepcije korupcije u Transparency International <ul style="list-style-type: none"> Poboljšanje sadašnjeg rezultata Kosova u Global Integrity Report 	<ul style="list-style-type: none"> Međunarodni odnosi: Transparency International, Global Integrity Report, Izveštaji o napretku Evropske komisije i Izveštaji o sprovođenju 	<ul style="list-style-type: none">

	<ul style="list-style-type: none"> • Progres u sektoru vladavine prava na Kosovu prema EU • Poboljšanje ocene vladavina prava (percepcija za sprovođenje ugovora, imovinskih prava, policije, sudova, i verovatnoće kriminala i nasilja) - World Bank Institute. • Poboljšanje pokazatelja za nivo dostupnosti pravde i finansijske priuštivosti (World Justice Project - ako se Kosovo uključi u ovaj indeks u narednim godinama) • 	<p>Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), Izveštaji USAID, UNDP, UNICEF, Svetske Banke itd.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Strateški ciljevi: 1. Poboljšanje nezavisnosti, efikasnosti, efektivnosti, odgovornost i nepristrasnosti sistema pravosuđa 2. Poboljšanje sprečavanja i borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, uključujući trgovinu ljudima i drogom, privredni kriminal i pranje novca, krijumčarenje oružja, kibernetički kriminal i terorizam, 3. Poboljšanje pristupa pravdi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Indikatori Povećanje prijave bogatstva od strane javnih funkcionera • Nerešeni slučajevi za više od godinu dana po glavi stanovnika • Razmatrani predmeti od strane revizorskih i antikorupcijskih institucija • Broj registrovanih slučajeva i procesuiranih u sistemu upravljanja predmetima, godišnje • Broj ilegalnih imigranata uhvaćenih kao procenat stanovništva (od administrativnih podataka). • Broj pokušaja ilegalnog prelaska granice za stanovništvo. • Procenat prihvatanja zahteva za azil (awards/applications - %) - UNHCR. • Povećanje zaplenjene, oduzete i zamrznute imovine u vezi sa korupcijom i organizovanim 	<ul style="list-style-type: none"> • Izvori verifikacije Izveštaji o napretku Evropske komisije i Izveštaji o sprovođenju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), • Izveštaji pravosudnih institucija i unutrašnjih poslova 	<ul style="list-style-type: none"> • Pretpostavke Vlada Republike Kosova nastavlja da podržava reforme u pravosudnom sistemu u celini • Politička volja za jačanje sektora vladavine prava •

	<p>kriminalom/za glavu stanovnika - GRECO i Eurostat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Broj nerešenih slučajeva pravosuđa, kao procenat ukupnog broja predmeta u pravosudnom sistemu (%) CEPEJ Saveta Evrope 		
<p>Očekivani rezultati:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strateški cilj 1: 1. Poboljšani pravni okvir sudskog i tužilačkog sistema, unapređen i usklađen prema i najboljim praksama EU 2. Ojačani mehanizmi koji osiguravaju sprovođenje nepristrasnog, efikasnog, transparentnog i odgovornog pravosudnog sistema 3. Izgrađeni kapaciteti ljudskih resursa za poboljšanje ukupnog učinka pravosudnog sistema. 4. Poboljšana fizička i IT infrastruktura, koja doprinosi, između ostalog, efikasnoj saradnji između institucija pravosuđa 5. Usklađene aktivnosti pravnih slobodnih profesija i ojačani mehanizmi za njihovo praćenje • Strateški cilj 2: 1. Pravni okvir za sprečavanje i borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, poboljšani, unapređeni i usklađeni prema najboljim praksama EU-a. 2. Ojačani mehanizmi koji obezbeđuju efikasno i efektivno sprovođenje zakona za povećanje opšte bezbednosti zemlje prema negativnim pojavama. 3. Poboljšana potrebna infrastruktura (fizička, IT, oprema) za efikasno i dobro koordinirano funkcionisanje agencija za sprovođenje zakona. 4. Podignuti potrebni kapaciteti ljudskih resursa za sprečavanje i borbu protiv organizovanog kriminala (uključujući ratne zločine), korupciju visokog nivoa itd. 5. Unapređeno učlanjenje Kosova u regionalnim i međunarodnim mehanizmima u oblasti sprovođenja zakona 	<p>Poboljšano, unapređeno i usklađeno pravosuđe prema najboljim praksama EU-a</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procenat osoblja institucija pravosuđa i sprovođenja zakona koji su birani, imenovani i promovisani na funkcijama vladavine prava na osnovu objektivnih i transparentnih kriterijuma • Procenat određenih slučajeva preko elektronskog sistema za deljenje predmeta. <p>Satisfakcija pravosudnih institucija i za sprovođenje zakona u vezi sa sadržajem programa razvoja osoblja i kvaliteta obuke.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Razdvajanje zahteva za besplatnu pravnu pomoć pružanu od javnih vlasti • Razni programi za izgradnju kapaciteta sastavljeni i u upotrebi • Konsolidovan i funkcionalan sistem vladavine prava na severu Kosova • Broj uspešno sprovedenih projekata za tehničku pomoć, fizičku infrastrukturu i IT <p>Razne međunarodne i lokalne misije za procenu za specifične oblasti vladavine prava</p>	<p>Izveštaji o broju usvojenih zakona (Službeni list Kosova), poboljšane infrastrukture i razni programi za izgradnju kapaciteta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lokalni i međunarodni izveštaji o stanju vladavine prava na severu Kosova • Izveštaji o sprovođenju strategije za pomoć <p>Izveštaji raznih misija za procenu</p> <p>Razne Strategije</p>	<ul style="list-style-type: none"> • • • • • Kosovske institucije imaju kapacitete da preuzmu odgovornosti EULEX-a do kraja 2016. • • • Ograničeni tehnološki kapaciteti i • • Ograničeni kapaciteti odgovarajućih ljudskih resursa u institucijama vladavine prava •

<ul style="list-style-type: none"> • Strateški cilj 3: 1. <i>Pravni okvir za osiguranje pristupa pravdi za sve građane Kosova, poboljšao, unapređen i usklađen prema najboljim praksama EU-a</i> 2. <i>Ojačani pravni mehanizmi za pristup pravdi na celoj teritoriji Kosova.</i> 3. <i>Poboljšan pristup dece i žena pravdu. Integrisan, ujedinjen i konsolidovan pravosudni sistem na celoj teritoriji Kosova.</i> 4. <i>Ojačana saradnja kosovskih institucije sa civilnim društvom i medijima.</i> 	<p>Strategije za specifične oblasti izrađene i u procesu sprovođenja.</p> <p>Mehanizmi sertifikacije (npr. sertifikacija prevodioca i sudskih tumača)</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • Aktivnosti /Komponente sažete u nastavku: 1. Politike i zakonodavstvo 2. Institucionalni mehanizmi 3. Institucionalni kapaciteti 4. Fizička, IT Infrastruktura itd. • <i>(Više za aktivnosti pogledaj Akcioni plan ove Strategije)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Instrumenti za implementaciju 1) Ugovori usluga 2) Tvinig ugovori 3) Ugovori snabdevanja 4) Okvirni ugovori 5) Ugovori radova (Works' contracts). 6) Nadzorni ugovori itd. • 	<ul style="list-style-type: none"> • Troškovi Približni troškovi za sprovođenje ove strategije su 108,2 miliona evra (miliona eura) 	<ul style="list-style-type: none"> • Pretpostavke Institucije vladavine prava su posvećene da proaktivno učestvuju u realizaciji ove Strategije
<ul style="list-style-type: none"> • • • • 	<ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • 	<p>Preduslovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Institucije vladavine prava na Kosovu uspešno ostvaruju svoje planove i ciljeve za period 2014-2016, kao preduslov za početak sprovođenja projekata koji slede za 2016. do 2019. • Kosovska vlada da obezbedi sufinansiranje za projekte/programe donatora ako se to smatra neophodnim • Usvojen i jasan zakonodavni okvir • Kod infrastrukturni projekata zahteva se da se regulišu sva pitanja koja se bave imovinskim pitanjima, npr. izbegavanje imovinskih sporova, obezbeđivanje građevinske dozvole itd.

16.5. KORIŠĆENI DOKUMENTI

- 1.** Analiza strateškog razmatranja sektora bezbednosti Republike Kosova, mart 2014.
- 2.** Biznis plan Kosovske agencije za imovinu 2013
- 3.** Country Strategy Paper za Kosovo (2014-2020)
- 4.** Deklaracija prioriternih srednjoročnih politika (DPSP) 2014-2016
- 5.** Dokument Svetske banke: Preporučeni pokazatelji za pravdu na Kosovu – Praćenje i procena razvoja kapaciteta za zemlje Zapadnog Balkana i Tursku
- 6.** Radni dokumenat osoblja Evropske komisije: Komunikacija Evropske komisije o Studiji izvodljivosti za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Kosovo i Evropske unije – 10. oktobar 2012.

7. IPA II Uredba
8. Komunikacija Evropske komisije Evropskom parlamentu i Savetu Evropske unije o Studiji izvodljivosti za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Kosovo i Evropske unije – 10. oktobar 2012.
9. Srednjoročni okvir rashoda (SOR) 2015-2017
10. Kosovo Center for Security Studies (KCSS): Odgovornost ili ne? Upravljanje javnim novcem na bezbednosnom sektoru na Kosovu.
11. Multy Country Strategic Paper (2014-2020)
12. Plan Strateških dokumenata Kosova za 2014.
13. Akcioni plan za pregovaranje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju
14. Akcioni plan za povećanje efikasnosti tužilačkog sistema u borbi protiv korupcije 2013
15. Akcioni plan za sprovođenje vodiča za liberalizaciju viza
16. Strateški plan Carina Kosova 2013-2015
17. Godišnji plan rada za Akademiju javne bezbednosti Kosova 2014
18. Godišnji plan rada Vlade Republike Kosova za 2014.
19. Strateški plan razvoja Kosovskog instituta za javnu administraciju 2011-2014
20. Strateški razvojni plan Ministarstva pravde 2012-2016
21. Kosovski program i Akcioni plan za borbu protiv nasilja u porodici 2011-2014
22. Zakonodavni program Vlade Republike Kosova za 2014.
23. Izveštaj BIRN-a za sudske pozive, novembar 2012.
24. Izveštaj BIRN-a za nadzor sudova, april 2010-februar 2011.
25. Izveštaj revizorskog suda za 2012. o pomoći EU-a sektoru vladavine prava na Kosovu
26. Godišnji izveštaj BIRN-a za nadzor sudova, jun 2012.
27. Izveštaj civilnog društva o praćenju Kosovskog programa u borbu protiv nasilja u porodici i Akcionog plana 2011-2014, Nacionalne strategije i Akcionog plana u borbi protiv trgovine ljudima 2011-2014 i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici,
28. Izveštaj o napretku Evropske komisije o Kosovu 2013
29. Godišnji izveštaj 2011 Carine Kosova
30. Godišnji izveštaj Tela za razmatranje nabavke 2013
31. Izveštaj o usklađenosti sa međunarodnim standardima u oblasti borbe protiv korupcije , dizajniran od " Projekata za borbu protiv privrednog kriminala na Kosovu" , sproveden od Saveta Evrope (*Project against Economic Crime in Kosovo- Assessment Report on the Compliance with International Standards and in the Anticorruption Area*), 10 juni 2013
32. SIDA Strategy for development cooperation with Kosovo 2009-2012
33. Strategija EU-a o proširenju i glavni izazovi 2012-2013
34. Strategija za kontrolu i sakupljanje malokalibarskog i lakog naoružanja 2013 – 2017

35. Nacionalna strategija Republike Kosova protiv organizovanog kriminala i Akcioni plan 2012- 2017
36. Nacionalna strategija protiv droga 2012-2017
37. Nacionalna strategija protiv falsifikovanja 2012-2017
38. Nacionalna strategija protiv trgovine ljudima 2011-2014
39. Nacionalna strategija za migracije 2012-2017
40. Nacionalna strategija Republike Kosova za sprečavanje i borbu protiv sive ekonomije, pranje novca, finansiranje terorizma i finansijskog kriminala 2014-2018
41. Nacionalna strategija za sprečavanje kriminala i Akcioni plan 2013 – 2017
42. Nacionalna strategija za smanjenje broja zastarelih predmeta 2013 - Sudski savet Kosova
43. Strategija protiv narkotika 2012- 2017
44. Strategija protiv terorizma i Akcioni plan 2012- 2017
45. Nacionalna strategija i Akcioni plan protiv trgovine ljudima 2011-2014
46. Strategija za evropske integracije –Kosovo 2020
47. Strategija o integrisanom upravljanju granicama 2013-2018
48. Swis Cooperaton Strategy for Kosovo 2013-2016
49. The Global Fund Strategy 2012-2016 –Investing for Impact
50. USAID Country Development Cooperation Strategy for Kosovo 2014-2018
51. World Bank Country Partnership Strategy for Kosovo 2012-2015

16.6. KORIŠĆENE VEB STRANICE

1. Veb stranica Katastarske agencije Kosova: <http://www.kca-ks.org>
2. Veb stranica Agencije protiv korupcije: <http://www.akk-ks.org>

3. Veb stranica Agencije za besplatnu pravnu pomoć: <http://www.knj-rks.org/index.php?lang=sq>
4. Veb stranica Kosovske agencije za privatizaciju: <http://www.pak-ks.org>
5. Veb stranica Kosovske agencije za imovinu: <http://www.kpaonline.org>
6. Veb stranica Agencije za hranu i veterinu: <http://www.auv-ks.net>
7. Veb stranica Kancelarije glavnog revizora: <http://oag-rks.org>
8. Veb stranica Svetske banke na Kosovu: <http://www.worldbank.org/en/country/kosovo>
9. Veb stranica Svetske banke "Doing business": <http://www.doingbusiness.org>
10. Veb stranica Ministarstva pravde SAD-a: <http://www.justice.gov>
11. Veb stranica Carine Kosova: <http://dogana.rks-gov.net>
12. Veb stranica Generalnog direktorata Evropske komisije za proširenje: http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm
13. Veb stranica EULEX-a: <http://www.eulex-kosovo.eu/en/front/>
14. Veb stranica Kosovske fondacije za otvoreno društvo (KFOS): <http://kfos.org>
15. Veb stranica Međunarodnog monetarnog fonda: <http://www.transparency.org/country>
16. Veb stranica GIZ-a na Kosovu: <http://www.giz.de/en/ëorldëide/298.html>
17. Veb stranica Global Integrity Report: <https://www.globalintegrity.org/global/report-2011>
18. Veb stranica Grupe za pravne i političke studije (GLPS): <http://legalpoliticalstudies.org>
19. Veb stranica Grupe država za borbu protiv korupcije u okvir Saveta Evrope: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/default_en.asp
20. Veb stranica ICITAP-a: <http://www.justice.gov/criminal/icitap>
21. Veb stranica Policijskog inspektorata Kosova: <http://ipk.rks-gov.net>
22. Veb stranica Kosovskog instituta za pravosuđe: <http://igik.rks-gov.net>
23. Veb stranica Kosovskog instituta za istraživanje i razvoj politike (KIPRED): <http://www.kipred.org>
24. Veb stranica Instituta Svetske banke: <http://wbi.worldbank.org/wbi>
25. Veb stranica Kosovskog instituta pravde (IKD): <http://www.kli-ks.org>
26. Veb stranica Jeta në Kosovë: <http://www.jetanekosove.com>
27. Veb stranica Sudskog saveta Kosova: <http://www.kgjk-ks.org>
28. Veb stranica Tužilačkog saveta Kosova: <http://www.kpk-rks.org>
29. Veb stranica KFOR-a: <http://www.aco.nato.int/kfor.aspx>
30. Veb stranica Visokog komesara UN-a za izbeglice: <http://www.unhcr.org/412b5f904.html>
31. Veb stranica Evropske komisije za efikasnost pravosuđa u okviru Saveta Evrope: http://www.coe.int/T/dghl/cooperation/cepej/default_en.asp
32. Veb stranica Ministarstva pravde Albanije: <http://www.drejtesia.gov.al>
33. Veb stranica Ministarstva pravde: <http://www.md-ks.org>
34. Veb stranica Ministarstva za evropske integracije Albanije: <http://integrimi.gov.al>
35. Veb stranica Ministarstva za evropske integracije: <http://www.mei-ks.net>

36. Veb stranica Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja: <http://mmp-hrks.org>
37. Veb stranica Ministarstva unutrašnjih poslova Albanije: <http://www.moi.gov.al>
38. Veb stranica Ministarstva unutrašnjih poslova: <http://www.mpb-ks.org>
39. Veb stranica Advokatske komore Kosova: <http://www.oak-ks.org>
40. Veb stranica Notarske komore Republike Kosova: <http://noteria-ks.org/per-ne>
41. Veb stranica Telo za razmatranje javnih nabavki: <http://oshp.rks-gov.net/?cid=1,84>
42. Veb stranica Organizacije Qohu: <http://www.cohu.org>
43. Veb stranica OEBS-a: <http://www.osce.org/kosovo>
44. Veb stranica Platforma CIVIKOS-a: <http://www.civikos.net>
45. Veb stranica Kosovske policije: <http://www.kosovopolice.com>
46. Veb stranica Državnog tužioca: <http://psh-ks.net>
47. Veb stranica Kosovskog centra za bezbednosne studije (KCSS):
<http://www.qkss.org/en-us/Home>
48. Veb stranica Vlade Albanije <http://www.kryeministria.al>
49. Veb stranica Švajcarske razvojna saradnja na Kosovu: <http://www.swiss-cooperation.admin.ch/kosovo>
50. Veb stranica Transparency International: <http://www.transparency.org/country>
51. Veb stranica Stalnog Arbitražnog suda na Kosovu: <http://www.kosovo-arbitration.com>
52. Veb stranica UNDP-a na Kosovu: <http://www.ks.undp.org/kosovo/en/home.html>
53. Veb stranica UNICEF-a na Kosova: <http://www.unicef.org/kosovoprogramme>
54. Veb stranica UNICEF-a: <http://www.unicef.org/kosovoprogramme>
55. Veb stranica UNOPS-a:
<http://www.unops.org/english/whatwedo/Locations/Europe/Pages/PristinaOperationsCentre%28PROC%29.aspx>
56. Veb stranica USAID-a na Kosovu: <http://www.usaid.gov/ehere-ee-ëork/europe-and-eurasia/kosovo>
57. Veb stranica Kancelarija EU-a na Kosovu:
http://eeas.europa.eu/delegations/kosovo/index_en.htm
58. Veb stranica Kancelarija Premijera Kosova: <http://www.kryeministri-ks.net>
59. Veb stranica: <http://worldjusticeproject.org>
60. Veb stranica Ministarstva inostranih poslova: <http://www.mfa-ks.net>
61. Veb stranica Kosovske akademije za javnu bezbednost: <http://aksp.rks-gov.net>